

تکچمش عصر لرده عثمانلی حیاتی

Ahmet Refik

احمد رفیق

Kabakçı
Mustafa

قاباتچی مصطفی

عثمانلی اخلالارینک ماهیتی - عصیان رئیسلی
قاباتچی مصطفی - علما و یکچربلر - سلیم ثالث دورنده صنعت و موسیقی
سیاست خارجه - قاباتچینک عصیانی - سلیم ثالث خلی
نوره دیلر سلطنتی - علمدار

طابع و ناشری
کتابخانه عسکری - ابراهیم حلمی

۱۳۳۱

1331 [1915]

اوچنجی طبع

Grad
DR
559
.K.33
A45
1915
Becht

مقدمه

عثمانلی تاریخی پک قانلی و پک فجع اختلاللره مالیدر. هر دورده و هر عصرده ، صرف پاره و منفعت حسی ایله یاپیلان بو عصیانلر ، عثمانلی ایمپراطورلغک موجودیتی اساسندن صارصمشدر. روماده ایمپراطورلق صوگولرینه طوغرو ظهور ایدن عسکری اختلاللر، بو محتشم ایمپرا- طورلغک انقراضنه سیبیت ویرمشدی؛ عثمانلیلرده ایسه، دولتک دهها ایلک زمانلرنده وقوعه کلن عصیانلر ، انحطاط دورینک قانلی و الیم برر نقراتی شکلنده تمادی ایله مشدر .

سلیمان قانونی دورندن صوکر عثمانلی حیات تاریخیه سی - بر ایکی مستثنی ، فقط موقت دورلردن صرف نظر - هپ بوقانلی فورانلرک هیجان انکیز مناقبی ایله طولودر. عثمانلی تاریخنک صوگ دورلرینه انعطاف ایدن نظر، دائماً جاهل و متعصب دماغلر ، ذوق غنیمتله چارپان قلبلر ، جنایت و شقاوتله احراز موقع ایتمش توره دیلر کورر .

بونلردن بمضلر وارد رکه ، هیئت اجتماعیه نك اك عادى ،
 اك سفیل طبقه سنه منسوب اولدقلى حالدده، یوزلرجه ،
 بیکلرجه عصیان قافله لرینه رهبرلك ایدرلر . سوکرا ،
 بوجنایترینك محق وطیبی بر مکافاتی ایمش کبی ، ملتک
 سرکارینه کچر ، دولتک مقدراتی اداره ایتمک ایسترلر .
 عثمانلی تاریخنک بوجبار، سریع الزوال سیمالر ، جدآتدقیق
 ایدلمک شایاندر . انلرک عصیانلر اداره ایتمکده کی اقتدارلری ،
 عوام کتله لری اوزرنده کی نفوذلری علم الروح تقطه
 نظرندن تدقیق ایدلمه لیدر ؛ چونکه مملکتک اوغرا دینی
 جنایتلر ، کچر دیکى فلاکت ره بوسفیل دماغلرک محصولیدر .
 عثمانلی دولتی ، بومحدودالفکر ، منفعت پرست ، وطن
 روابضدن محروم ، حریص جاه ، تعصب قهرمانلرینک
 قربانیدر . قاباقجی مصطفی ده، بواشقی سرکرده لرینک ذی
 حیات ، شایان دقت برتمالیدر .

عثمانی اختلالرینی اداره ایدن رئیس لر تدقیق اولوندینی
 زمان ، نظره برچوق حقائق اصابت ایدر ؛ انلرده ،
 خلقک احوال روحیه سی ، احتیاجات دماغیه سی ، فضیلتجه
 نقصانلریدر . اوزمان بزم ایچون یکانه وظیفه ، ملتک محروم
 اولدینی بوفضیلتلری تأمین ایده جک علم و عرفانه توسل
 ایتمک ، عثمانلینی پاك بر ناصیه ایله یوکسلمکدن محروم
 برافان عامللری یوق ایتمکدر . برملتک تربیه اجتماعیه سنی

ملی سنجیه سنه، تاریخی عنفاتنه کوره تنظیم ایتمک، آنجق بوکبی تحلیلات سایه سنده قابل اولایلیر .

عثمانلی اختلالرینک همان دایما عین مؤثر و عین اسباب آئنده، عین صفحه لرله تمادی ایتسی ده کوستریورکه، عثمانلی دماغ لرده، عثمانلی حیات اجتماعیه سنده عبرت لر دن بری هیچ بر صلاح، هیچ بر تبدل حاصل اولمامشدر .
 ۱۱۴۳ ده باطرونا خلیلک عصیانی و بو عصیانک مختلف صفحه لری (۱) ایله، ۱۲۲۲ ده قاباقچی مصطفانک عصیانی بیننده همان هیچ فرق یوقدر : دایما عین سا ثقلر ، عین فاعلر ، عین تیجهر ، عین فلاکتلر ...

تاریخک بو صورتله یکنسق ، مشابه صفحه لرله توالیسی ، هیچ بر وقت : «تاریخ تکرردن عبارتدر» ظنی تأییدایده من؛ چونکه تاریخ تکرردن عبارت دکلدر .
 بو سوز، آنجق تربیه دماغیه سی، حیات اجتماعیه سی تکامل یوللرینی تعقیب ایتمین ، بولوندینی محیطی عمران ایله ، تربیه فکریه ایله ، آثار مدینه ایله دیکشدر مهین ، عمرلرینی تمادی بر غفلت وجهالت ایچنده کچیرن ملئر حقتده طوغرو اولایلیر . بو کبی اقوامده حادثات ووقایعی تولید ایدن اسباب دایما عین قالاچی ایچون

(۱) احمد رفیق ، لاله دوری ، مراجعت .

تأثیر لر و نتیجه لرده عین حالده ظهور ایدر، بناء علیه تاریخ
بر تکرردن عبارتدر ظن اولونور .

ایشته کرک بو حقیقی کو سترمک ، کرک عثمانلی
عصیانلرینک ماهیتی ، عصیان رئیس لرینک حالت روحیه سنی ،
خلفک جهالتی تصویر ایتمک ایچون (قباچی مصطفی)
شایان استفاده ، متنوع ، واضح صفجه لری جامع ، مکمل
بر موضوعدر .

بو یوک آظه - ۱۱ میزان ، ۳۲۹

احمد رفیق

قاباچى مصطفى

- ۱ -

(سيكتوار) سفرندن صوگرا سليمان قانونينك تابوتى
طونه ساحلرندن حزين و نالان عثمانلى پايختنه كتير بيليركن،
اردوده ايكي بويوك تضاد حكيم فرما اولمشدى : عسكر
بويوك سليمانك وقاتى طويار طويماز اينين وبكا ايچنده
اطرافى ماتمكاهه دوندورييور؛ فقط صوگرا، يكي
پادشاهدن، ايكنجى سلطان سليمان سلجوقى
آلاماينجه مرحوم پادشاهلرينه، محترم خاقانلرينه بددعالر
ايديووردى. عثمانلى اردوسنده بو حالت روحه نك وجودى
دولتك آتيسى، تأمين بقاسى ايچون بويوك برتهلكه ايدى.
استانبولده، پادشاهك نان ونعمتيله پرورده اولانلر (۱)

(۱) كون طوغدى شاه عالم اويانمازى خوابدن؟

ايتزى جلوه خيمه كردون طنابدن؟

باقى

« شاه عالمك خوابدن اوياماسنه » انتظار ايديورلر ،
 فوق الطبعه كوردكلري بروجودك ، آني ، اينانيلماز
 برصورتده افولدن دلخون اوليورلردى . فقط اردو ،
 كنديسنه قابوقولى عنوانى ويرن محتشم هيت ، بوحسلره ،
 بونجيب تحسلره كلياً بيكانه طور يوردى . اينكجى
 سليمك سلطنت قافلهسى اوكنه اوت آرابهسى قونولدينى
 تاريخدن اعتباراً قطنى وواضح برصورتده آكلاشلمشدى كه ،
 بوسركش وعاصى عسكرلر فى الحقيقه يغما وغارت فكريله
 حرب ايدرلر ؛ فقط منفعلرى مختل اولدينى دقيقه دن
 اعتباراً خلافت وسلطنتى قليجلرينه رام ايدرلر ، عصيانلر
 و اغتشاشلر ايفاع ايلرلردى . عثمانلى سياستى بوقانلى
 طغيانلره يالكز برچاره بولمش ، وانكله بقاسنى تأمين
 ايدى بيلمشدى پاره !

فقط پاره نك منبعى ، ثروتك اساسى ، حرب ايدى .
 غنيمت ، دولتك باشليجه منابعدن برى ايدى . بناءً عليه
 عثمانلى اردولرى مظفر اولدقجه ، پادشاهلر حرص
 وسفاهتلرندن آرتدردقلى پاره ايله يكيچربلر ك قارنلرني
 طويوردقجه ، عثمانلى مملكتنده عصيانلره ميدان ويرمه مك ،
 هان هر لحظه مستعد فوران ، آماده طغيان برحاله
 اويويان احتراصلرى تسكين ايله مك ممكن اولمشدى .
 فقط برزمان صوكرا ، اويلاه بر دور كلدى كه ، يالكز

قیلجلیرینک کسکینلیکنه ، آتلیرینک باجاققرینه کووه ن
 عثمانلیلر ، مظفرتیترینک نشئه سیله مهت غرور ، درین
 برغفلت ایچنده اوپورلرکن ، قومشولری عسکرلکجه
 ترقی ایتمهک ، عثمانلیلری مغلوب ایله مکه باشلامشاردی .
 ایشه اوزمان ، ظفر وغنیمتدن محروم ، نعمت معارفه
 بیکانه ، آسایش داخله سی مختل اولان عثمانلی دولتی ،
 یکیکچریلرک عصیان وشقاوت سورولرینی بسلیه مه مکه
 باشلامش ، و او آندن اعتباراً فلاکت ومغلوبیت ده بربری
 ولی ایله مشدی .

عثمانلی موجودیتنه رخنه آچان بوفلاکتلیرک الیدی :
 اردو ، خارجاً ایکی بویوک دشمننه ، روسیه و آوستریا
 اردولرینه مغلوب اولیور ، داخللاً اوفق بر تشکیلاته ،
 جزئی بر تنسیقاته قارشى عصیانلره مقابله ایدیلوردی .
 بوقانلی اختلالر ، خارجی دشمنلره مقاومت ایچون
 سنه لرجه اوغراشیلوب وجوده کتیریلن مؤسسائی یقیور ،
 ویامدنی فکرلره مملکتی احیایه تشبث ایدن پادشاهلرک
 خلی ایله نتیجه له نیوردی .

عثمانلیلرک بومتادی عصیانلری ، ملتک طبایعی بوتون
 چیپلاقغیه کوسترمک ایچون کافی ایدی : هرعصیان
 یا علوفه احتراصی ویا منافعه تجاوز یوزندن وقوعه کلیور ،
 وهر اختلاله ده آیق طاقندن ، اک عادی شخصلر ریاست

ایدیوردی. عثمانلرده بوکبی عصیانلرعلی الاکثر وقوعه کلشدی؛ فقط طبایع میزه سی اک زیاده جالب دقت اولانلری، ۱۱۱۵ ادرنه وقعه سی ایله ۱۱۴۳ و ۱۲۲۲ عصیانلری ایدی (۱). بو عصیانلره ریاست ایدنلر یکیکچری، لوند، یاماق مقوله سی شخصلردی. (ادرنه) ده ایکنجی سلطان مصطفای خلع ایدن چالیق احمد ایله (۲) (استانبول) ده محمود اولی اجلاس ایله بن پاتروننا خلیل، ۱۲۲۲ عصیاننده سلیم ثالث سکوطنه سبب اولان قاباجی مصطفی، هپ عین طبقه یه، عین صنفه منسوب اسافلدن ایدی. بونلرک، هیچ شهسز، معیتلرنده کی اشخاص اوزرنده بویوک نفوذلری، سحر آمیز تأثیرلری واردی؛ فقط بوکا اک زیاده، کندیلرینه ظهیر اولان خلقکده احوال دماغیه سی یاردم ایدیوردی. بوتون اختلاللرده اولدینی کبی، عثمانلی عصیانلرنده ده رئیس لرک جسارتلری، کوز پکلک لری، قابادایلق لری، جاهلان و متعصبانه غیرت لری خلقکده حالت روحیه سنه توافقی ایلوردی. بوکبی خواص، انلرک نظر نده اک بویوک مزیتلردن معدوددی. کذا عصیانه اشتراک ایدن اجلافک قسم اعظمی جنائی دماغلره مالک سرسریلر، حمال، اصناف، بالدیری

(۱) ۱۷۰۲، ۱۷۳۰، ۱۸۰۷ م

(۲) احمد رفیق، تاریخی سیمار، مراجعت.

چپلاق، عشرت و سفاهتله قوهٔ ذهنیه لری مختل آواره لردی. انلرك عصیاندن بکله دکلری هیج برخیر، هیج برتینجه یوقدی؛ یاقق، بیقق، کسمک، اولدیرمک، صویقق، قبالجی حرصلرینی تأمین ایدمک اک مهم واسطه لردی. قبالجی مصطفی، اون اوچنجی عصر هجریده مدنیت حسلرینه قارشى عصیان ایدن ارادله ریاست ایله دیکى زمان، معیتنه آلدینی اشقیا چته لرینی بوکى مؤثرات ایله اداره ایده. بيلمشدی .

فی الحقیقه، قبالجی یه التحاق ایدن شخصلر، هپ کندی دماغنده، کندی استعدادنده اولانلردی. مشابهت دماغیه بوغیر متجانس، آج و حریرص کتله نك یکانه رابطه سنی تشکیل ایدیوردی. خلقدن ذکا و عرفانه مالک، فقط حرص ثروت و منفعلری وطن محبتنه غالب اولانلرده بوجاعته التحاق ایدیورلردی؛ لکن انلرك حرکتلری غایت احتیاطکارانه، ایجابنده هر ایکی طرفده دو نمکه میال برماهیتده ایدی. برقسم خلق، بو قوتک بردها یگیله میه جکنه قانع اولیورلر، انلرك هر شیء تبدیل ایده بیله جکلرینه اطمئنان حاصل ایلورلر، ثروتلرینی تزئید، منفعلرینی تأمین ایچون بوشقی قوتلری قولاً و فعلاً التزام جنایتینی ارتکاب ایدیورلردی. اوزمان، عثمانلی خاندانی اشقیا چته سی

آئندہ بازیچہ اولیور، وزیر لر اعدام اولونیور، پادشاہلر
 تحقیر ایدیور، حق وقانون نامنه اشقیاء تحکمی حکم فرما
 اولیوردی . خلقك جهالت ومنفعت حسی ایله ارتکاب
 ایله دیکئی بوظلملر، سلامت وطن ایچون چالیشان پادشاہلری
 دلخون ایدیوردی . مصطفای ثالث ، خلقك بوید طینت
 کروهندن نفرت ایتیش :

یقبولیدر بوجهان سانما که بزده دوزله .
 دولتی چرخ دنی ویردی قو مبتذله .
 شمدی ابواب سعادتده کزن هپ حذله .
 ایشمز قای مان مرهت لم یزله .

تلهفاتیه قلبنی یارالایان نفرت واستکراه حسلرینی
 اظهار ایله مشدی (۱) . ذاناً ارباب ناموس ، عثمانلی
 حیات اجتماعیه سنی صارصان فجیع اختلالرده دائماً بویله
 دوشونمش ، دائماً بوحسله متحسس اولمشدی ..

قاباچینک ۱۲۲۲ عصفانی ملی بر تظاهر دکادی ؛
 وطنك سعادتتی محوه ساعی ، برصن ارادل ناسک
 منافعی حمایه فکرینه مستند سیاسی برجنایتدی . اردو ،
 حدود بویلرنده ، مغلوب و پریشان ، دشمنله محارب
 بولوندینی برصردهده بو فجیع عصفیانك ظهوری ، وطن
 نامنه ، عثمانلیلق نامنه براهانتدی . قاباتجی ، غرب مدینیتی

ارزو ایتمین ، احتراصلرینه مانع اولان ارکان دولتی محو ایتمک ایستین، غرضکار ، آج و جاهل بر کتله یه رهبر اولیوردی . بوجنایتک نتایجی مملکت ایچون غایت ائیمدی : قاباچینک بی رحمانه قتل ایتدیکی ارکان دولت ، مملکتده قانون ومدنیت تأسیس ایتمک ایستین سیالردی . خصوصیه سلیم ثالث ، ضعف طبعی ، حیاته فرط مربوطیتی ایله برابر ، خلفی دردنجی سلطان مصطفی درجه سنده حرص سلطنتله مألوف ، عقل و فطانتدن محروم ، منافع مملکتی تقدیر ایتمز برپادشاه دکلدی . قاباچینک مقصدی وطنک تأمین سلامت دکل ، بلکه برسورو آج و بی حیا اسافلک منافعه خدمت اندیشه سی ایدی ...

قاباچقی مصطفی ، ۱۲۲۲ عسیانیله ، مصطفای ثالث زماننده باشلایان ، فقط سلیم ثالث دورنده بوتون معناسیله تقویه ایدیلن مدنیت بناسنی ییقمشدی . قانلی برضربه ، عثمانلی دولتی یوز سنه لک برترقیدن محروم برافشدی . سلیم ثالث بو ترقی بی وجوده کتیرمک ایچون ایکی شی دوشونیوردی :

یکچربلری اصلاح ایتمک ، مملکتده علم و فنک ترقیسنی تأمین ایدرک خلقی علما ائنده بازیمچه اولمقدن قورتارمق ...

فی الحقیقہ ، اون برنجی عصر ہجریہ عثمانیہ لری
 ترقیدن آلیقویان ، دولتک شرف و حیثیتی لکھداریدن ،
 عثمانی وطنی مدنیت نورندن محروم براقان ایکی مهم
 قوت ، ایکی اساسلی درد واردی : یکچریلر وعلما ..
 بو ایکی قوتدن برنجیسی ملتک خارجاً شرف ملیسنی
 پامال ایدیور ، دیکری داخلأ سعادتی ، حریت وجداتی :
 حتی حق حیاتی اخلال ایلوردی . مملکتده اوفاق بر نور
 معرفت کورونور کورونمز ، بو ایکی ہیئت در حال یکوجود
 اولور ، مدنیت نوری ایله برابر برچوق قیمتدار وجودلرده
 افنا ایدیوردی . عثمانی ذہنیق ایسه بو ایکی عاملک تأثیری
 آلتندہ دائمًا معطل قالوردی .

سلیم ثالث بو حقایق بالتجربہ آ کلامش ، یاش
 معاهدہ سنک نتایجی (۱۲۰۶ھ) قلبندہ درین برآلم حاصل
 ایله مشدی . بو معاهدہ موجبنجه : قریمک روسیہ یه الحاقی
 تصدیق اولونیور ، (اوچاقوف) قلعه سی روسلرہ ترک
 ایدیوردی . (دینہ ستر) وَ (قوبان) نہر لری حدود
 تعین ایدیله جک ، عثمانی اردوسی کمال ذلتلہ رجعت
 ایلیه جکدی . عثمانی غرورینی یارالامق ایچون بو قدر
 فلاکت کافی ایدی ؛ فقط بو آغر مغلوبیتلرک آجیسندن
 متأثر اولاجق هیچ برفردہ تصادف ایدیوردی . ملت
 فساد اخلاق ایچندہ یوارلانیور ، دولتک اک جسور

عنصر مقاومتی یکچریلر تشکیل ایدیوردی . شمدی انلرده فساد و شقاوت منبعی عد اولونابیله جک مضر بر عنصر حاله ککشاردی . یکچریلر مدافعه وطن یولنده دشمن سونکوسندن قاجیورلر ، وطنداشلیرینک رفاه وامینتی خللدارایتمکدن باشقه برایشه یارامیورلردی (۱).

دولتک خارجی سیاستی مذذب ، مشوش برحالده ایدی . کورولولر دوریمک سیاسی شوکتندن دورا دور برخیال قالمشدی . عثمانلیلر غربک ترقیاتندن هیچ بر استفاده ایده میورلر ، عظیم برغروره تابع ، مغلوبیتدن مغلوبه کرفتار اولیورلردی . شرق مسئله سنکک بحراتلی دقیقه لری آرتق حلول ایله مشدی . شرق مسئله سی اساساً عثمانلیلری اورویادن طردایتمک مسئله سی ایدی ؛ بومسئله ، عثمانلیلر روم ایلینه آیاق با صدقلری کوندن اعتباراً باشلامشدی (۲). حتی هر حربک ختامنده عثمانلی دشمنلری طرفندن موضوع بحث اولمش ، تورکیه نک اتقسامی دولترک باشلیجه مشغولیتلری تشکیل ایله مشدی . عثمانلیلر بوسیاسی عاقبتدن بی خبر ، بوش ، غیر معقول تفاخر لرله اوغراشیورلر ، ماضینک ضعف واهمال قارشیسنده بارلایان سوره کمز مظفریتلرینه مغرور ، حرب وغزا داستانلریله قناعت ایدیورلردی ؛

(۱) تاریخ جودت ، جلد ۷ ، ص ۲۲۱

(۲) سورهل ، اون سکرینجی عصرده شرق مسئله سی .

فك خارقه آسا ترقه تنه قارشى متين بازورك ، فداكار
 سینه لرك، بويوك بروظيفه ايفا ايده ميه جكنى بيلميورلردى .
 فى الحقيقه، عثمانليغك ايلك دورلرى جدا پارلاقدى :
 او زمانلر اوروپا اردولرينك ضعفى عثمانليرك عسكرى
 متانتلى قارشيسنده هيچ بر تأثير حاصل ايده ميور ،
 عثمانلى اردولرينك متين و آهنين صفلرينه قارشى متهاجمانه
 آتيلان تعصب طالغلىرلى اليم بر ضعف ومغلوبيتله
 اوروپانك مركزينه طوغرو رجعت ايلوردى . فقط
 قره مصطفى پاشانك آتونلرله مزين محتشم اردوسى، ويانه
 اوكنده فجميع بر اضمحللاه اوغرا دينى كوندن اعتباراً
 اوروپانك ضعيف مغويسى ده زائل اولمشدى (۱۰۹۴) .
 اوزمان ، روسيه ايله آوستريانك متفق اردولرى عثمانلى
 طوپراغنه تجاوز ايله مش، شرق مسئله سى ده قانلى و تدريجى
 بر صورتده حل ايدلمكه باشلامشدى .

سليم ثالث بو مدهش فاجعه يه نهايت ويرمك ايجون
 خارجه قارشى متين بر قوت بولونديرمق ايسته مش، اول
 امرده اردونك تنسيق، مکتبلىر كشاديله ايشه باشلامشدى .
 فى الحقيقه ، عثمانليغك بقاسنى تأمين ايجون اك اول
 اردويى اصلاح ايتمك لازمدى . عثمانلى دولتى اردو ايله
 وجوده كلىش و اردو ايله ييقلمه ايه باشلامشدى . يكيچرى
 اردوسى عثمانليغك روحى مثابه سنده ايدى . عثمانليرك

بو جسور عسکرلری پايختلر ضبط ايتملر ، خارقه لر
 کوستر مشلردی . عثمانلیق بو اردو سایه سنده بویومش ،
 و بو اردو سایه سنده حکمران اولمشدی . فقط قهرمان
 پادشاهلره اریکه ظفر تشکیل ایدن تخت عثمانی ، موازنه
 فکریه دن محروم سلطانه واسطه سفاهت اولمایه
 باشلادینی تاریخدن اعتباراً بو عسکرلرده اسکی مکملیاتی غائب
 ایتمش ، یکيچری اردوسی اداره سی غیر ممکن بر اشقیا
 چتسی حاله کلشدی . او تاریخه کنجه یه قدر اردویه
 هپدوشیرمه چوجقاری آلینور ، عسکر صفرانده حس
 اطاعت نمایان اولیوردی . فقط یکيچریلر ارسنه
 اطاعت حسنه بیکانه اشخاص قبول ایدیلنجه ، اردونکده
 انتظامی بوزولمش ، ملتک اک زوربا صنفی یکيچریلر
 تشکیل ایه مشدی . بو تحکم اودرجه ایلری یه وارمشدی که ،
 خلق یکيچری شرندن خلاص اولق ایچون بو اشقیا
 اوجاغنه کیریور ، موجودیتی محافظه ایچون شرف
 وحیثیتی فدا ایلوردی .

آرتق یکيچریلرک شقاوتدن باشقه صنعتلری ، خلقه
 تعرضدن غیری مشغولیتلری قالمامشدی . افراد ، تجارب
 حریه دن ، معلومات عسکریه دن کلیاً محرومندی . اردو ،
 قولتوقچی ، کوزله مه جی ، دلاک ، آشچی ، بوره کچی
 و حال مقوله سی اشخاصدن مرکب دی . بونلر وقت حضرده

صنعتلریله مشغول اولیورلر ، وقت سفرده یغما کرک ایتک ایچون اردویه التحاق ایدیورلردی . یکیچربلک ، بر زمانلر مبعجل و کزیده بر صنعتدی ؛ شمدی انسان صومیق ایستهین اراذل اشخاصه واسطه منفعت تشکیل ایدیوردی .

افراد، ضابطلرینه اطاعت ایتمیوردی . قهرمان سلیمک چادرینه قورشون آتان عسکرلرک عاصی حفیدلری ، قارشیلرنده شقاوتلرینه مانع اولاجق دمیر برأل، صار- صیلماز برعزم کوره میورلردی . حربده دشمن قارشیسنده ثبات ایده جک یرده علوفه و تعیین غوغاسی چیقاریورلر ، کندی اردو کاهلرینی یغما ایدیورلردی . هر هانکی اوده قونا قلاسه لر، وطنداش ناموسنه تجاوز ایدیورلر، دشمن قارشیسنده ایسه قاچاق دلیک آرایورلردی . عسکرک تعلیم و تربیه سی همان کلیاً مفقود ایدی . سواریلر قیلج چکمه سنی ، ییلمز لر، محاربه ده قلیجلرینی چکمه که طاورانیرکن آتلرینک باشنی ویاقولاغنی یارالارلردی . اوزمان، جاهل و کور کور کوسز ارقداش لری، بو حرکتی بر قهرمانلق عد ایدرلر: - ماشاه شهبازم ! دییه آلا آلا هی جاغیرلردی . صو کرا یوللرده اهالی بی صویارلر ، اسلام کویلرینی یاقارلردی . آنلرک نظرلنده یکانه قهرمانلق : قولنه نشان دوگمک، باشنه اندازه بونی صاریق صارمق ، شالوارینک پاچالرینی

صیوا یوب سو قافلرده بالدیری چیلاق کز مک ، کوشه
 باشارنده نسوانه مسلط اولمق ، پاسقالیا کونلری سوراق
 کنارلرینه عبار سره رنڈ کلن کچن خرستیاندن پاره چکمک ،
 ورعایاه ظلم اینکدی . بو عنسکردن سفرده هیچ بر موقیت
 مأمول ایدیله مزدی . محاربه ده اورطه لر بر برینه دشمنک
 ایدیورلر ، قزغانلرینی بر اقوب ذلیلانه فرار ایلورلردی .
 آرتق بو انتظامسز ، بوتون روابطن محروم کتله ،
 اردو صایله مازدی . بومشوش غلبه ک ، یکانه سائقی
 قورقودن ، هدف الحركاتی شقاوتدن عبارت ، بوقلمون بر
 انسان سوروسندن عبارتدی .

اردو بو آلم وضعیتده بولوندینی کبی ، علما صنفی ده
 جهالت و مسلکسزک ایچنده یوزیوردی . علمانک جهالتی ،
 خلقک تریه اجتماعیه سی اوزرینه مضر بر تأثیر اجرا
 ایله مشدی . فی الحقیقه ، علمانک بر چوغی ، اسلامیتی لایق
 اولدینی وجه ایله ، بوتون اینجه لکلری ، حریتلری و مسلا-
 محله یله ادراک ایده مه مشدی . چا بولجیلغه غنا نامی ویرمش ،
 معرفت دشمنلکنی لازمه دینه تلقی ایله مشدی . علمادن بر
 قسمی ، کندیلری ده عین حالت فکریه یه زبون ، خلقک بو
 طرز تلقیسندن استفاده یوللرینی طوتمشلر ، ملتک باشنه بلا
 اولمشلردی . موقعلرینی تأمین ایچون « خلقای راشدین
 افسدیلریمز حضراتنک » عدل و استقامتدن ، بهره

ومعرفت لرندن بحث ایدن علمای کرام، منفعت لرنی صیانت ایچون عدل وحق چیکنیورلر، عصیان چته لرنی تشویق ایدیورلر، وطن داتش قانی آقیت مقدن متلذذ اولیورلردی. همان هر سیاسی عصیانده علما پارماغی کورولیوردی. هر عصیان، دینه مستند، و دین پرده سی آلتنده اجرا اولونیوردی. علماضنی تورکیه ده عادتاً مضر بر عنصر اختلال تشکیل ایدیوردی. پادشاه تخت لرنه هجوم ایدن، مؤسسات مدینه تحریب ایله یین اشقیا چته لرنک قوه تشریعه سنی علما، قوه اجرا ئیه سنی یکیکچریلر تشکیل ایدیوردی. علمانک یکانه سلاحی فتوی ایدی. فتوالر، کورولن جبر وتضییقک درجه سنه، آلد ایدیله جک منافعک اهمیتته کوره ویریلردی. عاصیلر اکثریا ایچلرندن مفتی نصب ایدیورلر، در بدر بردماغک جاهلانه فتوالریله خائمانلر سوندریورلر، انسانلرقتل ایدیورلر، ناموسلر پایمال ایلورلردی. علمانک بو حرکتی، اسلامیت احکامنی سوء استعمال ایدی. بوسوء استعماللراون برنجی عصر هجریدن سوکرا مسلسل برحالده دوام ایله مشدی. دور انحطاط، همان دایما علما تحکمی ایله چکمشدی. عثمانلی تربیه فکریه سی علمانک جهالت ومانعتی یوزندن هیچ برترقیه مظهر اولاماش، حتی اسلامیت بیله صفوت و نزهتتی غائب ایله مشدی. عرب دماغلرنده آتشین فکرلر، عرب ممالکنده پارلاق مدنیترلر،

عرب عالمده جدی ذکالر یتشدیرن فیض اسلام، عثمانلی دیارنده عادتاً مانع ترقی اولمش، بر قہم عنود و جاہل علمانک حرص و منفعتله شائبہ دار دماغلرندہ علوی و فیاض ماہیتی دە ضایع ایله مشدی .

عثمانلیرده علما تغلی اک زیادہ اون برنجی عصر ہجریده کورولمشدی . خواجہ سعدالدینک حریص و سیاسی مسلکداشلری ، عثمانلی منابعنی یغما ایچون بو دورده ہان یکدیگریله سابقہ یہ کیریشمشلردی . بو مسلکده جدآ تمیز ایدن ایکی مهم سپا واردی : انلرده جنجی خواجہ ایله فیض اہ افندی ایدی . سلطان ابراہیمک مرض شہوتله خللدار دماغنی ساختہ افسونلرله تسخیر ایدن جنجی خواجہ، برزمانلر عصرینہ حکمران اولمش، مفتیلر نصب ایتمش، رشوتلر جمع ایله مشدی . جنجی خواجہ، حصیر آلندن رذالتلرله چیقاریلوب اموالی حج اولوندیغی زمان، اوچ بیک ایکی یوز کیسہ ثروت، صدقلر طولوسی آلتون، اللی بی متجاوز سمور کورک ظهور ایتمشدی . محمد رابع رابعک جلوسندہ، جنجی خواجہ نک صرف زشوتله بریکدیردیکی پازہ ایله اللی بیک یکچیری یہ بخشش، سپاہی یہ بیکر، یکچیری یہ اوچ بیکر آتیچہ ترقی ویرمک ممکن اولایلمشدی (۱).

(۱) نعما، جلد، ۴، ص ۳۴۵ - احمد رفیق. تاریخی

سپالر، مراجعت .

کذا عباداللهی صیانت ، شریعت غرای طبیق وظیفه سیله
 مکلف اولان قاضیلرده ، شریعتک اک بویوک دشمنلری
 ایدی . حقوق عباد ، انلر ایچون عادتاً منبع واردات
 اولمشدی . قاضیلقر رشوتله ویریلیور ، قاضیلق آلدیه ایتمک
 ایستهین علما ، جمع ثروت ایچون هر درلو ارتکاباتده
 بولونیوردی . بعضاً بر قاضیلنگ مختلف رجال طرفدن
 ایکی ذاته بردن صاتیلدینی واقع اولیور ، اوزمان کفرلر
 و رذالتلر بر برینی ولی ایدیوردی . رشوت و غصب
 حقوق ، تورکیه ده عادت ثانیه حکمنده ایدی . محمد
 رابعک ایلك زمانلرنده علمانک آربالق یغماسی ، رشوت
 مسابقه سی ، اسلامیت نامنه شین عد اولوناچق بر راده یه
 کلکشدی . علما ، یکدیگرینی استرقاب ایتدکلری زمان ،
 بر برینه ادب و تربیه خارجنده تحقیراته جرأت ایدیورلر ،
 آربالق غوغاسی ایچون سرای هایون قاپولرینه بیغیلیورلردی .
 خلق بو آج کتله نک مظلاندن یزار ، مفتی بی سواقلرده
 بکلورلر ، علم و معرفت صاحبی اولدقلری حالده آتمک
 پاره سندن محروم قالان رجال علمیه ایله برله شیورلر ،
 شریعت غرای تمثیل وظیفه سنی ایفا ایدن مفتی انامه :
 « بره آق صقالی قانه بویاناسی ظالم ! امت محمدیه بویایدیکک مکر
 و خدعه نه در ؟ » دییه تحقیرلر و کفرلر یاغدیز یورلردی (۱) .

سلطان ابراهیم دورینک بو جهالت سرینتیلری
 ایکنجی سلطان مصطفی زمانه قدر دوام ایتمش ، بو
 دورده فیض الله افندی جمله سنه تقدم ایله مشدی .
 فیض الله افندی حرص ثروته اسلافه ده تفوق ایدیور ،
 اولاد و اقاربنی اک بویوک منصبه اصعاد ایلیور ، حتی
 شیخ الاسلام قاپه سنی ، خلاف اصول ، ارنی برحاله قویمق
 ارزو ایدیوردی (۱) . آرتق تمامیله آکلاشیلوردی که ،
 علمانک مقصدی ، ناسی حقایق دینه یه کوره اداره ایتک
 دکل ، بلکه دین ایله تخویف و دینی واسطه رشوت اتخاذ
 ایدرک شخصی رفاهلرینی تأمین ایلمکدی . جنجی خواجه
 بیله ، ملتک حقوقی استرداد ایچون صاریغنی بوینه
 طولایان چاوش باشی یه قارشی کندی دینی امتیازیه
 مدافعه ایتک ایسته مش : « بره آسیلاجقار . بن قاضی عسکر
 و علمادن دکلی یم ؟ چکک الیکزی ، بره خیئر ! » دیه
 تهدید ایله مشدی ؛ فقط علمانک حقوق عبادی غضب
 ایتکه هیچ برحق اولامیه جغنی دوشونه مه مشدی !
 بو عصرده علمانک جهالتی صوگ درجه یه وارمشدی :
 سلیم ثالث دورنده والده کتخداسی یوسف آغا ، سعدالله آغا
 نامنده برذاته مراجعت ایدیور (۲) ، معین برپاره مقابلنده

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۲ ، ص ۱۲

(۲) تاریخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۱۹۶ ، ۳۵۹ ، ۳۱۹

عمرینک یدی سنه‌سی ایستوردی . اوزاتده بوکا موافقت ایدر ایتمز غلطه قاضیسی شیطان امین اقدی شاهدلر حضورنده برقطعه حجت شرعیه اعضا ایلوردی . عصرک حالت فکریه‌سی پک بلیغانه افاده ایدن بو حجتده : « سعادتلو عطوفتلو یوسف آغا برالمرحوم اسماعیل آغا حضر- تلرینک ساحلخاه لرنده منمقد مجلس شرع انورده الحاج سعد الله آغا بن احمد اشبو باعث الکتاب مشارالیه حضرتلری محضرنده بالطوع والرضا اقرار تام وتقریر کلام ایدوب ابتدای خلقت ارواحده تقدیر ولوح محفوظه ثبت و تحریر اولونان احل مو، وودمدن عمرمک یدی سنه کامله‌سی مشارالیه یوسف آغا حضر تلرینه هبه ایدوب الخ ... » صورتنده هبه‌نک شرعاً ایضا قلندیغی یازیلوردی . صوکرا، مؤرخ عاصم اقدی ده بو درجه آشکار بر حقیقته قارشئی تعمیق ماده ایدیور ، نتیجه ده : « حجت مرقومه‌نک منبائی اولاق اوزده حضرت آدم علیه السلام عمرندن برمقدارنجی لئن - لم شیت علیه السلام حض تلرینه میدر ، یوخسه داود علیه السلام حضرتلرینه میدر ، هبه ایندیکی بعض توارینجده علی الاخلاف رسیده نظر وکوش اولوب لکن حق بودرکه بر محل موثوقده مرآت و مضبوط اولدینی خاطر نشامز دکلدیر ، صورتنده بر نتیجه چیقار- ییوردی .

ایشته عثمانلیر بو علما ایله ، بو علمانک ارشاد ایله اسلامیت سایه‌سنده ترقی ایده‌جکلر ، شرع شریفه کوره حقلرینک محافظه ایدلدیکنی کوره‌جکلر ، هیأت اجتماعیه

ایچندہ ناموسکارانہ و پر شرف بر حیات امرار
 ایدہ جکاردی ! حال بوکہ اسلامیت ، علمانک جہلی ایلہ ،
 طویق بیلہ مین احتراصی ایلہ علویت و نفوذنی ضایع
 ایتمش ، احکام شریعت جاہل و ضعیف دماغلردن سوزولہ
 سوزولہ تغیر ماہیت ایلہ مشدی . اوزمان ، اجتماعی وظائفی
 بیلہ شرع شریفہ تطبیق مجبوریتندہ بولونان عثمانلی دولتی
 بو بوزوق احکام ، بو حرص و منفعتہ کورہ تبدیل شکل
 ایدن دستورلر قارشیسندہ مدنی و اجتماعی ہیچ بر تکامل
 تعقیب ایدہ مہمش ، عائلہ سعادت ، ملیت محبتی ، معرفت
 ذوقی ، مدنیت حسی ، صنعت سوداسی عثمانلی قیلملردن
 مہجور قالمشدی .

بناء علیہ سلیم ثالث بو ایکی بو یوک دردی ، علما
 ایلہ یکیکچریلری ، اصلاح ایتمکده پک زیادہ نفوذ نظر
 کوستریبور ، بو سایہدہ عثمانلیلغہ دور اورخانہ یہ خاص
 صافیتی ، عثمانلیلرہ آروپا اقوامی آرسندہ یاشامق حقی
 تأمین ایتک ایستوردی .

اون برنجی عصر ہجری او اخیرنہ طوغرو آروپا
 خارق العادہ تکمل ایتمشدی . تورکیہدہ ایسہ اونجی
 عصر ہجریدن سوکرا عثمانلی دولتک اساسی ، بنیہ مقاومتی
 کلیاً بوزولمشدی . کوپرولولر دوری بیلہ ظاہری و موقت

بر جلائی، وقایع، عثمانی حیات اجتماعی سنک، تشکیلات
 اداریه سنک بوزوقلغنی تماماً کوستریوردی. بو دورده ،
 اون دردنجی لوئینک سفیری نوانتهل، قراله یازدیغی مکتوبده
 عثمانیلرک طرز اداره سنی، تشکیلات اجتماعی سنی تمامیه
 تصویر ایدیوردی. نوانتهک مطالعه سنجه، کوپرولولر
 زماننده بیله تورکیه آرتق حکومت طاسلاغندن باشقه
 برشی دکلدی. نوانتهل: «بوزولمش بر خاندان، شایان نرفت
 وزراء اداره حکومت ما کنه سنک بوتون اجزاسنی بوزمش،
 طاغیتمشدی. هیچ بر شعبه اداره یوقدی که، تفسخ
 ایتش، قانغرن اولمش بولونماسین. رشوت، سرقت،
 بطائت، منافع عمومیه یه لاقیدی، صاحجه بر غرور، هان
 هر طرفده حکمفرما ایدی. هر شی حکومتک تفسخ
 و اتراضنه یاردم ایدیوردی. خرسیتان حکومتلر بو
 مدهش ظواهرک حقیقته واقف اولانلره اینانسهلر، بو
 تورک هیولاسندن هیچ قورقازلر. بناء علیه انلر اوخیالی
 قورقولرندن قورتولوق ایچون تورکلری یاقیندن تدقیق
 ایتیلدرلر. فقط شوننده اعتراف ایتیلدرکه، تورک ملتی
 حکومتنه هر حالده مرجحدر. صلابت دینییه، تورکلرده
 متین اوصاف تولیدایله مشدر» (۱) دییوردی. اون دردنجی

(۱) واندا، مارکی دونوانتهک سیاحتی، ص ۲۴۸

لویٹنك سفیری نوانتهلك بو استخرجاتی ، دها برقاچ
عصر ، طوغرولغنی محافظه ایتمشدی .

فی الحقیقه، تورکیه ده جهالت، غضب، جنایت، یغما،
غارت، حقوقه تجاوز حکم فرما اولدینی صرہ ده، اون سکزنجی
عصر میلادی، ادبایی وشعرایی، حکمائی وارباب
فتی ایله آوروپاده مدنی بر عالم حاضر لامشدی . صنایع
وتجارت اصول وقواعد داخلده ترقی ایدیور، (آدام
سیمت)ك (ثروت ملل) ی هر کسه علم اقتصادك
اساسلرنی آکلاتیوردی . ده قارط، مالبرانش، اسپینوزا
ولاینیج کبی فیلسوفر بشریتی تدقیق و کائناتك قوانین
عمومیه سنی تتبع ایدیورلر، دین و اعتقادات حقدنه کی
نظریه لری کاملاً دیکشدریورلردی . انکلترده لوق،
حکومتك اهل وطن اولانلره منعقد برمقاوله ایله تأمین
موجودیت ایتمدیکنی اثبات ایله دیکی صرہ ده، مونته سکیو ایله
وولتر دینك تصفیہ سنه، حقوق بشرک تأسیسنه چالیشیورلر،
حکمدارلرک استبدادی قیرمق ویقیمق ایستیورلردی .
صوکراروصو، نه حکومتی، نه دینی، هیچ بر شیئی
قبول ایتمیور، انسانلرک خلقه ای، عدالت وانتظامه
مستعد اولدق لرنی ایلری سوریوردی .

ادبا و حکما، بوضورتله بشرک حقوقنی اعلا
ایتمکلری ائشاده، آوستریاده ایکنجی ژوزهف،

طوسقاناده له ئوپولد ، پروسیاده فرهدریق ، روسیهده قاهرین مملکتلرینی اصلاح و حکمدارلرک حقوقی تعیین اییدیورلردی . بوذکی سیالز : «حکمدار، حکومتک برئیسیدر . ویرکیلری کندی ذوقی ایچون صرف ایده مز؛ آنجق آثارخیرییه صرف ایده بیلیر . کوزده لرینه مأموریت ویرمهک هیچ حق یوقدر ؛ مأموریتلردا ئما ارباب ناموس ولیاقته ویرمه لیدر» دییورلردی . بناء علیه سرای مصارفنی آزالتیورلر ، ادارلرینی هرکسه سودیریورلر ، تبعه لرینک ثروتی آرتدیرمایه چالیشیورلردی . هپسی ده مملکتلرینک گوشه سنده بو جاغنده قالان آثار وحشتی محو اییدیورلر ، علم ومعرفت نوری ایله یوردلرینک هر گوشه سنی آیدینلا تمایه غیرت ایلیوردلری . بوتون بو اصلاحاتی تبعه لرینه صورمادن ، انلرک رفاهی ، ملتیلرینک حیاتی و انسالغک شرفی نامنه یاییورلر ، هیچ اولمازسه (منورالافکارانه بر استبداد) تأسینسه غیرت اییدیورلردی .

اون اوچنجی عصر هجرینک ایلك زمانلرنده ، آوروپاده مترقی برهیئت اجتماعیه ، منتظم قوانین ، قلبلرد یا شامق ذوقی ، انسالق غروری ویرن بر علم ، بر ادبیات ، بر شعر ، بر صنعت موجوددی . روسیهده پوشکینلر ، فرانسهده شاطوبریانیلر ، امین بر حضور وجدان ایله بشریتک انک نازک حسلرینی تصویر اییدیورلردی . تورکیه ایسه ،

ماضیسنك پارلاق و شرفلی دورلزندن اوزاق ، بالدیری
چپلاقلرك ، یكیچری زوربالرینك تحکمی آلتنده باشا بوردی .
مملکت قرون اولاده کی احوال و وضعیتی الآن محافظه
ایدیور ، ولایتلرك هر گوشه سنده جهالت و شقاوت حکم فرما
اولیوردی . وطنك بر قسمی ذاتاً آوستریا و روسیه
الحاق ایدلمش ، بر زمانلر ویانه لره یا قلاشان عثمانلی حدودی
شمدی طونه ساحلرینه قدر کر یله مشدی .

سلطان سلیم ثالث ، اوروپانك ترقیاته قارشی مملکتده
اصلاحات اجراسنه هر حالده مجبوردی . فرانسه انقلابی
هیئات اجتماعی بی باشقه بر شکله افراغ ایتمشدی . علوم
و ادبیات ، فن و معرفت خارقه نما . بر طرزده ترقی
ایله مشدی . اوروپا حکما سنك بشریته تفح حیات
ایدن فلسفه سی ، کنج بونا پارطک ابداعی و جوال
فکرلری ، فن حربده ، طرز تفکرده انقلابلر تولید
ایتدیگی بر عصرده ، عثمانلیلرک اک ابتدائی ، اک بوزوق
سلاحلره ، شرک کزیده ، فقط ایشله نهمش ، ادراک
اولوناماش معلوماتیله بو نور و معرفت مهاجمانه قارشی
طور مالری امکان خارجنده ایدی . عثمانلی دولتی اوروپاده
باشایا بیلدک ایچون بو محیطه اویمق ، بو محیطک هوای علم
و معرفتی تنفس ایتک ، بو حیات بخش ذرات ایله قاننه
قوت و یرمک مجبوریتده ایدی . مملکتده علم و عرفان

محبتی او یان دیرمق ، قوتلی بر اردو ایله ناموس وطنی
 محافظه ایتمک، منور بر هیئت وکلا ایله اوروپا سیاستک
 علم و ذکایه مستند اینجه لکلرینی ادراک ایله مک لازمدمی .
 جهل و شقاوتدن باشقه استنادی اولیان وزرا آرتق
 بو مملکتی اداره ایده مزدمی . مدنیت ، نور ذکایه لزوم
 کوستریوردی؛ عثمانلی فکرلری بو نور ایله تنور ایتمدجکه،
 عثمانلی رجالی اشقیا ریاستنی ترک ایله مدجکه ، عثمانلی قومی
 ایچون امکان بقا موجود اولامازدی . اوروپا ایله تماس،
 آرتق بو حقیقی طبیعتیله احساس ایدیور ، بعض ذواتده
 بر اثر انتباه بیله حس اولونیوردی . تورکیه، اون ایکنجی
 عصر هجرینک نصف اخیرى اوائلنده اوروپا ترقیاتى
 تدریجی بر صورتده قبول ایتمک ایسته مش ، فقط
 بو ترقیاتک ماهیتى ادراک ایده مه مشدی . بوتون تشبثلر،
 یارم و عقیم قالمشدی . یالکز ، بو ایلك و مساعدتماسدن
 اوروپالیر استفاده ایتمشلر ، انلرده شرقدن ذوق و صنعت
 نقطه نظرندن مستفید اولمایه باشلامشلردی .

فی الحقیقه، بو عصرده استانبولک بدایعی بوتون غرب
 خلقنی مسحور ایتمشدی . مه لینغ و قاسته للان کبی رساملر
 استانبولک کزیده نقطه لرینی تصویر ایچون بر بیله رقابت
 ایدیورلردی . بوغاز ایچینک مزین و ملون یالیرى ،
 خدیجه سلطانک ظریف و نظر ربا سرایلری ، باشالرك،

قنارلی روم اغنیاسنک ، اوروپا سفیرلرینک کوشکلری ،
 آناتولی ساحلنک زمردین یشیللکر ایچنده بیاض
 و نارین مناره لرله نظرلر تسخیر ایتسی ، رساملره متنوع ،
 جاذب موضوعلر تشکیل ایدیوردی . استانبول ، جدأ
 سحر آمیز برتائیری حائزدی ؛ ندیمک « ایکی بحارده سنده کی
 جوهر یکپارہ سی » صاف برسا ، پارلاق برکونش آلتندہ
 هر لحظه تبدیل لطافت ایدیوردی . بوغازک دلشین
 صولری ، مائی بر قورده لانک متلون و مهتز خارہ لرینی
 آندیوریور ، ساحلک مختلف نقطه لرندہ یشیل و یوکسک
 برشمسیه کی یوکسه لن یشیل و طراوتدار چاملر ، سالدیده
 چنارلر آلتندہ ، باشلرندہ بیاض یا شاقلر ، قادینلرک سیره
 چیقداقلی ، ارککلرک اللرنده برر چوبوق ، نمازکاه
 اوکلرنده ، چنار دیبلرنده ، براق صولر قارشیسندہ
 چوبوق ایچداکلری کورولیوردی . فرانسه سفیری
 سه باستیانی ، انکلتره سفیری اربوشنوط ، روسیه سفیری
 ایتالینسکی بوبدایعدن دائما استفاده ایدیورلر ، شرقک
 نفیس منظره لرینی اک مشهور رساملره ترسیم
 ایتدیرمکن کری طورمیورلردی . بوصرده مه لینک
 رسم ایتدیکی تابلولر بو عصرده پارسده کمال فعالیتله طبع
 اولیور ، قاسته للانک عثمانلی قیافتلرینی مصور آناری ،
 رنگلی و نفیس بر صورتده نشر ایدیپلوردی (۱) .

(۱) ارکوست بوب ، بوغاز ایچی رساملری ، ص ۲۲۰ ، ۲۲۱

سلیم ثالث زمانندہ (طوب قابو) سزایی دہ اسکی
 حالی محافظہ ایڈیوردی. سرائک غلطیہ ناظر قسمندہ،
 قبہ آلتی نک اوستندہ کی قولہ نک صول طرفندہ، سلیم ثالث
 دائرہ سی عثمانلی صنعت معماریسنہ، عثمانلی صنعت
 تزینتہ پارلاق بر نمونہ تشکیل ایڈیوردی. بودائرہ، حمام
 قوریدورینک صاغ طرفندہ، آلتی اوستلی درت او طہ دن
 عبارتدی. اوستندہ کی او طہ لردن بری والدہ سلطانہ
 مخصوصدی. بو او طہ، سرائک اک مزین پارچہ سی ایڈی.
 دیوارلرینک مذهب و پارلاق قباقرتمہ لری، آلیچدن رنگا
 رنگ میوہ و چیچک رسماری، عثمانلی صنعت ترسیمہ
 نمونہ تشکیل ایڈن اوقاق لوحہ لر، نظر فریب بر امتزاج
 الوان حصولہ کتیریوردی. ہر او طہ دہ اولدینی کبی بو
 رادہ دہ بر اوجاق واردی. اوجاگک یاشماغی یکپارہ
 مرمردن، بیاض و قیرمزی صوما کیلرہ مزیندی.
 دیوارلرہ سیاہ بز زمین اوزرینہ یالیزلہ :

بارک اللہ زہی جای لطافت مسکن
 باغ فردوس کبی سیری قومز دلہہ حزن.

بتی ایلہ باشلایان اوزون بر قصیدہ یازلمشدی. بو
 او طہ نک یانندہ، سراپا یالیزلر ایچندہ پارلایان (لجیہ
 سعادت او طہ سی) واردی. آلتندہ کی او طہ لردہ عین
 زینت و احتشامدہ، رنگا رنگ چینیلر، اوزری قباقرتمہ

نقشاره ملون مرمر دیرکمر، دیوارلری مختلف تابلولر،
چیچک و میوه رسملریله تزین ایدلمش، قابولرله طولابلرک
سوکه لری یالیزلر، قانادلری قبارتمهلرله سوسلمشدی .
بوتون اوطله لرده، اوجاق یاشماقلرینک صنعتی، دیوارلرده کی
و طواوانلرده کی یالیزلرک مبدولیتی کوزلر قاماشدیر .
بیوردی . اوطنک ایچنده کول، سیاه و بیاض نکه
مرمرلرک امتزاجیله برچشمه وجوده کتیرلمش، اوزرینه:

چشمه دلجو حیات جاودان عین شفا

مصرعی یازلمشدی . سلیم ثالث اکثر وقتلرینی بو
دائرده کچیرردی . بوتون دائرته نک تزینات و احتشامی ده
کوستریوردی که ، فاتحک نفائس پرور حفیدی ذوق
صنعتی جداً آشنا ایدی . سلیم ثالث بوئانده (۱۲۲۲)
قرق یدی یاشنده ایدی ؛ والدهسی مهر شاه سلطان
ایدی . منیب افندینک تعیری وجه ایله :

مهر شاه قادین او خورشید قر کوکه کیم
پرتو شانی قیلر غمکده عالی شن .
مهد علیا که ایدوب رأفتی تمهید سرور
کسه نک طفل دلی درد ایله قائلر شیون .

ایشته سلیم ثالث بو حساس والده ائنده بویومش ،
و دائماً احساس بر قلب طاشیمشدی . کنج پادشاه، عصرینک
ترقیات فکریه سنی تعقیب ایتمش، عثمانلی تربیه سیله بویومش،

عثمانلی ذوقیله یاشامش، عثمانلی صنعتی تشویق ایتمش و بو صنعتده بالذات اثبات لیاقت ایله مشدی. سلیم ثالث دورنده عثمانلی ادبیات و موسیقیسی خیلی مترقی ایدی. شیخ غالب (۱۱۷۰-۱۲۱۵) (حسن و عشق) ی عثمانلی شعرینک بوتون اینجه لکلرینی، عثمانلی لساننک قابلیت تبلیغیه سنی مدقق نظرلرده اثبات ایدیور:

بر لاله رخ سیاه کا کل
 سنبللر اینجده غنجه کل .
 آینه سینه بحر سحاب
 عقد کهر اولمش آنده کرداب .

قطعه سیله (حسن) ی تعریف ایدن شیخ غالب ،
 عشقک حیاتسوز تسلیمیتلرینه ده :

بی چاره کوکل غمیله یانسون .
 تک اول بت آتشین اینانسون .
 خونابه بیره جان یویانسون .
 غمور کوزی شرابه قانسون .
 هر قهرینه بیک کرم فدادر .

دییه تصویر ایلوردی (۱) . شیخ غالب صنعت
 (۱) غالب دده ، حسن و عشق .

تصویرده ساده‌لك، تبلیغ مرآمده طبیعت کوزه‌ده‌ده‌ده
 عثمانی شعرینه یکی بر چیغیر آچدینی صروده، موسیقی‌ده
 طنبورى ایساق، وازداقوسطه احمد آغا، حضر آغا،
 عارف محمد آغا، عبدالحلیم آغا و سعده آغا کی اساتذہ‌نک
 غیرتلیله استانبول آفاقده طاتلی نغمه‌لر پیدا ایتمه
 باشلامشدی. ادبیات و موسیقی سلیم نالی جده آ تسخیر ایتمش:

- هزار آسا نوله ایتسم او کلر خساردن فریاد .
- ایدر بوکلشنک بلبلری هپ یاردن فریاد .
- اوشوخلک جام عشقیله کیدوب هپ ثروت و سامان .
- ایدر مستان عشقی ساغر سرشاردن فریاد .
- کیلمز هرکیجه تا صبح اولنجه رسته آهم ،
- کی دلبردن ایلر دل . کی اغیاردن فریاد

تظلماتیله تبلیغ حسیات ایدن کنج پادشاه، (سوزدلارا)
 فصلنده مولوی آینلری، کزیده شرقیلرده بسته‌له‌مشدی .
 سلیم نالی موسیقی بی شهزاده‌لکی زمانده اوکر نمشدی .
 موسیقی صوتی بی قریمی احمد کاملی اقدیدن، طنبورى
 اورته کویلی ایساقدن تعلیم ایتمشدی . (سوزدلارا)
 فصلنی احیا ایدن سلیم نالی، (راست جدید)، (بسنیدیه)،
 و (بزرک) مقاملرنده بسته‌لر و سماعیلر وجود کتیرمش،
 (ماهور)، (عرضار)، (شهناز)، (نخیر سنبله)،
 (پوسلک)، (شهناز پوسلک)، (ظاهر پوسلک)،

(هزام) وَ (شوق افزا) مقاملرنده استادانه شرفیلرده
 بستهله مشدی (۱) . سلیم ثالث ، عصرینک اک
 کزیده موسیقی شناساتی دعوت ایدر ، کیجه ماهتابلرده
 ذوق و طریبه اصرار اوقات ایلردی . سلیم ثالث دورنده
 بوغاز ایچینک ماهتاب عالمیری ، چراغان شنککری غایت
 رواجده ایدی . بوغازک صولری ، مهتر و نظر فریب
 نورلر آلتنده مست و پرسکون کوزلر قاماشدیردینی
 صروده ، سرایک یالیدیلی برصالوننده کاتبی صاریقلی ،
 ایری قاووقلی ، شیخ و شاب ، ذوق صنعتله سرمست
 موسیقی شناسانک لطیف صدالری ایشیدیلیر ، نی وطنبورک
 ایگلهین و آغلایان فریادلری اره سنده جناب سلیمک
 مثلا (سوز دلارا) فصلندن :

کلشنده ینه مجلس زندانه طولانسین .

کل دوریدر آلهه می کلکون طولانسین .

بز ذوق ایدلم جام جک آغری صولانسین .

اول غنجه سرمست . صباح اولدی او یانسین .

آقصاق سماعیسی آغر و روح نواز نغمه لرله اوقو-
 ندقدن صوکر ، دورک اک استادانه ، اک صنعتکارانه
 شرفیلری ده ترنم اولونوردی .

سرایک بو آهنگ و ذوق و طربنه بوغازك منور ساحللى زمزمه دار برمعكس تشكيل ايدردى. آقشام ، آيك بايعين ضيالى بوغازك لطيف قورولرى نورله غرق ايمكه باشلادىنى زمان ، بوستانجى باشينك قاينى سريع برخيشيردى ايله كچردى . اوزمان جسيم برقايقده ، اوزون صاقالى ، تورنجى كلاهى و پابوشى ايله بوستانجى باشينك بوغازى تفتيش ايتديكى كورولوردى (۱). بو كچيش هر كسده بر قورقو حسى پيدا ايدر ، نظر بو جسيم قايق استانبوله طوغرو اوزا قلاشديغنى كمال ممنونته ماشا ايلردى. بوستانجى باشينك اوزا قلاشماسى هر كسه كنىش بر نفس آلديرر ، آرتق بوتون قايقلىك ، بوغازك نورلر ايچنده تره شن صولرى اوزرنده ظريف قادينلر وار ككلرله مالا مال ، نى وطنبور نغمه ليله طولاشدقلى كورولوردى . بوغازك اسرار انكىز قورولرنده ببللرك ترنمى كيجه نك سكوتى ايچنده سمارده عشق افزون و بلورى عكسلر بر اقدىنى صرده ، بر يده يالى بويلرنده عثمانلى موسيقىسنك الكفيس اثرلى ايشيديلردى . بر طرفده سليم ثالث شوق دل فصلندن :

بيجه بر يا قىلايم تاب رخك مهوشنه

بيجه بر طا قىلايم سايه مثالى پيشكه

یوروك سماعیسی اوقوندیغی صرهده ، حضر آغالرك،
وارداقوسطه احمد آغالرك شریلی ده ماهتاب صفاسنه
چیقان ارباب ذوقك حسیاته ترجان اولوردی .

سلیم ثالث ، حیات خصوصیه سنی شعر و صنعتله امرار
ایله دیکی کبی حیات رسمیه سنده ده بویوک برنفوذ و سلطنت
ابراز ایدردی . پادشاه تزهه کیده جکی زمان برکون اول
اعلان اولونور ، هرکس سرور و نشاط ایچنده ، تشریفه
منتظر بولونوردی . بالخاصه دکز تفرجلیری پک پارلاق
اولوردی : اک اوکده ، ایچلرنده یوز اللی قدر ایچ
اوغلانی ، آلتی صندال ، صاغده و صولده خاصکی
آغالرك صندالی ، طوب کورلر کبی یوکسک سسلرله پادشاهه
یول آچارلر ، بوتون آغالر آلرنده کی دکنکلرله قایقوله امر
ویرلردی . ایچ اوغلانلر صندالک ارقه سندن (صاریق
صندالی) ، دها صوکر ا یوزلری ذات شاهانه یه متوجه
ماینجیلر صندالی ، انک ارقه سندن ده ذات شاهانه نک
سلطنت قاینی کلپردی . ذات شاهانه نک قایقولی
ایکی دانه ایدی ؛ ایکی سنده ده ، اطرافی کوموش پارماق
چویرلمش ، درت ستون اوزرینه برر کوشک واردی .
کوشکلرک کنارلری غایت آغیر صیرمه ایشله مه لی ، اینجیلرله
مزین ، صاچاقلی قیرمزی چوقه پرده لرله مزیندی .
پادشاه بو قایقولردن برینه قورولور ، ارقه ده ، دومنده

بوستانجى باشى، قارشيسنده سراى ارکانندن اوچ ذات، بوستانجىلارك اورتاسنده، اللرنده پادشاهك چيقيماسنه مخصوص مخصوص اسكمله ايله ايكي چوقه دار، باشده بر خاصكى اولدينى حالده بوغازك مائى صولرينه طوغرو ايلر يلردى. ايكنجى سلطنت قاينى ده برنجيسى كبي مزيندى. بو قايقده پادشاهك قيلجنى طاشيان سلحدار آغا، ده آرقه دن كلن قايقلرده ده حرم آغالرى كورولوردى. سليم ثالث كچركن قيز قوله سندن طوپلر اتيلير، قله نك اوكنه ديزيلن بوستانجىلر لرله قدرأ كيله رك سلام ويرلردى (۱).

سليم ثالث سلطنت ووقايله بندكانى اوزرنده بويوك بر نفوذ اجرا ايدر، اقتدار وذكاسى بونفوذى بركات ده تزييد ايلردى. سلطان سليم طريقت مولويه به انتساب ايتمشدى. فرط حساسيتى شعر و موسيقيد بويوك براستعداد كو سترمسنى تسهيل ايتمش، روحنده ذوق صنعت اويانديرمش، فقط طبعى دائماً ضعف و تسليमितله مجبول قيلمشدى. شدت و متانت، عزم قطعى سليم ثالثك ك زياته محروم اولدينى اوصاف ايدى. مع مافيه شاهانه سطوتى عنعنوى تاثيرينى محافظه ايدر، زماننك متغلبه لرى بيله كنديسنه انقياد ايلكده قصور ايتزدى. جزار احمد پاشا عصيان و شقاوتله مشهور ايكن «سليم ثالثك نامى ياد

(۱) مه اللينغ، استانبول سياحتى .

اولوندقجه قیام ایدر، فرمانی کلدکجه بنک طاشنه قدر
ایزدی» (۱)

سلیم ثالث مملکتده نفوذینی تقریر ایچون انضباطه
دقت ایدر، اکثر زمانی مکتبلر آچایه، قیشله لر بنا
ایلکه حصر ایلردی. طویخانهده، بک اوغلنده، لوند
چفتلکنده، اسکدارده، ترسانهده، خاصکویده، نظام جدید،
قالیونجی و خبره جیلر ایچون قیشله لر، ترسانهده بویوک
حوضلر، اسکدار ساحلنده جسیم انبارلر، جامعلر،
مکتبلر و حاملر انشا ایتدیردیکی کبی اینجیلی کوشکلی،
باغ ارملیده احیا ایدردی. سلیم ثالث بر قیشله ویا بر مکتب
بنا ایتدیردکجه، شیخ غالب در حال بر تاریخ یازار، مثلاً:

یاپدی غالب خامه تاریخ علم افرازی

دادر ملک عسکر منصوره به یاپدی محل

بیتنی خبره جی قیشله سنک بناسنه تاریخ دوشوردیکی
کبی، لوند چفتلکی قیشله سی ایچونده :

تمام اولدقده اول اثر غالب دیدم تاریخ

بو دارالعسکری سلطان سلیمدر ایله بن آباد

تاریخی تنظیم ایلردی (۲).

(۱) تاریخ جودت، جلد ۸، ص ۳۱۷

(۲) تاریخ عطا، جلد ۳، ص ۸۴

بو دوردہ ، فرانسه دن کلن ضابطلر عسکره تعلیم اوکره تیورلر ، اسحق افندی کبی ذوات علم و معرفتله تمیز ایلورلردی . سلیم ثالث بوتون طوبلری یکی اصولده دوکدیریور ، ترسانده کیملر انشا ایتدیر - بیور ، اسکدارده اچیلان سلیمیه دستکاهلرنده کمال فعالیتله قاشلر اعمال اولونیوردی . صوکر ، شام ، حلب ، دیار بکر ، مغنيسا ، قبریس ، ازمیر ، عشاق ، بروسه ، مصر و طبرزون کبی منسوجات اعمالیه مشهور یرلره خط هایونلر کوندریله رک صنایع محلیده تشویق ایدیلورلردی .

سلیم ثالث اک کزیده اثری ، خبره خانه ایدی . قریمی راضی افندی خبره خانه نظارتنه تعیین اولونمش ، خواجه اسحق افدینک درسلی کمال اهمیتله دیکنمکه باشلامشدی . سلیم ثالث (سودلیجه) مکتبته بالذات کلیور ، شاگردانی امتحان ایدیور ، پلانلری وخریطه لری معاینه ایلور ، معلملری و شاگردلری احسانلرله تلطیف ایلورلردی . (سودلیجه) مکتبی کوندن کونه تکمیل ایدیورلردی . فرانسه دن ، اسوه جدن ، انکلتیره دن جلیب ایدیلن ضابطلر اردوده تعیه و انتظام فکرلرینی ، علم و فن محبتی او یاندرمایه غیرت ایدیورلردی . عثمانلی ارکانی اره سننده فن محبتی مصطفای ثالث زماننده بر

درجه یه قدر اویانمایه باشلامشدی . شانی زاده ، بویوک فرهدریقک تعلیمات عسکریه سنی و طیبی اثرلری ترجمه ایتمش، سلیم ثالث دورنده ایسه انکلیز محمود افندینک فرانسزجه نشر ایتدیکی اثرلر، عثمانیلرده ده علم محبتک اویاندیغنی کوسترمشدی. محمود افندینک اثری استانبولده طبع ایدلمش ، رسملرینک نفاستی هرکسی حیران ایله مشدی. (سودلیجه) مکتبی بالخاصه ریاضیه نك اهمیتنی آرتدیرمش ، بومکتب سایه سننده پک بویوک امیدلر حاصل اولمایه باشلامشدی(۱).

سلیم ثالث ، اردویه ضابط یتیشدیره جک مکتبلر وجوده کتیردیکی کبی، اوروپا اصولنده تعلیم و تربیه کورمش قطعله لرده یتیشدیرمک ایسته مش ، اول امرده (نظام جدیدی) تأسیس ایله مشدی (۱۲۲۰). نظام جدید، ایکی آلائی پیاده ایله ایکی بولوک سواریدن مرکبدی ؛ بونلر سرای هایونده بولونان بوستانجیلره ملحق اولاجقدی. آایلرک بری سلیمیه ده، اوبری لوند چفتلکنده ایدی. آایلر اون بولوکه آیرلمشدی؛ هر بولوک ۸۰:۱۰۰ کشیدن عبارتدی. پیاده نك تجهیزاتی فرانسز موده لی برتفنک ایله اکری برقیلچ و برسونکو ایدی. عسکرک البسه سی قرمزى برجاکت، مانی برپانطالون و قیرمزى برکلاهدن عبارتدی.

(۱) ژوشه رو ، استانبول انقلابلری، جلد ۱ ، ص ۷۸

سواری ایکی بولوکدی ؛ بری قرمزى ، اوبرى صارى کلاه کیوردی (۱). استانبولده بوصوله نظام جدید آایلری تشکیل اولوندینی کی آنا تولیدده آایلر تشکیل اولونمشدی. قاضی پاشا آایلرک تشکیلاتنه غیرت ایدیور، اجباسنى واقرباسنى نظام جدیده صوقارق خلقی تشویق ایلوردی.

نظام جدید ایچون سنوی ۲۰۰۰۰ کیسه واردات لازمدی. بو وارداتی تأمین ایچون (ایراد جدید خزینهنسی) احداث ایدلمشدی. حاصلاتی ۱۵ : ۱۵۰ بیک غروش اولان مالکانه لرك وارداتی بو خزینهنه کله جک، یوقلمه ده اسمی اولیان و صوک حربلرده وظیفه عسکریه ایفایتمینلرک تیمارلری ایله مقاطعات، کاملاً ایراد جدید خزینهنه قید ایدیله جکدی. کذا، صاحب لرینک وفاتی متعاقب، حاصلرده ایراد جدید خزینهنه سنه تخصیص اولونا جقدی. کمرک وارداتی ایله توتون رسمی ده بومیانه قید ایدلمش، آریجه شراب، اییک، پاموق و یوک ایچون یکی رسملر وضع اولونمشدی. ایراد جدید خزینهنه سنک وارداتی ۱۲۱۵ ده الی میلیون ایکن، بش سنه صوکر ایتمش میلیونی تجاوز ایله مشدی.

سلیم ثالث نظام جدیدک آنا تولیده ترقی ایتدیکنی

(۱) ژوشه رو، استانبول انقلابلری، جلد ۲، ص ۲۰

کوروئجه، روم ایلنده ده تشکیله قرار ویرمشدی. فقط نظام جدیدک ترقیسی یکچریلری تالاشه دوشوریور، خصوصیه ویدین، روسجق و ادرنه طرفلرینه حکم ایدن پاسبان، ترسنکلی و طاع دویرن اوغلرینی کیتدکجه اندیشه ناک ایدیوردی. سلطان سلیم بو مقصدی تحصیل ایچون نه صورتله حرکت لازم کله جکی دوشونیور، بو باده رجال حکومتکده رأیلرینی سؤال ایدیوردی. بو ائاده صربلر عسیان ایتشلر، روسلر قره طاغیلری تحریک ایله مشلردی. فرانسزلر بوسنه اراضیسندن مرور ایدیور، (راکوزه) دوبروونیک جهلرینی اشغال ایلوردی. سلیم ثالث بو فرصتن بالاستفاده، ابراهیم نسیم اقدینک لایحه سی موجبجه قرمان والیسی قاضی پاشایه امرلر کوندریوردی. قاضی پاشا صورتا اردو ایله صربلر علیهنه یورویه جک، فقط حقیقت حالده روسیه ایله فرانسه یه قارشى نمایش یاپارق بو واسطه ایله نظام جدیدی روم ایلنده ده تأسیس ایلیه حکدی. فقط داخلده، ابراهیم نسیم اقدینک دشمنلری، از جمله اسماعیل پاشا، درین بر رقابت حسنه تابع، وطن و ملت منافعی کورمیور، قاضی پاشانک تشبثی عقیم براقق ایچون شهزاده مصطفی طرفدارلریله اتفاق ایدیور، روم ایلی اعیاننه تشویق آمیز مکتوبلر کوندریوردی. اعیان ایسه، نظام جدیدک روم ایلنده ده تشکیلندن هراسان، (ادرنه) ده

طوبلانیورلر، قاضی پاشا اردوسنه مقاومه حاضر لانیورلردی .
 (ادرنه) ده نظام جدیدک تأسیسی حقنده کی فرمان قبول
 ایدلیور، (تکفورطانی) نده خط هایونی قرائت ایدن
 ذات پارچه پارچه ایدلیوردی . بو عصیان سائر قصبه لره ده
 سرایت ایدلیور، سلیم نالک او امری هیچ بریده اجرا
 ایدلیوردی . بوسره ده قاضی پاشا ۲۰۰۰۰ کیشیلک بر
 قوتله استانبوله کلشدی . سلیم نالک ایچون بوقوتی درحال
 ادرنه یه سوق ایتمک لازمدی ؛ فقط پادشاه انلری لوند
 چقتلکنه یرلشدرمش، هرکون اردو کاهلرینه کتمش،
 قیافتلرینی وانتظاملرینی مقتونانه سیرایتمشدی . بوسورتله
 کچن یکریمی کون قدر برمدت ، (ادرنه) ده طوبلانیان
 نظام جدید علیهدارلرینه پک زیاده قوت تأمین ایله مشدی .
 قاضی پاشا ادرنه یه طوغر و حرکت ایله دیکی زمان، استانبولک
 لطیف محیطنده یاشایان متفسخ دماغلر خلقه تشویقاتده
 بولونمشلر، نظام جدید نفرلرینی تکفیره قدر وارمشلردی .
 عین حالت فکریه (ادرنه) ده ده حکم فرما اولمشدی .
 بو سبیدن قاضی پاشا اردوسی (ادرنه) ده هیچ بر
 موفقیت احراز ایده مه مشدی . یکیچریلرک، (ادرنه) ده
 طوبلانیان اشقیانک مقاومتی، قاضی پاشا اردوسی رجعته
 مجبور ایتمش، اردونک دوکونیتلری بالضروره آناتولی
 سمته کچمشدی (۱) .

نظام جدیدك ضعف و اہمال یوزندن مغلوبیتی بوتون روم ایلینہ جسارت ویریوردی. روم ایل اعیانی سلیم ثالثك بوتشکیلاتندن متأثر، استانبولہ یورومك ایستورلر، حتی سلیم ثالثی خلع ایتمك ارزو ایدیورلردی. ترسنگلی اوغلی ده بویله برتشدہ بولومش، فقط عسکرلری طرفندن اولدی رلمشدی. سلیم ثالثك ضعفی نظام جدیدك بوتون نفوذینی واستقبالی محو ایتمشدی. دها طوغروسی سلیم ثالث معناً سقوط ایتمشدی. حکومتك یکانہ وظیفہ سی ادرنہ اشقیاسنك مقاومتنه قارشى قویمق، عزیم ایله، متانتله حکومتك وقارینی محافظه ایله مکدی. بوسره ده یکچریلرک موجودلری آز و انتظاملری مفقود حکمنده ایدی. نظام جدید موجودی ایسه اوتوزبیکه بالغ اولمشدی. خصوصیلہ بو عسکرک عکا و مصر سفر لرنده لیاقتی کورولمش، خلق یینده نفوذی ده آرمشدی. فقط حکومتك ضعفی، سنه لردن بری غیرت و همته تأسیس اولونان بر قوتی عقیم بر اقس، پاتختك نفوذی، کندی محیطنی تجاوز ایدہ مز اولمشدی. یکچریلر بوضفدن پک زیاده شمار مشلردی. اسماعیل پاشانك اہاتی ایسه مملکتی بو یوک برفلا کتہ کرتار ایتمشدی. سلیم ثالث، بو خان وزیر یی الکز عزل ایله اکتفا ایدیور، یکچری آغاسی ابراہیم حلمی آغا صدر اعظم، سلانیکلی محمد عطاء اللہ افندی ده شیخ الاسلام اولیوردی.

سلیم ثالث، مملکتده علم و معرفته قارشى وقوعه کلن بو
 اَلم طغیاندن پک متأثر اولمشدی؛ فقط ابراهیم نسیم افندی
 ودها سائر رجالک تشویقی ایله آتیدن ینه قطع امیداتمک
 ایسته مه مشدی. داخلده، بو متردد و مشکوک، هر زمان
 طغیانه میال حالت فکریه حکم سوردیکی بر صروده،
 سلیم ثالث ناپولئونک احتراصاتنه آلت اولمق، بو واسطه
 ایله اوروپا سیاستک تورکیه یه قارشى بسله دیکى احتراصلرک
 اوکنى آلمق مجبوریتنه بولونیوردی.

(یا ش) معاهده سیله نتیجه له ن اَلم سفردن سوکرا،
 روس نفوذى عثمانلى ممالکنک هر طرفه سرایت ایتمشدی.
 سلیم ثالث اَندده هیچ بر قوت و نفوذ یوقدی: اردو اطاعت
 ایتمور، اهالی اصلاحات ایسته میور، سلطان سلیمک نفوذى
 استانبولدن طیشاری تأثیر ایده میوردی. روم ایلیده و
 آناطولیده پاشالرک تغلبی حکم فرما اولیوردی. مملکتده
 فساد اخلاق، مدنیت دشمنلکی و جهالت بوتون قنالقزلیله
 موجوددی. عثمانلى سلطنته خاتمه ویرمک، تورکیه یی
 پایلاشمق ایچون دول معظمه نک مداخله سنه هیچ لزوم
 یوقدی: انسانیت و مدنیت لو ازمنی شرعه غیر موافق
 کورهن، محافظه منفعت قیدیخی هر درلو مقدس و مبجل

رابطه لره ترجیح ایدن ، مملکتلرینک افقی خارجنده کی صنعت و مدنیته کلیاً بیکانه یاشایان ، دولت اداره سندن زیاده دره بکک اداره سنه تابع بولونان عثمانلی قومی ذاتاً کندیلکندن سقوط ایدیوردی . سلیم ثالث بوتون بو فالقار اورتاسنده ، عماندن قطره قیلندن، اصلاحات اجرا ایتک ایستور ، بو اصلاحات ده بولوندقاری حالی منفعتلرینه موافق کورن متغلبه نك ، یکیکچریلرک و متعصب خلقک اصلا خوشلرینه کیتمیوردی . آناطولیده قاضی پاشانک حاکمیتی ، وهابیلرک عصبانی ، مکه و مدینه یوللرینک قاپانماسی ، عثمانیلرک بومستقبل قرارگاهلرنده ده هیچ بر امل بقا بر اقیوردی . روم ایلنده ایسه رومانیا نک همان کاملاً روس نفوذی آلتنده بولونماسی ، صربلرک و قره طاغیلرک آوستریا نفوذینه معروض قالماسی ، متباقی یرلرده ایسه پاسبان اوغلی کی متغلبه نك تحکمی ، دولتی غایت مشکل بر وضعیتده بولوندیریوردی . بش عصردن بری ، عثمانلی سلطنتنک بودرجه انقراضه معروض قالدینی کورولمه مشدی .

تورکیه دن بومشکل و موتی دقیقه لرنده استفاده ایتک ایستین اوچ حکومت واردی : روسیه ، فرانسه ، انکلتزه . روسیه حکومتی دائماً روملری آلدیه ایدرک ، خرستیانلرک مدافعی کی کورونه رک (آیاصوفیه) یه یاناشمق

ایستووردی. ناپولئون ایسہ روسلرک آق دکزہ یا قلاشلارینی فرانسه ایچون تہلکلی کوریوردی. ناپولئونک مقصدی روسلرہ بیزانس یولی اوزرنده ہیچ برآدیم آتدیرمامقدی . ناپولئون ، بواملنی قوہدن فعلہ ایصال ایچون جنرال سہ باستیانی بی استانبولہ سفیر کوندرمشدی .

سفیرک وظیفہ سی غایت معیندی : باب عالی یہ دائمًا امنیت ویرمک ، فرانسه نک تورکلری حمایہ ایتدیکنی آکلاتمق ، روسیہ یہ قارشى توریکیہ ، ایران و فرانسه دن مرکب براتفاق مثلث وجودہ کتیرمک ، روسیہ ایلہ انکلترہ نک باب عالی دن نہ ایستہ دکلرینی کونی کونہ خبر آلمق ، فرانسه ایلہ باب عالی آرہ سندہ کی رابطہ یی آچیقدن آچیغہ روسیہ ، انکلترہ و حتی بوتون آوروپایہ احساس ایتمک ، قرہ دکز بوغازینی روسلرہ قاپامق ، باب عالی نک افلاق و بغدادن پرنسلکنده کی حاکمیتتہ تجاوز ایتدیرمہ مک (۱) . سہ باستیانی ، استانبولہ کلدکدن سوکرا ایلک ایشی ، روسیہ ایلہ باب عالی نک آرزوسنی بوزمق اولمشدی . افلاق و بغدادنی اداره ایدن ایپسیلاتی ایلہ موروزی ، روس نفوذینک توریکیہ ده انتشارینہ خدمت ایدیورلر ، بوتون روملری روس منافعہ حاضر لایورلردی . بونلر ایلک حرکتی صربستانده وقوعہ کتیرمشلر ، دیکر ولایتلر ده حاضر لرق

(۱) ناپولئونک شرقی سیاستی ، ص ۶۰

کور مکدن خالی قالمشردی. فقط بو حرکاتک کریسنده روسیه، احتراصکارانه غایه لرینی تماماً تعقیب ایدیوردی. سه باستانی باب عالیده و سرایده تشویقاتدن خالی قالمش، نهایت افلاق و بغدادن بکلرینی عزل ایتدیرمشدی. موروزینی نک یرینه غایما کی، ایسیلاتینی نک یرینه ده آلکساندر صوچو تعیین اولومشدی. سه باستانی، بوسیاسی مظفریتدن ممنون، طاله یرانه مکتوب یازیور: «باب عالی دون روس وصایتدن، روس نفوذندن حقیقه صیرلدی. اسکی مسلکنی طوتدی. سلامت ایچون لزومی اولان تدابیری اتخاذ ایتدی.» دیوردی.

فقط (یاش) معاهده سی موجنججه، پته رسبورغ قابینه سنک موافقتی اولمادن افلاق و بغدادن بکلرینک عزللری ممکن دکلدی. بو بکلریدی سنه مدتله تعیین اولونورلر، مدتلری ختام بولمادن عزل اولونمازلردی. روسیه سفیری ایتالینسکی پرحدت، باب عالییه کلیور، تورکیه یی اعلان حربله تهدید ایلوردی. انکلتره سفیری اربوننوطده عین طرزده اداره لسان ایدیور، تورکیه یی فرانسه نفوذینه کیرمکله اتهام ایلوردی. فقط سه باستانی نک حضوره قبول ایدلمسی مسئلهیه باشقه برنک و یریوردی. سه باستانی سلیم ثالثی شدتله تشویق ایدیور، غیور پادشاهه نابولئونک شرق سیاستی آکلاتیوردی. اوزمان

سليم نالك، امپراطورك توركيه ده روس نفوذينه مانع اولمق ايسته ديكنى آكلابور، ناپولئونك سياسته بوتون موجوديقيله تسليميت كوستريوردى . فقط يكيچر يارك حالى بيلديكى ايچون روسيه نك مهاجمانه قارشى ناپولئوندن ياردم ايستوردى .

سليم نالك حركتى، روسيه چارى برنجى آلکساندرى پك زياده حدتlendirمشدى . روسيه سفيري باب عالي يه شدتلى بر نوطه ويريوردى . بو نوطه مندرجانه كوره يا افلاق و بغداد بلكرى يرلرینه اعاده اولوناجق، و يا خود مناسبات سياسيه قطع ايديله چكدى . صوكرا انكلتره سفيري ده عين صورتله مراجعت ايتمش، روسيه ايله مناسبات قطع ايدليكي تقديرده انكلتره دوناماسنك پاختى تهديد ايدى چكنى خبر و يرمشدى . بو تهديد لر باب عالي يي و سليم نالكى بويوك برانديشه يه دوچار ايله مشدى . بالخاصه انكلترلك تهديدى پك زياده اجراى تأثير ايتمشدى : انكلتره سفيري اربونوط،، پروسيا، اسوهج، روسيه و انكلتره ارسنده بر اتفاق عقد ايديله چكنى، بو متفق قوتلرك ناپولئونى ازه چكنى بيان ايلوردى . سليم نالك بو تهديدلردن انديشه ناك اولمش، درحال افلاق و بغداد بلكرى يرلرینه اعاده ايتمشدى . سليم نالك بو ضعى سه باستانى يي چيلديرتيور، ناپولئونك سفيري :

« بودرجه موجب عار بر انقياد شمدی به قدر بودواتك
تاریخنده کوروله مشدر. « دیوردی. فی الحقیقه باب عالی
نه یا باجغنی شاشیر مشدی. قوت هانکی جهتده ایسه ،
تهدید اك زیاده نرهدن محتمل ایسه او طرفك آغوشنه
دوشیوردی؛ شمدی ده ناپولئونك نفوذی آلتنه کیره جکدی:
بوصر ده کنج ایمبراطورك مظفر اردوسی، انکلیز سفیرینك
خبر ویردیکی اتقاقی (یه نا) محاربه سنده کاملاً تارومار
ایتمشدی. ناپولئون، بوپارلاق و سریع مظفریتدن ممنون،
غالیستی سلیم ثالثه خبر ویریور: « پروسیا اردولری
محو اولدی. بتون مملکتلری قبضه تصرفه کچدی.
برلینده، وار شوواده بولونیورم. ۳۰,۰۰۰ کشتی ایله
بتون منافی تعقیب ایدیورم. طالع، حکومتنکزک بقاسنه
یاردم ایدیور. انی قورتاراجق بنایم. « دیوردی.
صوگرا، طاله ایران ده سه باستیانی یه یازیور: «ایمبراطور
افلاق و بغدادن بکلرینی باب عالی یه ویرمک ایستیور.
باب عالی افلاق و بغدادنی آلمادجه، ایمبراطورده نه وار.
شووانی، نه ده برلینی ویره جک. سلطان طایانسن...»
دیوردی. بو بشارت خبرلری اوزرینه سه باستیانی ایله
رئیس الکتاب اره سنده صمیمی و اوزون ملاقاتلر وقوعه
کلیور، سلیم ثالث ایله ناپولئون اره سنده ده مکتوبلر
تعاطی ایدیوردی. بوصر ده روس اردولری

(دينه‌ستهر) نهرينى اوج قطه‌دن چيوردلردى : پرنس اولغوروكى ، جنرال ميگه‌لسون ، جنرال طومانسكى قوماندنده‌سنده‌كى اردولرعثمانلى ممالكنه تجاوز ايدييورلردى. بوتجاوزدن روسيه سفىري ده حيرتله دوشيورلردى . فقط روسيه حكومتى ، اعلان حربك كنديسنه تشرين ثاينده يازلديغى، مکتوبك آنجق كانون اولده گلش اولماسندن طولايي خبردار اولاماديغنى سويليورلدي (۱). فى الحقيقه روسيه‌نك باب‌على‌يه اولتيا تومى ۲۹ ايلولده ويرلش ، پته‌رسبورغه تشرين اوله قدر هيچ بر جواب كله مشدى. واقعا روسيه‌نك ارزوسى تشرين اولده اجرا ايدلمشدى ؛ فقط بوخبر پته‌رسبورغه آنجق تشرين ثاينده كله بيلمشدى . چارايسه بو ائئاده، باب‌على اولتيا تومه جواب رد ويردى ظنيله جنرال ميگه‌لسونه حرکات عسكريه ايچون امر ويرمشدى .

روسيه‌نك بو حرکتى عثمانلىلرى پك زياده حدتند- يرمشدى. همان بوتون خلق روسيه‌دن انتقام آلمق ايستيور، فقط مملکتك منابع قوتى بو حربى اجرايه قادرى، دكلى، اوراسنى قطعياً دوشونميوردى . سليم ثالث ، مملکتك هر درلو ضعفنه واقف اولدينى ايچون بوتجاوزدن پك متأثر اوليورلدي . فى الحقيقه ، عثمانلى دولتى أليم بر مضايقه

مالیه ایچنده بولونیوردی. خصوصیه قره دکز وچاناقلعه
 بوغازلرینک مدافه سی امکان خارجنده ایدی. طونه
 ولایتلرنده کی والیره حکومتک نفوذی جاری دکلدی.
 بوسره ده ایکی انکلیز کمپنی ده استانبول اوکنه کلش،
 دمیر آتمشدی. بوکیلرک وجودی، باب عالینک ضعفی
 کیندکجه آرتدیریوردی. ناپولئون، سلیم ثالثی تشویقدن
 خالی قالیور، (پوزن) دن یازدیغی برمکتوبده: «پروسیاه
 روسیه ایله اتفاق ایتمشدی؛ فقط شمدی محاولدی...
 آرتق فرصتی قاچیرمق زمانی دکلدر...» دیور،
 صوکره سه باستیانی یه یازدیغی مکتوبده: «باب عالی بی
 صیقیشدیریکز، خوتین طرفلرینه عسکر طوپلا سین.
 روسیه ایله مصالحه بی باب عالی ایله برلکده یاپاجم.»
 دیوردی (۱). نهایت سلیم ثالث، بوتشویقاته قایلیمش،
 سه باستیانی بی کاغذخانه قصرنده حضورینه قبول ایتمش،
 روسیه یه اعلان حرب ایدلمشدی.

آرتق عثمانلی مالکنده عظیم بر فعالیت حاصل
 اولمشدی. آناطولی قطعاتی استانبوله کتیریلیور، روم ایلی
 اردولری طونه بوینه سوق ایدیلیوردی. بو فعالیت،
 عثمانلیرک روس استیلاسنه قارشى صوک وچانساپارانه
 بر مقاومتی ایدی. عثمانلیر بیزانس بولنی موسقوفلره صورت

(۱) ناپولئونک محابراتی.

قطيه ده قاباق ايستورلردى . بملكتده بر اتحاد پيدا اولمش ، روم ايلنيك و آناطولنيك بوتون متغبله لرى ، وطنلرينيك دشمنلرينه قارشى عثمانلىق حسى ايله ، دين رابطه سيله برلشمش لردى . بر طرفدن اسكى افلاق و بغداد بلكرى عزىل ايدىليور ، سه باستانينيك مراجعتى سايه سنده روسيه سفيرى (يدى قوله) يه حبس ايدىلكدن قورتوليوردي . توركيه ده بويوك بر غيلان حكيم فرما اوليوردي . ناپولئون ايسه (مؤذن عثمانك كندى دىندا . شلرينه خطاب اولنان نطقيدر) ديه پارسده بر كتاب يازديرمش ، شرق ممالك كنده توزيع ايتدير يوردى (۱) . بو كتابده عثمانلىلر روسيه عليه تشويق اولونيور ، ناپولئونك عثمانلى خلاصكارى اولدينى بيان ايدىليوردى . فقط باب عالينيك ضعفى ، فرانسه نك اوزاقلنى بومانوره دن مطلوب نتايچى حاصل ايدمىوردى . يالكز ، ناپولئون اردوسنك بولون ياده بولونماسى روسلرك شمالدن خطر جعتى كسيور ، بك زياده ايلر يله مه لرينه مانع اوليوردي .

ناپولئونك بومساعد وضعيتى انكليز لرى بك زياده دو - شوندر مشدى . انكليز لر اساسا روسلرك افلاق قطعه سنه طوغرو ايلر يله مسنى خوش كورمه مشلر ، در حال دونانمالي رنى بوغازلره

(۱) تاريخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۱۲۷ - ناپولئونك

شرق سياستى ، ص ۷۶

یا قلاشدر مشلردی . استانبول ایله بوغازلر ، شرق حاکمیتک اساسی ایدی . انکلز لر ، ناپولئونک بو حاکمیته تقرب ایتیمی ایچون بویوک برتهلکه تشکیل ایدیورلردی . بوسره ده دولت عثمانیه صوک سنه لرینی یاشایوردی . استانبول هر درلوتجاوزه کشاده بروصیتده ایدی . سه باستانی استانبولده صدر اعظم کبی حکم سوریوردی . فرانسه نک شرق سیاستی ، ناپولئونک زاده او هام و تخیلاتی دکلدی . فرانسه ، برنجی فرانسوا زمانندن بری شرق مقدراتنه حاکم اولق ایستیوردی . ناپولئون ایسه ماضینک بوقوتلرینی ، بو عنعنلرینی شمدی کاملاً تمیل ایدیوردی . کذا روسیه نک طونه دن استانبوله طوغرو ایلریله مسی ده تاریخی عنعنلره مستدایدی . روسیه ایچون استانبول ، ماضینک اک زنکین و اک فیضدار بر منبعی ایدی . روسیه ، اورتودوقسلنی ومدنیتی هپ بیزانسندن آلمشدی . حتی روسیه سناتوسی ایمر اطوره ویردیکی بر نطق جوابیده : « قره دکز بوغازینه یاقین ولایتلر و دکزلر اویله بر مرکزدرکه ، طبیعت بوتون تجارت یوللرینی بورایه توجیه ایتمشدر . روسلر بورالری آل سینلر ، جهان تجارتی در حال کندی لرینه رام ایدرلر ! » دیمشدی . بناء علیه روسیه ایله فرانسه ، شرق مسئله سنده اتفاق ایده جک اولورلر سه ، انکلتره ایچون تهلکه بویوک اولاجقدی . اوزمان آناتولوییه و ایرانه عسکر سوق اولوناجق ، انکلتره نک ثروتی ،

هندستان ده‌آلدن کیده چکدی. بناءً علیه بوسره ده انکلتره نك الك بويوك دشمني ناپولئون ایدی. ناپولئونك شر قه طوغرو حرکتی قیرمق ، شاید روسلر طونه بی کچه مزلرسه ، هیچ اولمازسه انکلیز دونماسی بوغازلردن کچمک لازمدی .

بناءً علیه انکلتره سفیری باب عالی یه مراجعت ایتمش ، سه باستیاینک استانبولدن چیقارماسنی ، صلح عمومی عقد ایدیلنجیه قدر افلاق قطعه سنک روسیه یه ترکی طلب ایله مشدی. بو طلب کمال شدتله رد ایدیلنجه ، استانبولدن مفارقت ایتشدی (۱) . شمدی دولت عثمانیه ده شمالدن روسیه یه ، استانبولده ده انکلیز دوناماسنه قارشى مدافعه مجبوریتده بولونیوردی. بوجبوریت ، مملکتک احوال مالیه سنه ، عسکریه سنه و حالت روحیه سنه نظرآ ، پک ائیم ایدی . انکلتره حکومتی سلیم ثالثی تهید ایدیور ، روسیه ایله متارکه عقد ایدلیه جک اولورسه انکلیز دوناماسنک استانبوله کیره چکنی سبویلیوردی . باب عالی سیاسی مذاکره لره مشغول اولدینی صره ده ، سلیم ثالث ده بوغازلری تحکیم ایله اوغراشیوردی . فقط بوتحکیمات هیچ بر قورقو حاصل ایتمه مش ، انکلیز دوناماسی استانبول اوکنده عرض اندام ایتشدی. اوزمان استانبولده عظیم برهیجان حکم فرما اولمشدی. سه باستیانی استانبولک (۱) ژوشه رو ، استانبول انقلابلری ، جلد ۲ ، ص ۶۰

حیاتی شو صورتله تصویر ایدیور : « تورکلرک قورقوستی تصویرک خارجنده . هپسی ده بویون اگمک ، دهامساعد شرائطه تسلیمیت کوسترمک ایستورلر . ترتیب ایتدیردیکم بطریه لر هنوز بیتمدی . بوراده بدن باشقه شهرک مدافعه سیله علاقه دار کیمسه یوق . » دیوردی . فی الحقیقه سه باستانی مرمره ساحلی تحکیم ایتدیریور ، سلیم نالی تشویقدن خالی قالمیوردی . اوصرده استانبولده اوطوران پولونیالی برقونت ده سلیم نالک غیرتی شو صورتله تصویر ایدیوردی : « بویله بر زمانده ، مدافعه ضمنتده جسورانه ونجیبانه قرارلر اتخاذایمک ایچون قهرمانانه بر متانت لازم . سلطان سلیم بو خصوصده بوتون قوملرک وبوتون مللرک نظر تحسیننی جلب ایتمک حق قازاندی . تأمیناً سویلیدیلرکه ، کندیسنه اودرجه اححقجه سنه تکلیف ایدیلن شرائطه راضی اولمقدنسه ، پاتختک انقاضی آلتنه کومولمک اولی اولاجغنی سویله مش . »

بوصرده ناپولئونده (وارشووی) دن سلیم نالک برمکتوب کوندیریور : « ذات شاهانه لری کندیلرینه یاردم ایده جگمه امین اولایسلرلر . روس اردوسی اوکدن حالا فرار ایدیور . ارتق دولت عثمانیه بی تحکیم ایتمک زمانی کلدی . » دیوردی . باب عالی بوسیاسی مذاکره ایله مشغول ایکن ، پاتختک دشمن تجاوزینه

اوغراماسی هر کسی غلیانه کتیرییوردی . سرایده کی قادینلر اسکی سراه کوندریلور ، بوتون عثمانلی ملتی شهرک مدافعه سنه چالشیوردی . تحکیمات ایشلرنده بالذات سلیم نالدده بولونیوردی . روم ایلی و آناطولی ساحلیرینه بطریه لر یرلشدیریلور ، سراه اسکی مازغاللردن طوپلرک آغزلری کورولیوردی . سلیم نالد همان هر کون عسکرلر اره سنده طولاشیور ، اکثریا یاب یالکز کزدیکی ده کورولیوردی . بعضاً مهندس لرله کوروشیور ، ائنده بر آرشین ، بطریه لرک مسافه سنی اولیوردی . بعضاً ده سه باستانی ایله برابر طولاشیور ، تحکیماتک انتظامندن ممنون ، فرانسه سفیرینه : « سفیر افندی ، سزک استانبولده بولونشکزی جناب حقک بر لطف و عنایتی تلقی ایدیورم . بکایتدی ککز خدماتی قابل دئک اونوتامیه جفم . حکمداری ککزک آمانلی جدا قومدن فعله کتیردی کز ! » دیوردی (۱) .

فی الحقیقه بش کون ایچنده ساحلر تحکیم ایدلمش ، آمیرال دوق وورث قومانداسنده کی انکلیز دوناماسی ، برقاچ کون قدر مذاکرات ایله وقت کچیرمش ، صوکرا بوضیف دونامانک ساحل طوپلرله پریشان اولاجغنی آکلامشدی . استانبول خلقی برکون (۱ مارت ۱۸۰۷ ، ۱۲ ذی الحججه ۱۲۲۱) انکلیز دوناماسنده بر فعالیت کورمش ، دوناما شهره

اولا یا قلا شمش، سوکرا آقشامه طوغرو بسبتون
 غائب اولمشدی. صباحه طوغرو سلیم ثالثه برابر
 بوتون استانبول خلقی صرمه نك مانی صولرینه
 متجسسانه عطف نظر ایتدکری زمان، انکلیز دوناماسنک
 فرار ایتدیکنی کورمشلردی. درت کون سوکراده
 انکلیز آمیرالی دوق وورث (تنه دوس، بوزجه آطه) دن
 یازدیغی مکتوبه شوسطرلری علاوه ایتمشدی: «اللهه
 بیک شکر! بوجهنمی بوغازدن قورتولدق. یقای ای
 صیرا بیلدک!».

فقط بوائنده سلیم ثالث ده کنیش بر نفس آلمشدی.
 سه باستیانی مغرور و مفتخر، سراهه کیریور، سلیم
 ثالث ایمپراطورک بوتون ارزولرینی ایفا ایدمچکنی
 وعد ایدیور: «دوستم حشمتلو فرانسه ایمپراطورینه
 یازیکز. مشترک دشمنلریمز، روسلر وانکلیزلرله محاربه
 ایتمک ایچون نه لازمه یا پاچغ!» دیوردی.

آرتق استانبولده انکلیز قورقوسی قالمامشدی.
 بوتون نظر دقت طونه ساحلرینه، روسلرله محاربه ایدن
 اردویه معطوفدی. فقط بو طرفلرده اردودن برشی
 امید ایتمک قابل دکلدی. واقعا روس اردوسی غایت
 مشکل بروضعیتده ایدی؛ روسلر، پولونیا، ناپولئون
 قارشینی قوت آپرمایه مجبور اولمشلر، افلاق و بغانده آنجق

۳۰۰۰۰ کشتی بر اقمشردی . فقط عثمانلی اردوسنک بوقوتی مغلوب ایتسی امکان خارچندن ایدی: روم ایلیدن و آناتولیدن طونه بویلرینه نفیر عام صورتیله برچوق عسکر سوق ایدلشدی ؛ فقط بو عسکر لر درمه چاتمہ ، تعلیم و تربیه دن محرومدی . اردونک ارزاقی ییله تدارک مشکلدی . اردوده پک مضر بر فکر حکم فرما اولیوردی . یکچیریلر حکومتدن امین اولامیورلردی ؛ حکومت ده یکچیریلردن اندیشه ناک اولیور ، اردویه نظام جدید عسکری سوق ایده میوردی . بو صر ده استانبولده مضر فکر لر دوران ایدیوردی . وزیر اعظم آغا حلمی پاشا قوماندانلی درعهده ایتدیکی زمان ، استانبولده کوسه موسی پاشا قائم مقام بر اقلمشدی . موسی پاشا استانبول محیطنی بسبتون افساد ایدیوردی . صوک موفقیتلر ، فکر تجدد صاحبی اولانلرک بر مظفرتی تلقی ایدیلیور ، نظام جدید دشمنی اولان رجال حکومت خلقتک بو جاهلانہ دوشونوشلرندن استفاده ایتک ، آرتق نظام جدید و اصلاحات تشبثلرینی کوکندن قالدیرمق ایستیورلردی . استانبول محیطنده بویوک بر فساد حاضر لانیوردی . قاباجی مصطفانک جاهل دماغی ، سفیل انلریله تدویر ایدیله جک اولان بوفساد ، مملکتی بوزسنه لک بر ترقیدن محروم ایده جک ، نهایت سلیم ثالث فلاکتی ایله نتیجه نه جکدی ...

اردو طونه ساحلرینه کیتدکن صوگرا، استانبول
حیاتی فتنه و دسیسه‌یه معروض قالمشدی . اوصره‌ده
استانبولده، سرایک یالیزی اوطه‌لرنده اوطوران سلیم
ثالث ایله استانبول خلقنک افکار و دماغه حاکم ایکی
مهم سیما واردی ، انلرده شیخ‌الاسلام طوپال عطا
ایله قائم مقام کوسه موسی ایدی . صوگرا ، بو اوچ ذاتک
آمانه و افکارینه تابع ، علمادن ، کتبه‌دن ، حال و اصنافدن
مرکب بر خلق استانبول محیطی تشکیل ایدیوردی .

سلیم ثالث اساساً ضعف طبع ایله متصفدی . سلطان
سلیم مملکتک اصلاحاته و ترقیاته محتاج اولدیغی حس
ایدیور ، بو خصوصده هیچ بر فداکارلقدن کری
طور میوردی . فقط بوتون اجرا آتی ملتک روحنی
دکیشدیرمه‌دن ، طرز تفکرینی علم ایله ، تربیه ایله
اصلاح ایتمدن تطبیقه قالدیشیوردی . سلیم ثالث بوتشبتده
موفق اولایلمه‌سی ایچون دیمیر برأل ، ازیجی برمتانت
لازمدی . سلیم ثالثده ایسه بو اوصاف موجود دکلدی .
سلیم ثالث طبعاً حلیم ایدی . دماغی ذوق و صنعتله نزاht

کسب ایتمش ، قلبنک حساس و رقیق اولماسی اگ جدی
تشبثلرده بیهل حسیاته مغلوب اولماسنه سبیت ویرمشدی .
سلطان سلیم اصلا حریص دکلدی ؛ سودای سلطنت
آنده هیچ برانجذاب حاصل ایتموردی .

سریر سلطنتده اوله غافل برآن ای الهامی ،
سکاده باقی قالماز چونکه بو بر چرخ دوراندر .

بیتی ایله سلطنتک بقانزلغنی احساس ایدن پادشاه ،
دیگر بر تخمیسندهده :

طراواتله شتاده سبزهدن خالی قالور طاغیر ،
نه سنبل قالدی ، نه شبو ، خزانه واردی هپ باغیر ،
بصیرت اهلی عبرتله بو حاله دائمآ آغیر ،
بو چرخ بی وفا حالن کوروب کیمدرکه دل باغیر ،
کلنلر دار دنیا یه مکر کیتنمی صاعمشدر !

صورتنده حیاتک فانیلکدن بحث ایدیوردی .
حیاته و سلطنته بودرجه لاقیدی کوسترن سلطان سلیم ،
وطننکده پریشانلغنی حس ایدیور ، و بو تأثراتی :

اویان که خواب غفلتن، که زیرا ملک پریشاندر .

حقیقی ایله اطرافنی احاطه ایدن ذواته آ کلامق
ایستیوردی . سلیم ثالث ، عثمانلی ملکنده مدینتک ترقیسنه
بیله رک وَا کُلا یارق وقف وجود ایدنلردندی . عثمانلیلره
اسناد اولونان وحشتی بوتون فکر لردن سیلمک ، سلیم ثالث

یکانه اندیشه‌سی ایدی. دول معظمه سفیرلری، پادشاهک بو حالت فکریه‌سنه تماماً واقف بولونیورلردی . حتی انکلیرله اعلان حرب اولوندیغی زمان ، سه‌باستیانی پادشاهک بو حالت فکریه‌سندن استفاده ایتمش ، انکلیر سفیرینک (یدی قوله) یه حبس ایدلمه‌سی مدینه موافق اولامیه‌جغتی سویله‌مش ، اوتاریخدن اعتباراً محاصم دولتر سفراسنک حبس ایدلمسی غادتی تورکیه‌دن قالدیرمایه موفق اولمشدی (۱) .

سلیم ثالث بو صورتله غرب افکارینه، غرب ترقیاته مجلوب اولدیغی کبی ، معیتده بولونان رجالده پادشاهک حسیاته توفیق حرکت ایدیورلردی . ارتق انلرده قانع اولمشلردی که ، تورکلر غربک آداب اسلامیه‌یه موافق ، منافع بشریه‌یه خادم ترقیاتی اقتباس ایتدیجه ، کندیلری ایچون اوروپاده یاشامق امکان خارچنده ایدی . بوسبیدن مملکتک پریشان ، عثمانلی حیثیتک منکسر بر حالده بولونماسندن دلخون اولیورلردی . دها طوغروسی ، بر قاچ عصرلق مغلوبیت ، اسکی ظفر وقتوحات مناقبه آیشغین دماغلرده الیم بر تحسر اویاندیریور ، عصرک سنوحات ادبیه‌سی بو اجیلری تمامیه احساس ایدیوردی . سلیم ثالثه برابر قرناسی ده زمانلرینک پریشانلغندن (۱) ژوشه‌رو ، استانبول انقلابلی .

متأثر اولیورلردی. قلباً حس ایتدکلری تأثراتی شعرلرنده
بیله کوستریورلر :

بلبلر اوتر ، کلر آجیق ، شاد کوکل یوق ؛

هیچ بویله لکن کورمه مشز فصل بهارک !

تألماتیله عصرک حزن وفلاکتته تر جان اولمق ایستیورلردی.
فقط ایچارنده، اصلاحات اجراسنه غیر مستعد دماغلرده پک
چوقدی. بونلر خلقک احوال روحیه سنی قطعاً نظر اعتباره
المیورلر، برقاچ عصر دن بری دوام ایدن عنعناتی کو کندن ییقمق
ایسته یورلردی. خصوصیه علملرینه و معرفت لرینه صوئک
درجه مغرور اولمالری، مخاصملرینک حدت و غضبنی
آرتدیریوردی. حکومتک بو صورتله مغرور کنجلر
ألنده بولونماسی، اسکی رجالک اغبرارینی موجب اولمشدی.
اوزمان، برقسیمی ایشدن آل چکمش، برقسیمی ده منفعتی
وقایه ایچون یکی زمره یه قاتیلمایه مجبور اولمشدی .

اصلاحات طرفدارلرینک تجربه سنزلکلری، افکار
عامه یه لاقیدیلری، مملکت ایچون بویوک برتهلکه ایدی .
بر چوقلری، فرستدن بالاستفاده جمع ثروته انهماک
ایدیور، مزین یالیر، محتشم قوناقلر انشا ایتدیریوردی.
رشوت و سفاهت حدالغایه یه اصل اولمشدی . بوغاز
ایچینک ماهتاب عالملری، ساز و آهنگ صفالری محافظه کار
اولانلره پک کران کلکه باشلامشدی . رجال حکومت

عیش و عشرتله امرار اوقات ایدیور، دولتک اک مهم اسراری اجنبی غزته لرنده کورولوردی (۱). موسیقینک ترقیسی بوتون رجال حکومتی سرمست ایتشدی. فقط بو سرمستی آره سنده ثروتلر ادخار اولونیور، رجال دولتنن یالکز برینک مطبخ مصرفی اوچ یوز قرق بیک غروشه بالغ اولیوردی. التماس و حمایه، ارکان دولت بندکاتی ثروتلره غرق ایدیور؛ نظام جدیدک احداثی، مملکتده مؤسسات مدنیه تأسیسی، عادتاً ذوق و سفاهتی تأمینه واسطه تشکیل ایدیوردی. رجال حکومتک ذوق واکلنجهیه مألوف، اسراف و احتشام ایله مشغول اولمالری، اوتهدن بری عنعناته آلیشقین خلق اوزرنده سوء تأثیر حاصل ایتشدی. وکلادن بر چوقلری بوحرکتلرینک نتیجه سنی ادراک ایدیورلر، فقط افکار عمومییه قطعياً اهمیت ویرمیورلردی. ارکان دولتک هر بری، سرایده کندینه برمنسوبیت بولیور، موقعنی بوضورتله تحکیم ایلیوردی. سلطان سلیم، اطرافنی احاطه ایدن بو رجال معرفتیه هیچ بر حقیقتی اوکر نمکه موفق اولامیوردی.

(۱) «حتی بر دفعه طوب قپو سرای هایوننده غایت محرمانه بر مجلس خاص الخاص اولمشیدی که قائم مقام پاشا بیله داخل دکل ایدی. آره سی چوق کچمکسزین مجلسک صورت مذاکره وقراری عینیه پارسده مطبوع بر فرانسز غزته سنده کوریلهدرک...» تاریخ جودت، جلد ۸، ص ۱۴۳

مهم بر حادثه وقوعنده قرنانك مداهنه كارانه سوزلری
 سلیم ثالثی اغفال ایدیور، والده سلطانك غیرتی ایسه،
 ضعف طبعه مالک پادشاهك طوغر و خبرلری او کرمنسنه
 مانع اولیوردی. سلیم ثالث، خلقك تعصبنه طوقوناجق
 تشبثاته بیلیمیه رك سلوك ایدیوردی. بر طرفدن اوروپادن
 معلملر و ضابطلر جلب ایدیور، دیگر طرفدن رجال
 دولتك بسبتون آلا فرانغه لاشاسی، حتی بو بایده افرا-
 طكارانه حرکت ایتلری، اجرا ایدیله جك تشبثلری کلیاً عقیم
 بر اقیوردی. رجال دولت شرعاً کفر عد اولوناجق
 مسلکله سلوك ایدیورلر، بوصورتله جاهل علمانك
 تعصبنی تحریک ایلورلردی. اسلامیتك حقایقنی بیله
 لایقيله ادراک ایدمه من رجال دولتك بوشیاریقلنی، دیندار
 اولانلرك اغبرارینی موجب اولیوردی. خلق، سلیم ثالثه
 قارشى خدمت و محبت ابرازنده قصور ایتیمور، فقط رجال
 دولتی لغتترلله یاد ایدیوردی.

سلطان سلیمك زایجه یه پك زیاده اعتقادی واردی.
 حکیم باشینك ساعت یلقوانتی حیلله ایله وقت مختاره کتیرمیسی
 اوزرینه، مصطفای ثالث اوغلنك جهانگیر اولاجغنه قائل
 اولش، صوکره بوفکرینی سلیم ثالثه شهزاده لکی زماننده
 آکلا تمشدی. سلیم ثالث بو ییسوداملرله یحضور، جهانگیر
 اولاجغنه قطعاً اعتقاد ایتمشدی. بو اعتقاد، نظام جدیدك

احیاسی ایچون سلطان سلیمه بر درجه قدر مدار تشویق اولمشدی ؛ فقط پادشاهک طبعاً متصف اولدینی اوصافه فضلہ برشی علاوہ ایدہ مہ مشدی . سلطان سلیم طبعاً عاجزدی ؛ آئندہ موجود قوتی بیلہ استعمالده تردد ایدردی . خصوصیلہ ، فکرآ ثباتسزلفی ، تلون مزاجی ، عزم و مرآمدن محرومیتی وکلانک شپارمانسه ، خلقلکده وکلا استبدادی آئندہ قالماسنه سبب اولمشدی . سلطان سلیمک وکلاسی پادشاهلرینک ضعف طبعنه واقف اولدقاری حالده منصفانه حرکت ایتمه مشلر ، ویرکیلی آرتدیرارق ، تحصیلانده مظالم کوستره رک ، ذوق وسفاهنده ایلری کیده رک افکار عمومیہ بی نظام جدید علینه جلب ایله مشلردی .

استانبولده ، حکومت علیهنده حرکت ایدن ایکی فرقه واردی : علما ویکچیریلر ... علماء سُرَای رجانک دیناً مبالانسزلفی وسیله اتخاذا ایدیورلر ، فقط حقیقت حالده علم وقتک مملکتده انتشارینی موافق کورمیور . لردی . فی حقایقک کنج دماغلره کیرمسی ، کیفی فتوالر ، متعظمانه اداالره خلقه تحکم ایتمک ایسته ین بر قسم علمایی بویوک براندیشهیه دوچار ایدیوردی . یکچیریلر ایسه ، حکومت علیهنده حرکت ایتمک ایچون پک چوقه سبیلره مالکدی : نظام جدیدک احداثی ، یکچیریلک حیاتنه بویوک برضربه ایدی . تعلیملر اجراسی ،

اوتهدن بری اصنافقله وقت کچیرن یکچیریلره بک آغر کیشدی . ایچلرندن برچوغی تعلیملری اسلامیه مغایر عدایدیورلر، حتی : « بو عسکر جدید نه لازمدره؛ آل عثمان عسکری دنیایی قیلج ایله فتح ایتدیلر . همان بزه دشمن کوسترسونلر . دالقیلیج اولوب دشمنی خراب ایدرز . قرالک تاجنی تختی باشنه کچیروب قیزل آلمایه دک کیده رز! » دیورلردی . فقط اصل نظر دقه آلدقلمی نقطه ، آچه مسئله سی ایدی . بعضلری ، معاشرینه طوقو . نولماق شرطیله نظام جدیده راضی اولیورلر ، برقسیمی ده : « موسقوف اولورز . نظام جدید اولمایوز! » دیورلردی . داخلی سیاست ، یکچیریلرک بیکانه مشغولیتنی تشکیل ایدیور . دی . علما ایله یکچیریلرک بو حالت فکریه سندن استانبولده استفاده ایده بیله جک اوچ ذات واردی : شهزاده مصطفی ، کوسه موسی ، طوپال عطا .

شهزاده مصطفی عقلاً ضعیف اولقله برابر سلطنته صوگ درجه حریص ایدی . طرفدارلری ایسه بو حالت فکریه دن بالاستفاده ، سلطان سلیم رجالنک یرینه کچمک ایستیورلر ، سلیم ثالث خلی ایچون خلقی تشویق ایتمکدن کری طور میورلردی . بر طرفدن سلیم ثالث عقلاً خسته اولدیغنه دائر شایعهلر چیقاریورلر ، دیکر طرفدن استانبول قائم مقامی کوسه موسی و شیخ الاسلام طوپال

عطا ایله تشریک مساعی ایدیورلردی . کوسه موسی سلانیکیلی ایدی . طبعاً حریرص و مرائی ، جمع ثروته منہمک ، وطن روابطندن محروم و صوڪ درجه حرص جاه ایله معلولدی . کوسه موسی ، نظام جدیدہ صورتا طرفدار کورونمش ، موقع رفعتہ واصل اولور اولماز برر برر رقیلرینی ازمکه عزم ایتمشدی . موسی پاشا ، مغرور ، حیلہ کار و ظالمدی . حرص ثروت طامارلرینه ایشله مشدی . اوزمانہ قدر وزرا ایله قائم مقاملر بویوک بر نفوذ و صلاحیتہ مالک اولدقلری حالده ، سلیم ثالث بوصولاحتی مجلس وکلایه ویرمش ، بوسبیدن کوسه موسانک عداوتی تحریک ایله مشدی . کوسه موسانک اک زیادہ چکه مدیکی ایکی ذات واردی : ابراہیم کتخدا ایله نظام جدید دفتر داری حاجی ابراہیم افندی . کوسه موسی ، بو ذاتلرک سلیم ثالث نزدندہ کی نفوذلرینی بیلور ، انلری کاملاً دویرمک ، حتی ایجاب ایدرسه پادشاهی ده خلع ایتدیرمک ایچون یکچریلر ایله علمانک حالت روحیه سندن استفادہ ایتمک ایستوردی . طوپال عطا ایسه ، حیلہ و دسیسه ده کوسه موسانک آشاغی قالمیوردی . (سیرکیر) مترجمی منیب افندینک بو ذکی ، فقط اهانتله مألوف شا کردی ، علم و فضلیله برابر حیلہ کار و دساس ایدی . سلیم ثالث حریرص شیخ الاسلامی اوروپا افکارینک مملکتہ کیردیکنی ایسته میوردی . علمانک

حقیقت قنیه غیر مستند ، احکام اسلامیہ تک محرف
 شکلندن عبارت معلوماتنک حقایق مجردہ قارش
 اریوب محو اولاجنی ، علمانفوذندن اصلا اثرقالمایاجنی
 بیلور ، بوسیدن سلیم ناکه قارش قلباً بویوک برعداوت
 بسله یوردی . آرتق طوپال عطا ایله کوسه موسی آل
 آله ویرمشلر ، عثمانلی دولتنی مدنی مؤسسآدن محروم
 ایتکه قرار ویرمشلردی . طوپال عطاء علما نفوذینی قنون
 جدیده ایله قیرمق ایسته ین پادشاهک خلغنی ارزو
 ایدیور ، کوسه موسی ده نفوذینی آرتدیرمق ، یکی برپادشاه
 اداره سنده دها سربست جمع ثروت ایده بیلیمک ایچون
 رقیلرینی اورتادن قالدیرمق ایستیوردی (۱) . فیضاه
 افدینک دساس حیددی ایله سلانیکلی موسی پاشا ، سنه لک
 محصول مساعیسنی ییقمق ایچون اتفاق ایتدکدن سوکرا ،
 استانبولده هیجان انکیز ، اختلال آمیز شایعه لر بربرینی
 ولی ایدیوردی . گاه ، سلیم نالک طونه سفرندن مقصدی
 یکچیریلری قیردیرمق اولدینی سویله نیور ، گاه پادشاهک
 نظام جدید البسه سیله سلاملغه چیقاجنی شایع اولیوردی .
 سلیم نالک ایسه بوقتنه لردن بی خبر ، اطرافنی احاطه ایدن
 قرنانک اغفالنه قایل یور ، کوسه موسی ایله طوپال
 عطانک آلتدن آله قوردقلری فسادک بوتون تهلکه لرینه
 معروض بولونیوردی .

یکچیریلر طونه بوینه سوق اولوندقدن صوکر،
 بوغاز قلعه لرینک محافظه سی ایچون قسم اعظمی لازاولق
 اوزره آناطولیدن بر مقدار عسکر کتیرلشدی. بو عسکر لر
 بوغازده کی یاما ق طابیه لیلرله برابر بولونا جق لر، بو صورتله
 بوغاز جوارنده کی نظام جدیده ایصینار ق آنلرله بر لکده
 تعلیم یاپا جق لر دی. یاما ق لرله نظام جدیدک آیلق لر ی
 ایراد جدید خزینه سندن ویرلدیکی ایچون سلیم ثالث بونده
 هیچ بر محذور تصور ایده مه مشدی. اوافق بر مهارت،
 وقت مناسبنده بر قاچ هدیه، سلیم ثالث مقصدینی تمامیه
 حاصل ایده بیلردی. فقط کوسه موسی، پادشاهک
 بوتشبتی، ترتیب ایتدیکی فتنه یه اساس اتخا ذ ایله مشدی.
 کوسه موسی یاما ق لرك نظام جدیده عداوتی بیلور،
 بو خصومتدن بالاستفاده استانبول خارجنده عصیان
 وقوعه کتیر مک ایتوردی. بو عصیانک بالآخره
 استانبوله پک قولای سرایت ایده جکنی بیلوردی.
 بوسبیدن یاما ق لره آدم کوندریور، فرنک قیافته کیرمش
 عسکر لرله اختلاط ایتمه لرینی سویله تیوردی. اوزمان،
 جاهل و منفعتدن باشقه برشی دوشونمه ین یاما ق لر:

— بز قول اوغلو قولز. اباعن جد یکچی چری یوز.

نظام جدید البسه سی کیمه یوز!

دیورلر، آره لرنده مشورت ایدرک کندیلرینی نظام

جديده الحاق ايجون يايلاجق تشبثله مانع اولمايه قرار ويريورلردى. بوسرهده قره مان واليلكنه تعين اولونان شاملى راغب پاشانك ، صرف خلوص ايجون ، معيى افرادينه نظام جديد البسه سى كيدر مه سى بسبتون تلاشى موجب اولمش ، « پادشاه بوتون دنيايى نظام جديد ايتك ايجون راغب پاشايه طوغ و يرمش » ديه (۱) شايعه لر چيقارلمشدى . موسى پاشا ايسه فرصدن بالاستفاده ، ياماقلره معاشرينى و يرمك ، نظام جديد البسه سى كيدر مك ايجون امرلر و يرمشدى . فقط بوسرهده ياماقلرك ، آغالرى خليل خاصكى يه تعرضلرى فتنه نك مقدمه سنى تشكيل ايله مشدى . ياماقلر قطعياً نظام جديد البسه سى كيمك ايسته ميورلر ، آغالرينى پارچه پارچه ايدييورلردى . بوغاز ناظرى محمود افندى ، بو فلاكتى كورر كورمز همان برقاينه آتلايور ، (بويوك دره) يه طوغرو قاچيوردى . فقط يولده ، پيشندن كلن ياماقلر طرفندن تلف ايديليوردى . آرتق عصيان ايلك علامتى كوسترييوردى . نظام جديد ايله ياماقلر بربرينه طوتوشمشار ، ياماقلرك عددجه فائقيتلرى قارشيسنده نظام جديد عسكرلرى استانبوله ، قيشله لرينه چكيلمكدن باشقه چاره بولاماشلردى (۲۶ ميس ، بازار ايرتسى - ۱۷ ربيع الاول) . روم ايلي قواغنده وقوعه كلن عصيان

بوتون طایبه لره سرایت ایدیور ، هر طرفده هیجان
 وغلیان حکم فرما اولیوردی . بوغاز وقعہ سی استانبولده
 شایع اولور اولماز کوسه موسی ، ارزوسنک ایلک
 مقدمه لرنی کورمکله محظوظ اولیور ، آلدہ موجود قوتلرله
 قتنہ یی باصدیر مق ممکن ایکن ، سرایتی تسهیل ایچون
 پادشاهی ده اوایلایوردی . او آقشام باب عالیده بر
 شوری طوبلانمش ، موسی پاشا ویریلن خبرلرک
 مبالغلی اولدیغنی ، فاعللرک شدتله تأدیب اولونا جقلرنی
 بیان ایتمشدی . نہایت ، وقعہ نک حقیقتی آ کلامق ایچون
 بوغازہ برہیئت کوندرمشدی . فقط بوہیئتک وظیفہ سی ،
 وقعہ نک ماہیتی تدقیقدن زیادہ عصیانی برقات دہا تشویق
 ایدی . سلیم ثالث قرناسی ، کوسه موسانک دسیسہ لرنی
 بر درلو ادراک ایدہ میورلردی . عظیم برغرور جملہ سنی
 سرمست ایتمشدی . حتی ابراہیم کتخدایہ وقعہ خبر
 ویرلدیکی زمان ، قطعاً اینامق ایستہ مش :

— او مقولہ خذلہ نک جمعیتی قارغہ درنکیدر ؛

چندان مهمسہ نہ جک مادہ دکلدر . دیمشدی .

استانبولده ارکان دولت موسی پاشانک اغفالاتیلہ
 سکونت لرنی محافظہ ایتدک لری صرہ دہ ، بوغاز عصیان
 آتشریلہ یانوردی . یاماقلر روم ایل قواغندن آقین آقین
 (بویوک درہ) چایرینہ کیدیورلر ، استانبولدن کوسہ

موسی ایله طوپال عطادن آلدقلى امره توفیقاً حرکت ایدیورلردی . (بویوک دزه) چایری عظیم برغلغله ایچنده ایدی . یاماقلرك عددی کتدکجه چوغالمشدی . نهایت بوجسیم قوتی اداره ایده جک ، انلره هر درلو حرکتده رهبر اولاجق بر رئیس اتخابنه لزوم کورولمش ، قاباجقی مصطفی چاوش ۱۲۲۲ عصیانه رئیس اتخاب اولونمشدی . قاباجقی مصطفی ، قسطنوبیلی ایدی . یاماقلر اره سنده جسارتی و زوربالغی ایله تمیز ایدن مصطفی چاوش ، عین زمانده زکی و قورناز ایدی . قاباجقی ، معیتده کی جاهل و منفعت پرست زمره یه ریاست ایده بیله جک برماهیتده ایدی ؛ فقط بوتون اجرا آتی کندیسنگ محصول ذکاسی دکلدی . سیاسی وظیفه سنی کوسه موسی ایله طوپال عطادن الدینی تعلیماته نظراً ایفا ایدیور ، آرناوود علی ، بایبوردلی سلیمان ، ممش چاوش کبی سرکرده لردنده یاردم کوریوردی . استانبولده رجال حکومت غفلت وغرور ایچنده ایکن ، مجلس وکلاده ارکان دولتی اویوتاجق کوسه لر و شیخ الاسلاملر وار ایکن ، قاباجقی مصطفی بو اوافق قوتله بویوک بردولتی صارصامیه موفق اولاجغنی امید ایدیوردی .

قاباجقینگ عصیانی ، قوت و نفوذیله غلبه ایمیجه کدی . اساساً حکومت کندی ده اتخار ایدیور ، ضعف و اهل

یوزندن بویوک برفلا کته معروض بولونیوردی . سلیم ثالث و حکومتک دشمنلری کندی ایچلرنده ایدی . سلیم ثالث ، استانبول قائمقامی ایله شیخ الاسلامه اعتماد ایتمش ، بو اعتمادینک ، ودها طوغروسو صفوت قلبیه سنک قربانی اولاجغنی دوشونه مه مش ، حلم و شفقتک سیاستده اتخاردن باشقه برشی اولمادیغنی ملاحظه ایتمه مشدی .

قاباتچی مصطفانک قافله سی ، (بویوک دره) چایرنده ، امره انتظار ایدیوردی . شیخ الاسلام ایله کوسه موسانک امرلری برربر تبلیغ اولونیور ، صوکرا اورتاده پادشاهه تکلیف ایدیه جک شرطلردن بحث ایدیلیوردی . قاباتچی و عونیه سنک اتخاذا ایتدکلری قراره کوره : اسلاملردن وخرستیانلردن کیمسه نک عرضه ومانه طوقونولمایاجق ، باب مشیختجه تصدیق اولونمادن برشی ایسته نیلمیه جک ، ات میداننده طوپلانوب ارزولری یرینه کتیرلدکجه هیچ برکیمسه طاغیلیمه جقدی . عاصیلر بو ارزولرینی تامین ایچون مدبذب بر صورتده یمین ایدیورلر ، انعاملر اوپورلر ، قیلیجلر اوزرندن آتلا یورلردی .

بوصره ده کوسه موسی متصل سلیم ثالثی اوایلایور ، یاماقلرک عفو طلب ایتدکلرینی ، همان درحال طاغیلاجقلرینی سویلیوردی . دیگر طرفندن ده عاصیلرک استانبوله کیرمه لرینی تسهیل ایدیور ، نظام جدید دشمنلرینی

صورتاً تحقیقاته کوندره رك عصيانى برقات دها تشويق ايليوردي . مثلا نظام جديدك احدائى ايله تجارته سگته كن قزغائجى مصطفى ، اشقيانك اسكاتى ايجون بوغازه كوندريليور ، كنديسنه كيزليجه تعليلات وريليوردي ؛ صوكرامصطفى آغانك اشعارى اوزرينه نظام جديدك قيشله لرينه چكىلمه لرى امر ايديليوردي (۱). اوزمان رجال دولت ، اشقيانك ارزوسى يرينه كلدى ظن ايدىيور ، قوناقلرينه چكىله رك ذوق واستراحتله مشغول اوليور ، آرتق وكلانك اعتمادىنى هيچ برشى ازاله ايدمه يوردى . حتى اسپانيا سفيرى ، قاباجينك مقصدينى آكلامش ، باب عالينك دوچار اولاجنى تهلكه لرى خبر و يرمشدى ؛ وكلاى دولت ايسه مسئله نك اهميتسز اولديغى ، ياقينده سكون وانتظامك اعاده ايديله جكنى بيان ايله مشلردى (۲).

بوصرمده (۲۹ مائس) قاباججى مصطفى ، ياماقلى وعونه سيله استانبول اوزرينه يورويوردى . بودرت بش يوز كشيلاك قافله ، ساحله طوغرو ايلريله دجه بويويور ، راست كلديكى سرسربلرى اتفاقه داخل ايدىيوردي . قاباجينك حركتى پك مترددانه ايدى ؛ هان بوتون اشقيا نظام جديد عسكرندن اوركيور ، قارشيلرنده اوافق بر

(۱) تاريخ جودت، جلد ۱ ، ۱۵۹

(۲) ژوشه رو ، استانبول انقلابلىرى ، جلد ۲ ، ص ۱۱۴

مفرزه کورونمه سندن متحاشی اولیوردی. بوسره ده، نظام جدید عسکر نندن ظهور ایدیه جک اوفاق برقطعه اشقیایی طاعیدله. بیله جکدی؛ فقط کوسه موسی نک ترتیباتی حکومتک عصیانی باصدیر مامسنه مانع اولیور، بوتون تشبثلری عقیم بر اقیوردی. قباچینک عاصی عسکرلری استانبول اوزرینه یورودکلری صره ده، شهرده، شهزاده مصطفی طرفدار لریله کوسه موسی و طوپال عطاء، عاصیره مساعد زمینلر حاضر. لامقدن کری طور میورلردی. خصوصیه (سیر کیر) مترجمی خواجه منیب افندی، شا کردی طوپال عطا ایله تشریک مساعی ایتمش، نفوذ مشیختی شقاوته آلت اتخاذا ایله مشدی. منیب افندی یا ماکلره مأمورلر کوندریور، قباچجی اردوسنک حرکاتی تسهیل ایدیوردی. قباچجی مصطفی هیچ بر مقاومت کورمه دن ایلریلیوردی. اوکده منادیلر: «یا عباداه! بزم مرآئز نظام جدید بلیه سنی قالدیر مقدر. باشقه نیتمز یوقدر. مسلمان اولانلر، کندولرین اوجاقلو بیلنلر بزمه برابر اولسون!» دییه باغیریورلر، راست کلدکلرینی جمعیتلرینه داخل ایدیورلردی. قباچجی مصطفی، بوسورتله کیجه ساعت درده طوغرو، استانبوله واصل اولیوردی.

اوکیجه، استانبول درین برسکون ایچنده ایدی. کوسه موسی کمال فعالیتله سرایه کیدیور، قباچینک ورودینی

پادشاهه خبر ویریوردی ؛ دیگر طرفدن طوبیحیلره
 خبر کوندره رك قاباجی مصطفایه مخالفت ایتمه لرینی امر
 ایدیوردی. سلیم ثالث آرتق ایشی تماماً آکلامش، عصیانی
 باصدیرمق ایچون عزیم وشدت ابراز ایده جک یرده،
 مسئله نك حلتی کوسه موسایه حواله ایله مشدی . سلیم
 ثالث بوضعی ، شخصی و موقعی ایچون بویوک بر تهلكه
 ایدی : عثمانلی خاقانی ، تختی و وطنی قورتارمق ایچون
 موجود قوتله هیچ بر شیئه تشبث ایتمور ، ماجارستان
 صحرا رنده فتح و ظفر پیشنده قوشان سلطانلرك قورقاق
 حیددی ، ملتکده ، وطنکده آتیسنی اشقیا آینه تسلیم
 ایدیوردی . سلیم ثالث بو حرکتی ، مملکتک سعادتتی
 و برچوق مهم رجالک حیاتی تهلكه یه القا ایلیوردی .
 موسی پاشا، بوتسلیمیتدن فوق العاده ممنون، کچه یاریسی
 باب عالی یه کلیور ، شیخ الاسلام ایله رجال کرامی دعوت
 ایدیوردی . بو صرده قاباجی مصطفی قیشله لری طولاً -
 شیور ، جسم بر قافله ایله ایلیریلوردی . قاباجی مصطفی
 اولاً یکچیریلره مراجعت ایتمش ، سکبان باشی ایله اتفاقه
 موفق اولمش ، بوسایه ده یکچیریلردن اُک کزیده لرینی
 معیتنه آلمشدی . بو صورتله قوتی آرتدیردقدن
 سوکرا قالینجی قیشله سنه کیتمشدی . قیشله یه کلدیکی
 زمان ، قابودان پاشایی بولامامشدی . قاباجی و بو

فرصتدن بالاستفاده ، قالیونجیلری تشویق ایتمش ، صوکر ا
 طوبیجیلری ده آلدہ ایتمکه غیرت ایله مشدی . قاباجی
 مصطفانک اک زیاده قورقیدینی ، طوبیجیلردی . طوبیجیلر
 سلطان سلیمک کوزده لری ایدی . بوصنف ، یکی تشکیلاتک
 اهمیتنی تقدیر ایدیور ، سلیم نالک حقنده درین برحمت
 بسلیوردی . کوسه موسی ایله شیخ الاسلام طوبال
 عطا پک چوق اوغراشمش لر ، طوبیجیلری قاندرمایه بر
 درلو موفق اولاماشلردی . طوبیجیلرک مقصدی ، یامقلره
 شدتله مقاومت ایتمکدی . بوصره ده طوبیجی باشلقده
 منحل ایدی . موسی پاشا ، چورباچیلردن هرکیم یامقلره
 معاونت ایدرسه ، بوموقعه اونی تعیین ایده جکنی وعد
 ایدیور ، بوصورتله قاباجینک حرکاتی قولاشدیرییوردی .
 نهایت قاباجی مصطفی طوبیجیلری ده قاندرمایه موفق
 اولمش ، معاشرینک و امتیازلرینک محافظه ایدیه جکنی
 وعد ایتمش ، بر لحظه ایچنده هپسنک ذهنی چلیورمشدی .
 قاباجینک بو وعدلری اوزرینه طوبیخانانک قابولری
 آچیلیور ، قاباجی مصطفی عسکرک حسیاتی تحریک ایچون
 چورباچیلرله قوجا قلاشیور ، ایکی طرفده مسرتلرندن
 کوز یاشی دوکیوردی . آرتق قاباجی مصطفی بوتون
 مقصدینه نائل اولمشدی . شمدی عسکرلردن ، اصنافدن
 و سرسریلردن مرکب بر قافله ات میداننه طوغرو ایلر .

یلبوردی . بر قاج ساعت ایچنده بوقانلی میدان ، متلون و پرهیجان حشرات ایله طولمش بولونیوردی . بر طرفدن چور باجیلر و طویجیلر قزغانلرینی کتیریورلر ، دیگر طرفدن خلقه تأمینات ویرمک ایچون سوقاق سوقاق منادیلر چیقارییورلردی . بوتون استانبول هیجان و غلیان ایچنده ایدی . عصیان خیر آلان اسافل ، وطنداش مالی یغما ایتک ایچون آقین آقین قوشیوردی . (چارداق) و (اون قپانی) اسکله لری قایقندن کورولیبوردی . (غلطه) دن و (اسکدار) دن حمال ، اصناف ، سرسری ، بالدیری چپلاق ، قایقچی ، خیرسز طاقلری فوج فوج استانبوله کچیوردی . دیگر طرفدن علماده پسپایه لر طاقلیه تشریک مساعی ایدیور ، سلیمانیه جامعنده ، یوکسک چنار لر آتنده ، علمای کرامک ایری قاووقلری ، کنیش جبهه لریله وقورانه طولاشدقلری ، شیخ الاسلام ایله برابر صدرین اقدیلرک ، قضاة کرامک ، باشلرنده شالدر ، آغا قپوسنه طوغرو کیتدکلری کورولیبوردی . فی الحقیقه ، علمانک اشتراکی ایله جمعیت اشقیاده تمام اولمش بولونیوردی . استانبول اختلالرینک بومضر عنصرلری ، حدود بویلرنده دشمنله چارییشان اردویی اصلا نظر اعتباره آلمایورلر ، منفعتلرینی تأمین ایچون مقر خلافتک روس استیلاسنه معروض

قالمانسی ترجیح ای دیورلردی . علمانک عصیان قافله لرینه التحاقی ، اسلامیت نامنه ، ذلدی . خصوصیه خلقک علما صاریغنه حرمت ایتمسی ، عصیانه باشقه بر ماهیت ویریوردی . قاباجی مصطفی ، خلقک بو حالت روحیه سندن استفاده یولنی بیلور ، اطرافه طویلانان خلقی . علما صاریغنه طاقیور ، شقاوت یولی اوزرنده سورو کلیوردی . فقط عصاته التحاق ای دنلر یالکز علما دکلدی ؛ رجال دولتن ، علم و ذکا صاحبی اولاندردن ده اشقیایه طرفدار اولاندرواردی . فقط بونلرک اشتراکی جدی و منطقی دکلدی ؛ موقت بر منفعت تأمین ایتمک ، و ثروت و موقعنی محافظه ایتمک ، انلره اشقیایه منتسبلکنی ده مباح کوستریوردی . مثلاً ، او دورک رجاندن کوسه کتخدایه ، قاباجی وقعه سنی خبر آلیر آماز بش اون قیلدن عبارت صاقلانی قاریشدی رارق ، درحال کتخداسنی چاغیرمش :

— عجا بزم دائره ده قاباجی بی بیلیر آدم وارمیدی ؟
دیهه سؤال ایتمش ، کتخداسندن آشچی باشینک
یکنی اولدیغنی خبر آنجه ، حریفی مابین او طه سنه قدر
کتیرتمش :

— قاباجی مصطفی آغا او غلمزه سلام ایدرم . عامه ناک
معلومیدرکه بن اتلی یه سوتلویه قاریشادم . هر نه امر
اولندیسه انک اجرا سنه تقید ایله دم . بو جهته حمایه

ایلرینی دجا ایدرم . شمدی اوغلمه بعض مصارف ایچون
باره لازمدر .

دییه قاباچیییه و معینته بیکر آلتون طولو ایکی طوربه
کوندرمشدی . اشقیا ، بو آلتونلری کورور کورمز کوسه
کتخدایه سلاملر کوندرمشلر :

— کوسه کتخدا بزم باباهمدر . بزدن اوکا ضرر کلز!

دییه تأمینات ویرمشردی (۱) .

استانبول خلقنک بو صورتله منفعته ، محافظه موقعه مجلوبیتی
بو تون عصیانلری تسهیل ایدیوردی . پایتخت خلق ، اشقیا
تحکمی آلتده یا شامقدن هیچ بر حجاب حس ایتمیور ، حتی انرله
تشریک مساعی ده ایدیوردی . بو کبی عصیانلرده خلقنک
متانتدن طبعدن ، استحقار منافعدن محرومیتی مملکتک
اجتماعی سقوطنه الیم بر علامت تشکیل ایدیوردی .
قاباچینک ماهیتی ، مملکته اهانتی هر کس بیلور
و آکلایوردی . فقط ایجابنده بو وطن خائنه انتسابی مدار
افتخار عد ایدنلرده کورولویور ، قاباچینک حمیت
و فداکارلغندن بحث اولوندینی ایشیدیلوردی . ملنک
بو حالت فکریه سی قاباچینک قوتی بر قات دها
آرتدیریوردی . قاباچیبی مصطفی ، آلدینی تعلیماتی حرفیاً
اجرا ایدیوردی . شمدی ات میداننک ده ، استانبولک ده

یکانه حاکمی ، قاباجی مصطفی ایدی . قاباجی مصطفی سو قاقلره طرف طرف منادیلر چیقاریور ، دکانلری آجدریور ، چولق چوجق ، هان هر کسک بی پروا ، سو قاقلرده طولاشدقلری کورولیوردی . استانبول خلقی بومدهش احتلاک نتایجندن بی خبر ، ملی بریارام کبی ، ات میداننه قوشوشیور ، ملتک اک مهم رجانک اعدامنی سیردن حیا ایتمیوردی . هر طرف صایحیلر و سیرجیلره طولمشدی . بوتون بو حسسز ، جاهل ، علمادن و سرسریلردن مرکب غلبه لکک قطبی قاباجی مصطفی تشکیل ایدیوردی . قاباجی مصطفی قزغانلرک اوکنه کچمش ، عسکره نطقلر ایراد ایلدیوردی (۱) .

ات میدانی عاصیلره قایناشدینی صره ده ایدی که ، سلانیکلی کوسه موسی ، عصیانک دهشتی سلیم نالنه خبر ویرمش ، باب عالی به بر فرمان کوندرتمشدی . سلطان سلیم ، بوفرمانده ضعف طبعنه یکی بر مثال اران ایدیور : «علما دعا جیلرم بنم امین و خلوصکارلرمدر . شیخ الاسلام ایله صدرین اقدیلر نظام جدیدک مرفوع اولدیغنی افاده و جمهورک جمیع ملتسلینه مساعده اولنه جغنی درعهده ایدرک دفع جمعیه سعی و غیرت ایلسینلر!» دییوردی ؛ فقط موسی پاشانک بونکله قناعت اتمیه چکنی ادراک ایده میوردی .

(۱) ژوشه رو ، استانبول انقلابلری ، جلد ۲ ، ص ۱۲۲ .

واقعا شیخ الاسلام، خلیفہ نك بوامرینی قاباجی مصطفایہ تبلیغ ایتمشدی ؛ فقط اوصردہ کوسہ موسی پاشانك کوندردیکی اسامی ده قاباجی طرفندن صایلمایہ باشلامشدی: قاباجی مصطفی ، یالکز نظام جدیدك لغویله قساعت ایتسوردی ؛ ابراہیم کتخدا ، حاجی ابراہیم افندی ، رئیس الکتاب وکیلی ، ضربخانہ امینی، دها سائر قرنا ورجال دن اون برکشینك اعدامنی ده طلب ای دییوردی . اورتاده بواسمر او قوندقجه ، ات میداننه اشقیاسیرینه کلن خلق ، آنی ووحشیانہ برذوقه مجلوب ، سرورندن نہ یاپاجغنی شاشیریور ، اشقیانك جسارت وحماسترینہ تقدیرخوان اولیوردی . بوصردہ بوتون سو قاقلره منادیلر چیقارلمش ، نظام جدیدك لغوی اعلان اولونیوردی . فقط سلیم ثالثك ضعفی اشقیایی بستون شیپارتمشدی . اشقیاء مساعده کوردکجه مطالباتی برقات دها آرتدیریور ، ات میدانندن قزغانلری ویاپراقلریله ات میداننه کیتمک ایستبور ، حرکتلرینه مانع اولان کیمسه لره : « بزم شرع ایله کوروله جک دعواهن واردر . شیخ الاسلام ایله قاضی عسکر لر بورایه کلسونلر ! » دییوردی . شیخ الاسلام اساساً ایشک بوزاده یه کله جکنه واقفدی . کوسه موسی ایله تشریک مساعی ایدن طوبال عطاء قاباجی مصطفانك بوتکلیفنی خبر آنجه ، در حال سلیم ثالثه برعریضه کوندرمش ،

بالاسنه قتلی لازم کلنلرک اسامینسی یازدقدن صوکرآ ، انظام جدیدک لغوینه یکدیچریلرک ممنون اولدقلرینی ، فقط اسملری محرزوات اعدام اولونمادقجه طاغیلمالری امکان خارچنده بولوندیغنی آ کلامشدی . صوکرآ ، علمای کرامی پیشنه طاقارق ، ات میدانتنه ، قاباتجی مصطفی ایله اجرای فعالیت ایتمک کلمشدی . (میدان تکیه سی) ایری و بیاض قاووقلی علما ایله طولمشدی . بو ائناده کوسه موسی ، علمادن بعضلری ایله رجال دولتی باب عالیده او یالایوردی . ابراهیم کتخدا ایشک هیچ بر نتیجه یه منجر اولمامسندن متأثر ، تداییرشدیده تکلیفنده بولونیوردی ؛ فقط صدریندن معزول برینک : - بره قحبه سفیه و کافر خیشلر . دواتی بر باد ایتدیکنز . شمدی بزمده آق صاقلمزلی قانه می بویامق ایسترسز ؛ دیمه سی اوزرینه عصیانک مرتب اولدیغنی آنجق اوزمان آ کلا یابیلیور ، و بوسوزلر مجلسک طاغیلماسی ایچون کفایت ایدیوردی .

علما ایله قاباتجی مصطفی ، ات میداننده پادشاهک جوابنه انتظار ایلدکلری ائناده ، سلیم ثالث سرایده عظیم برتأثر ایچنده بولونیوردی . اشقیایی تأدیب ایچون اوفاق برمفرزه سوتی ، عزم و شدت ابرازی عثمانلی پادشاهنک اصلا خاطرینه کللیوردی . فی الحقیقه ، مشکل زمانلرده بویله بر متانت ابراز ایتمک ، سلیمان قانونیدن صوکرآ

يك آز پادشاهه نصيب اولمشدى . قوصوه و مهاج
 قهرمانلرينك احفادى ، آرتق جنكاورانه و عز مكارانه
 طبيعتلريني ضايح ايتمشلردى . سرايك لوش او طه لرنده ،
 قادينلر و جاريه لر آره سنده ياشامق ، عثمانلى شهزاده لرنده
 عزم و متانت اوصافنى زائل ايتمش ، دماغ قوه فعاله سنى
 غائب ايله مشدى . عثمانلى تحتى اشغال ايدن شهزاده لر ،
 مملكت منافعدن زياده حياتلرينك محافظه سنى دوشونمشلر ،
 همان هيچ برى ده ملتك ترقيسى ، وطنك خلاصى ايچون
 قانلرينك برداملا سنى آقتمق تمايلنى كوسترمه مشلردى . هر
 عصيانه رذيل و سفيلى بر كروهك ارزولرينى ترويح ايتمشلر ،
 خصوصيله احمد ثالث كيليرى دامادلرينى بيله اعدام ايتدirmekدن
 كرى طور مامشلردى . عثمانلى خاقانلرينك طبعاً بودرجه
 ضعف ابراز ايتلملى ، قورو بر تحتك شعشه سنى هر شينك
 فوقده كورمه لى ، سلطنت نفوذىنى آزالتمش ، پادشاهلرك
 نفوذىنى يكيچرى زوربالرى آئنده بازيچه ايتمشدى . عثمانلى
 خاندانندن يالكز عز مكار و فداكار بر قهرمان ، كنج عثمان ،
 يكيچرى ارزوسنه رام اولمق ايسته مه مش ، دورك علماسى
 رجال دولتدن بعضلرك اعدامنى طلب ايله دكلرى زمان ،
 مردانه ، عاليجنابانه بر طور ايله :

— بوقته اربابنى سز تحريك ايتشه بگزرسز . اول

سزى قيرارم ؛ بعده اونلرى !

دیہ جواب ویرمشدی (۱). فقط سلیم ناک ، بو متاتی قطعاً ابراز ایده مه مشدی . سلطان سلیم قاباجی مصطفانک ارزوسنی ایفا ایدیور ، ماینجیلرینی سرایدن قاجیریوردی . یالکزایکی ابراهیم اقدیلرله باش کاتلرینی عفوایتدیرمک ایستیوردی؛ فقط مملکتده مدنیت حسلرینی تأسیس ایتمک ایسته ین پادشاه ، سائر رجال دولتی غدارانه بوغدیرمقدن کری طوزمیور ، قانلی باشلرینی آت میداننه ، قاباجی مصطفایه کوندریوردی . قاباجی مصطفیٰ ، بونکله ده قناعت ایتمیوردی . قاباجینک مقصدی کوسه موسانک رقبیلزینی اورتادن قالدیرمقدی ؛ بوسیدن طرف طرف یکچیریلر چیقاریلیور ، مطلوب اولان ذاتلری اعدام ایدنلره بشر بیک غروش وعد ایدیلیوردی . اوزمان ، آت میداننده عظیم برفوران حاصل اولیور ، اشقیا فوج فوج سوققلری طولاشیوردی . برطرفدن موسی پاشانک خفیهلری واسطه سیله ابراهیم کتخدانی یا قالا یانلر ، بیچاره بی حقارتلرله آت میداننه کوتوررکن پارچه پارچه ایدیورلر ، نقود و مجوهراتی موسی پاشانک یدغصنه تودیع ایلیورلردی . دیگر طرفدن ابراهیم کتخدانی طوتانلر کوروتولر و ولولرله آت میداننه کتیریورلردی . قاباجی و عونہ سی ابراهیم کتخدانک کتیرلدیکندن بی خبر ، بو کوروتلوی

ایشیدیر ایشتمز نظام جدید کلیور ظن ایشملر ، عظیم
برخوف وتلاش ایچنده بربرینی چیکینه رک قاچیشمایه
باشلامشلردی ؛ برقاچ دقیقه اول آت میدانده حاکم اولان
بوشقیلر شمدی قاچاقق دلیک آرامشلردی . فقط
اوزاقدن ، یکیچریلرک ابراهیم کتخدایی کتیردکلی
آکلاشیلنجه ، هرکسک قلبنه سکونت کلش ، ابراهیم
کتخدانک اعدامی موسی پاشانکده حرصنی تسکین
ایله مشدی .

اعداملرک توالیسی یکیچریلری بسبتون شمار-
تمشدی . عاصیلر ، غرضلری اولانلری بربر
آت میدانده کتیریورلر ، سیرجی خلقک کوزلری
اوکنده پارچالایورلردی . اهالی ، وطنداش اعدامنی
حضور قلب ایله سیرایدیور ، عادتا اوکونی برشلک ،
براکنجه عدایلورلردی . اوچاق اختیارلرندن بعضلری
بوحواله مانع اولمق ایستورلر ، قاباچی مصطفانک امریله
اعداملرک اوکنی آلمایه موفق اولورلردی . نهایت ، ایکی
کوندن بری دوام ایدن قتاللرکده آرقهسی آلینیوردی .
بوئانده قاباچی مصطفی آت میدانده ، رجال دولتک باشلرینی
اوکنه دیزمش ، بوتون غلبه لکه حاکم اولیوردی . خلق ،
قاباچینک امرینه منتظر ، تقدیرکارانه نظرلرله ۱۲۴۲
عصیاننک سفیل سرکرده سنی تماشا ایدیوردی . هیچ

برطرفده ، هيچ برکيمسهده شقيلري ازاله ايتک
 انديشهسي کوروليووردی . قباچي مصطفي ، تقدیرلره
 وحرمتلره مظهر اولدقجه برقاتدها جراتی آرئدیریور ،
 سلیم ناله ایراد جدید خزینهسنیده لغو ایتدیریوردی .
 فقط قباچينک بوتکلیفلری برمقدمه دن عبارتدی ؛
 اصل مقصد ، سلیم نالک خلئی ایدی . بومقصدک حصوله
 کلهسی ایچون اولا شهزاده لر مسئلهسی ایلری سورولمش ،
 حمید اولک شهزاده لرندن مصطفي ایله محمودک محافظه حیاتی
 موضوع بحث اولمشدی . قباچي مصطفي ، آقشامه
 طوغرو رجال دولته مراجعت ایدیور ، معیتنده کی
 عسکرک شهزاده لری کیمسهیه اینانمادقلرینی ،
 طرفلرندن امین و اعتمادلی آدملر قویمق ایسته دکلرینی خبر
 ویریوردی . سلیم نالک بو تکلیفهده راضی اولیور ،
 نهایت باب عالییه کوندردیکی خط هایونده : « بنم ذریم
 یوقدر . شهزاده لر بنم اولادم و نور عینمدر . معاذالله
 بنانلره سوء قصد ایله سلسله پاکیزه آل عثمانک اضمحلالنه
 سبب اولمق هیچ خیال و خاطره کلور شیمیدر ؟ الله
 او کونلری کوسترمسون . جناب باری انلرک عمرینی
 افزون ایلسون ! » (۱) دییوردی . علمای کرام ،
 احتیاطکارانه مقصدلرندن ، ایشله دکلری جنایتلرندن

حیا ایتمه رڪ بو خط هایوندن متأثر اولورلر ، فقط شهزاده لرك محافظه سنه آیغیر امامی تعیین ایتمکن کری طور میورلردی .

آیغیر امامک بو وظیفه یه تعیینی سلیم ثالثی پک متأثر ایتمشدی . آیغیر امام ، هیچ بر اقدار و مزیتی حائر اولمادینی حالده ، آیاصوفیه خطیلکندن امام پادشاهلیکه قدر ارتقا ایتمشدی . سلیم ثالثک نان و نعمتی ایله پرورده اولمش ، و او سایه ده موجودیتنی تأمین ایده بیلیمشدی . شمدی ، ولی نعمته حاکمیت ، طبعنده کی سفلیتی برقات ده ظاهره چیقارمش ، آیغیر امام ، بویوک بر منصبه نائل اولمش کی مسرور و شادان ، سرای او طه لرنده طولاشمایه باشلامشدی . فقط آیغیر امامک جراتی پک کستاخانه ایدی : امام اقدی هیچ حجاب حس ایتدن سلیم ثالثک حضورینه کلش ، پادشاهی کویا خطاسندن طولاینی تأدیپ ایچون :

— سن اسماعیل پاشا کی بر وزیرک قدرینی بیلمه دک . هب ابراهیم کتخدایه اعتبار ایتدک . ابراهیم کتخدا جهانی خراب ایتدی . بن انک شرندن ایکی سنه در طوقات آریالغنی التزامه ویره مدم . سن همان اوکا تسلیم زمام ایتدک . انک سوزیله آز قالدی اسماعیل پاشا کی صادق بر وزیرده اعدام ایده یازدک .

دیمشدی . سلیم ثالث ، حیا سزلنگ بو درجه سندن
متأثر اولمش :

— اقدی بی کوتورک . راحت ایتسین !

دیهرک آیغیر امامی نازکانه دفع ایله مشدی . آیغیر
امام سرایده علمایی تمثیل ایدیور ، منسوب اولدیغی
طبقه نك ماهیته ترجمان اولیوردی .

سرایده بوألم حادته لر جریان ایدرکن ، ات میداننده
قاباجی مصطفی ده یکی تدیر لر اتخا ذندن کری طور میوردی .
کیجه ، شیخ الاسلام ایله علما قیشله لرده قالیور لر ، شهزاده
مصطفیانك آدم لری قاباجی مصطفی ایله کیزی کیزی
ملاقانده بولونیور لردی . استانبول خلقی اسرار انکیز
بر انتظار ایچنده یاشایوردی . آرتق اشقیانك بوتون
دیله کلری یرینه کتیرلشدی . خلق ، ایرته سی صباح
نه اولاجغنی دوشونیور ، بوججیع حادته لر انلره شایان
تماشا بر اکلنجه کبی کلیوردی .

لطیف بر مایس صباحی ، طوب قابو سراینك قه لری
و مناره لری اوزرینه نظر نواز یالیزلر سریوردی .
استانبول و غلظه ، سیس و سکون ایچنده ایدی . قارشیده ،
بغداد کوشکنك اینجه و ظریف کمر لری یوکسک ویشیل
آغاج لرك در آغوشی ایچنده کورونیور ، چنار لرك و س رولرك
قویو ، آچیق یشیل و زمردی تموج لری ، قه لرك و مناره لرك

قورشونی و بیاض رنکبری اطرافنده، صاف، کونشلی بر سما آتنده منظور اولیوردی . اورتالقدہ فجیع بر سکون حکم فرما اولیوردی . مایسک بو طراوتدار صباحی، قلبلرده یأس و الم حاصل ایدیوردی . فی الحقیقه، رجال زمانک دیدکلری کچی، بهارک بولطیف، مزهر کونلرندہ ہرشی المناک :

بلبل خموش ، حوض تہی ، کلستان خراب ،

ایدی . خلق آقین آقین (آت میدانی) نہ کیدیور ، قابچنی مصطفانک مظفریاتی سیرہ شتاب ایدیوردی . اوکون اشقیبا بیندہدہ فعالیت حاصل اولمشدی . قابچنی مصطفی، کوسہ موسی پاشادن آلدینی امرہ کورہ حرکت ایدیور، معیتدہ کی اشقیابی اوکا کورہ ادارہ ایلوردی . قابچنی ، بدایتدہ یالکز رجال دولتک اعدامنی ، نظام جدیدک لغوینی طلب ایلمشدی؛ حتی ایلک دفعہ ات میداندہ ، شیخ الاسلام ایلم تشریک مساعی ایلمدیکی زمان ، قوینندن ساعتی چیقارمش :

— پادشاهمز ایشته بوساعت کییدر . دائما چرنخی یولیلہ دوزکن خارجدن بر نیجہ بوجکلر کیروب بوزمشلر، یورویشنی طور دیرمشلر!

صورتندہ . آثار ذکا ابراز بویورمشدی! فقطشمدی

دها بویوک مقیاسده اجراآت ایستور، اطرافنه طوبلانا
اشقیابه سلطان سلیمک خلی ایچون تشویقاتده بولونوردی.
قاباجینک تشویقاتی تمامیه تأثیرینی حاصل ایلشدی. صاحبین،
اوجاق اختیارلری شیخ الاسلام ایله مذاکره ایتدکلی
زمان، آرتق اشقیانک طاغیلماسنی تکلیف ایتشردی .
فقط شیخ الاسلام افندی اساساً نتیجهیه واقف اولدینی
ایچون:

— وارک، برکره باشبوغلره و سرکرده لره سؤال
ایدک. دها برمسؤللری وارمیدر، تمامیدر؟ دیمشدی.
ایشته اوزمان اشقیاء فوج فوج شیخ الاسلامک حضورینه
کلشار، سلطان، سلیمه امنیت ایدهمیه جکلرینی، بناءً علیه
تحت سلطنتده بقاسی جائز اولامیه جغنی سویله مشردی .
قاباجی و معیتک بوقراری، فاجعه نک صوک فصلنی
تشکیل ایتشردی . اشقیاء بوقراری ویرر ویرمز فوج
فوج ایلریله مش، آت میداننه، سرای هایونه طوغرو
کلشدی . شیخ الاسلام طوبال عطا درحال بر فتوی
ویرمش، بو حرکتی ایله، بولوندینی مقامکده حیثیتی لکه دار
ایتشردی. وقتیه نظام جدیدک احداثه فتوی ویرن، سلیم
ثالثک افعالی تجیل ایله ین بر مقامک، شمدی شریعتی حرص
ومنفعته آلت ایتسی، اسلامیت نامنه ذل تشکیل ایلشدی.
فقط علمای کرام ایچون بوکی وقوعات، افعال معتاده دن

عد ایدیلور، عطااه افدینک فتوا سنی هر کس تصویب ایلوردی .

آرتق قاباقچی مصطفی ، اجرا آتک صوک هدفه واصل اولمشدی . قاباقچی ، آنده فتوی ، بوتون اشقیایه مقصدی آ کلاتیور :

— ایشته شیخ الاسلام حضر تلری ده فتوی ویردی . سلطان سلیم تختده اوطور رسه ، مملکت قارغه شه لقدن قورتولماز ، دیدی . مادامکه بزه لازم اولان دیندر ؛ شیخ الاسلام حضر تلرینه همیز اینا نمالی یز . ناصل ، سلطان سلیمه اعبا دیکز وارمی ؟

دیور ، اوزمان هپ بر آغز دن اشقیا وسیر جیلر :
— خیر ، خیر !

دیبه باغیر یور لردی . خلقک بو حالت روحیه سی ، جهالته آچی بر برهان تشکیل ایدیوردی . هیچ بر کیسه فردایی دوشونه میوردی . هان بوتون اشقیایا :

— بو پادشاه تختده قالاجق اولورسه ، دینمز محو اولاجق . نظاملریمز دیکشه جک ، دشمنلریمز غالب کله جک . آرتق ایسته میز ، بزم پادشاهمز اولماسین . سلطان سلیم ملت دشمنی در . یاشاسین سلطان مصطفی ، بزى اومسعود ایده جک !

دیبه باغیر یور لردی ؛ فقط دینی ده ، وطنی ده ، باشلرینه

کچن علمانک ییقدیغنی، کندیلرینک سفیل احتراصلره ،
 علما و اشقیا منافعه آلت اولدقلرینی دوشونه میورلردی .
 قباچجی مصطفیٰ بوتصویب آوازه لری اورتاسنده بر
 قات ده مغرور اولیوردی . آرتق ارزوی ملی قباچجی
 مصطفیٰ آغا تمثیل ایلیوردی . قباچجی، آت میداننه طوغرو
 آقین آقین کلن خلقک اورتاسنده ، عادتا اجرای سلطنت
 ایدیوردی . استانبول خلقنک بو حالت فکریه سی
 آجیناجق بر درجه ده ایدی: خلق، موقت بر منفعتی تأمین
 ایچون پسپایه بر شخسه سرفرو ایدیور ، بیطرفلی ایله ،
 حتی تصویبکارانه حرکتی ایله اشقیا تحکمنه میدان
 ویریوردی .

استانبولک بوتون سواقلرینی غلبه لک آلمایوردی .
 قباچجی مصطفیٰ ، علما ایله مشورت ایدیور ، طوبال عطانک
 فتواسنی تبلیغ چاره سنی دوشونیلردی . (آت میدانی) ،
 قاووقلی ، صاریقلی ، بالدیری چپلاق ، اصناف و حمالار
 کروهی ایله طولمشدی . بر طرفدن اشقیا ناک ایلری
 کلنلری بریره طویلا تمشدر ، حدتلی و غضوبانه طور لره
 مشاوره ایدیور لر ، دیگر طرفدن سلطان مصطفانک
 جلوسنه فاتحه اوقیورلردی . اوزمان ، بو عقور و جاهل
 غلبه لکدن چیقان: آمین! صدالری نک سلطان احمد جامی
 قبه لرنده مدیدعکسلر بر اقدیغنی ایشیدیلیردی . کوسه موسی ،

باب عالی ایشلرینی تسویه ایتدیگی صروده ، آت میدانده کی
اشقیایده ایکی ذات ریاست ایدیوردی . انلرده : قاباجی
مصطفی ایله شیخ الاسلام طوپال عطا ایدی . شیخ الاسلام
افندی ، قواسنک تبلیغی چاره لیرینی دوشونور ، قاباجی
مصطفی ایله مشاوره ایدیوردی . نهایت :

— سز علما افندیلریمزله برلکده واروب اجلاس

ایدرسنز :

جوابی آلیوردی . طوپال عطا سرایه یالکز باشنه
کیتمکدن قورقوردی . حتی بو فکرینی آچیقدن آچینه
سویله مش :

— بن یالکز کیده م ؛ عسکر ایسترم .

دیمشدی . اوزمان اشقیا :

— بش یوز اولسونمی ؟

دیهه صورمشلر ، شیخ الاسلام :

— دها زیاده اولسون !

دینجه :

— پک کوزل . معیتکزه ایکی بیک عسکر ویره لم .

سرایه کیدنجه قدر یکر می بیک اولور . دیمشلردی (۱) .

اشقیانک بو قراری اوزرینه شیخ الاسلام افندی ،

(۱) تاریخ جودت : جلد ۱ ، ص ۱۷۳ - تاریخ عطا .

جلد ۳ ، ص ۴ :

اوکنده بایراقلر ، معیتده علما ، آلائی آلائی سرای
 هایونه طوغرو ایله یله مش ، آرقه دن ده یکچریلر باب هایون
 اوکنی اشغال ایله مشدی . سرائک ظاهری سکونه قارشی ،
 خارجه خلقک غلیانی بویوک برتضاد تشکیل ایله مشدی .
 احمد ثالث چشمه سنک اوکی ، باب عالی جواری اهالی
 ایله طولمشدی . شیخ الاسلام ، معیتده کی علما ایله
 باب عالی یه کیدیور ، سلانیکلی کوسه موسی ایله بشوشانه
 اداره افکار ایدیوردی . عثمانلی دولتک بو ایکی مضر
 عنصری ، یاپدقاری جنایتلردن ممنون ، بربرینی تبریک
 ایدیورلر ، باب عالی رجالنه جلوس مراسمی ایچون البسه
 دیوانیه تدارک ایتریوردی .

طوپال عطا سراه کیرمکه بردرلو جسارت ایده میو-
 ردی . بو وظیفه بی خواجه سی منیب اقدی یه تکلیف
 ایدیور ، انکده امتناعی اوزرینه اناطولی قاضیسکرینه
 حواله ایلیوردی . قاضیسکر ، بو وظیفه نك عهده سنه
 تودیعندن ممنون ، سکبان باشی ایله برابر سرای هایونه
 کیدیور ، قاپولرک قابالی اولدیغنی کورونجه ، مایوسانه
 کری یه دونیوردی . اوزمان ، دارالسعاده آغاسنه تذکره لر
 یازیلیور ، صغوق چشمه قابوسندن اندرون هایونه
 کوندریلیور ، بوتذکره ده سلطان مصطفیٰ جلوس ایتمدکجه
 عسکرک طاغیلمیه جنی پان اولونیوردی . فقط کوسه

موسی پاشاسرای قابولرینی آچق ایچون لغمچی تدارکندن کری طور میوردی . سرایک قابولری ، آیاصوفیه و باب عالی میدانلری اهالی ایله طولمشدی . عسکر ، قاباچینک امرلرینی دیکلیور ، سرای همیون قابولری اوکنده :

— سلطان سلیمی ایسته میوز . سلطان مصطفی

افندی میزی ایسته وز !

دیبه باغیریورلر ، جانخراش آوازه لرله استانبول آفاقی تتره تیورلردی . سوکرا ، ایچلرندن برقصی باب عالی یه کیدیورلر ، علما و رجال دولتی یانلرینه آلارق (آلائی کوشکی) اوکنه کلورلردی . بوسره ده مابینجیلر قتل اولونیور ؛ خلق ، بشوش و مسرور ، بوفجیع جنایتلره قارشی سیرجی صفتی طاقینیوردی .

(طوب قابو) سراینک اطرافی ولوله ایچنده ایدی .

باب عالی جهتندن قاباچقی مصطفی ایله برابر شیخ الاسلام ، کوسه موسی پاشا و علما ایلریلیور ، عسکرک مدهش آوازه سنه قارشی سرای قابولرینک آچیلدیغی کورو . لیوردی . آرتق (اورته قابو) ده آچیلمشدی . شیخ الاسلام ایله کوسه موسی پاشا (باب السعاده) دن ایچری یه کیریورلر ، (خنکار صفه سی) نک ظریف آینه لر ، مائی و بیاض چینیرله مزین دیوارلری آره سنده ، یکی پادشاهک ورودینه انتظار ایدیورلردی .

فی الحقیقہ ، شیخ الاسلامک تذکرہ سی کوندرلیدی
 زمان سلیم ثالث (سنت اوپہ سی) نده اوپوریوردی .
 دارالسعاده آغاسی تذکرہ نک مہرینی آچادن سلیم
 ثالثہ تقدیم ایتمش ، سلطان سلیم تذکرہ بی اوپور
 اوپوماز :

— ذلک تقدیرالغریز العلیم .

دیمشدی . سوکرا ، کال اعتدال ایله حرم هایونہ
 کیتمش ، سلطان مصطفایہ جلوسنی تبریک ایله مشدی . سلیم
 ثالث بوخلعدن هیچ متأثر اولمامشدی . سیاسی نجات
 وعلویتتی محافظه ایدیور ، قلبنک صفوتی سپاسنده لمعان
 ایلوردی . حتی حرم هایونہ ، سلطان مصطفانک یانہ
 کلدیکی زمانده حلم و سکونتتی محافظه ایتمش ، پادشاه
 نوجاهه :

— عثمانلی تختنده بولونمق بنم ایچون مقدر دکل
 ایتمش . مع مافیہ بن ، تبعہ مک دایم سعادتی ارزوایتدم . بوتون
 نیتلرمده صاف وخالصانه ایدی . فقط او قدر سودیکم ،
 کندیلرینه اسکی شرفلرینی اعاده ایتمک ایسته دیکم
 بوملت ، باقیکنز نہایت علیہمہ یورودی . مادامکہ بنی
 ایسته میورلر ، مادامکہ بن انلرک سعادتلرینی تأمین
 ایدہ میورمشم ؛ ایسته بلا تأثر تحت وسلطنتی ترک ایدیورم .
 جلوسکزی کال صمیمیتله تبریک ایدرم . چونکہ امینکہ ،

سزده بودولتك شان وشرقنه خدمت ايتمكدن كرى
طورمازسكز (۱). ديمشدى .

سلطان مصطفى ، طبعاً خفيف ، عقلاً فوق العاده
ضعيف ايدى . حرص سلطنت بوتون موجوديته استيلا
ايله مشدى . بوسيدن سليم ثالثك نطقنى كمال لاقيدى ايله
ديكله مش ، در آغوشلرپنه صفوق بر طرزده مقابله
ايتمشدى . اساساً سلطان مصطفى ، بو حادته يي بوتون
احتراصيله حاضر لامشدى . شمدى اقصاى امله وصول ،
انى صوگك درجه ممنون ايدييور ، سليم ثالثك حال
وطورينه اصلا اهميت و يرميوردي .

سليم ثالث ، يكي پادشاهك يانندن آيرلمش ، برادر
زاده سى شهزاده محمود ايله متسلى اولمق ايجون كنج
شهزاده نك دائره سنه كيتمشدى . بوسره ده سلطان
مصطفاده حرم هايوندن چيقييور ، (خرقة شريف
اوطه سى) نده طويال عطا ايله كوسه موسانك ، اندرون
آغالرينك تبريكاتى بربرينى ولى ايدييوردي . باب السعاده
اوكنه برتخت قورولمشدى : سلطان مصطفى اوكله يه
طوغرو بوتخته اوطورمش ، خلقك بيعتى قبول ايدييور ،
بraz صوكرآ اياصوفيه جامعنده ياييلان سلاملق رسمنده

(۱) ژوشه رو ، استانبول انقلابلى ، جلد ، ص ۱۰۶ -

تاريخ عطا . جلد ۳ ، ص ۵۰

اهالینک سروری آفاقی ایگله تیوردی. استانبول خلقنک
 بو حالت فکریه سی ارباب حمیتی دلخون ایده جک براده ده
 ایدی. احوالک نتیجه سنی ادراک ایدنلر، ملتک درکه پستی به
 سقوطنی نظر تأثرله گورییورلردی. سلطان مصطفانک
 عظمتندن، قاباجینک تحکمندن دلخون اولانلر ایسه
 قبلرندن طاشان حرص انتقامی بردرلو اظهار ایده میورلر،
 یالکز:

برخدنک جانکداز آهدر سرمایه سی
 بز بومیدانن نیجه چاپکسوارین کورمشز!
 تسلیسی ایله آتیدن امید وانتقام بکله یورلردی.

دردنجی سلطان مصطفانك جلوسی پارلاق برصورتده
 اعلان اولونمشدی . برطرفدن طوپلر آتلیور ، منادیلر
 سوقاق سوقاق باغریور ، قاباجی مصطفی فرقه سی آرتق
 سکون وانتظامك اعاده اولوندیغی ، هیچ بر حادته
 وقوعه میدان ویرلیه جکئی اعلان ایدیوردی . فقط دیگر
 طرفدن ، آت میدانده ، ینه قانلی فعالیتلر حکم فرما
 اولیوردی . قاباجی مصطفی ، عثمانلی خاقاتی پارلاق
 و مشعش تختیه اجلاس ایتمش ، عثمانلی ایمپراطورلنك
 مقدراتنه حاکم اولمشدی . آرتق هیچ بر تهلكه ، هیچ
 بر مقاومت ، هیچ بر اندیشه قالمامشدی . قاباجی مصطفانك
 عسکرلری تشجیع ، اهالی بی اغفال ایچون سویله دیکی
 سوزلر بوتون تأثیرینی حاصل ایتمشدی ؛ فقط وطنك
 فلاکتی ، اردونك احوالی کیسه دوشونه مه مشدی .
 اشقیانك مقصدی سلیم ثالثی خلع ایتمك ، وکلایی
 دوشورمك ، انلرك یرینه قائم اولمق ، ذلت و محکومیت

آلشقیں، منفعت شخصیہ اوغورنده عزت نفسنه اورولان
 ضربہ لک ہپسنہ منقاد خلقت صرتدن کچنمک، ثروت
 وینسار صاحبی اولمقدی . قاباتجی مصطفیٰ نظام جدیددندہ
 قورقیوردی ؛ ۱۲۲۲ عیسانک بو غدار سرکرده سی
 اساساً نظام جدیدی لغوایتدیرمشدی؛ فقط قیشلہ لرینہ نظام
 جدید عسکریلہ طولو ایدی . نظام جدید قطعہ لری وقوعاتک
 روشنه باقیورلر ، دشمنلرینہ تعرض ایچون امرہ منتظر
 بولونیورلردی ؛ نہایت ، اختلاجیلرک موفق اولدقلرینی
 کورونجه ، انلرده هیچ بر چاره سلامت امید ایتمہ مشلرہ ،
 یاواش یاواش طاغیلمایہ باشلامشردی . نظام جدیدک بو
 حرکتی ، قاباتجینک نظر دقتی جلب ایلہ مشدی . قاباتجی
 مصطفیٰ ، درحال (لوند چفتلکی) ایلہ (اسکدار) ہ
 یکیکچری، یاماق و طوپو بچیلردن مرکب بر مفرزہ کوندرمش،
 نظام جدید قوتی طاغیتمایہ موفق اولمشدی .

بوصرہ استانبولده سکون و سکونت حکمفرما ایدی .
 خرسیتیانلر و یہودیبلر عظیم بر اندیشہ ایچندہ ، دکانلرینی
 آچایہ جسارت ایدہ میورلردی ؛ همان هر کس یاماقلرک
 یغما کرلکندن قورقیوردی .

اوکون اختلاک مرکزینی (آت میدانی) تشکیل
 ایدیوردی . علما ، بازار ایرتسی کوندنبری ، بش کوندر
 دوکولن قانلرلہ تسکین عداوت ایدہ مہ مشلردی .

علمانك عصيان چته لرینی تحریك ایتلمری پك شایان
 دقتدی : خصوصیه یكانه محرکله ، طوبال عطا ایله
 خواجه منیب افندی، بولونقلری دورك افاضل علماسندن
 ایدیلر. عطاء افندی (تفسیر بیضاوی) یه حاشیه یازمش،
 نظم ونترده اقتدار کوسترمش، قرق طقوز یاشنده مقام
 مشیختی احراز ایله مشدی. استادی خواجه منیب افندی
 ایسه (سیرکیر) نامیله سیرینغمبری یه و عسکرلکه متعلق
 ایکی جلد بویوک بر اثر ایله (دو حه المشایخ) ذیل یازمش،
 (فضائل جهاد) و (خلاصة القول فی الادب) نامیله
 کزیده اثرلر وجوده کتیر مشدی. فقط هر ایکسی ده،
 دورلرینک افاضلندن معدود اولدقلری حالده، علملریله
 عامل اولاماشلر، احتراصاته زبون اولارق اختلالر
 اداره ایتمشلر، وطنه خدمت فکرنده بولونان برپادشاهی
 خلع ایله مشلردی. سلیم ثالث و رجالنک سفاهتی، مقر
 خلافتی دشمن تهاوزندن قورتاراجق عسکری ومدنی
 مؤسسهرک اساسندن تخرینه وسیله تشکیل ایده مزدی.
 دورك علماسی بونقطه بی تقدیر ایتمورلر، اشقیاجته لر یله
 تشریک افعال ایتمکی احتراصلرینی تأمینه واسطه عد
 ایدیورلردی.

بیعت ختام بولور بولماز، (آت میدانی) ینه علما و یکیچر بلرله
 قایناشیورلردی. حاجی ابراهیم افندی، قوناغنده یا قالاتمش،

تحقیق لر و کورولتورلره باب عالی یه کتیرلمش ، خصم جانی موسی پاشایه تسلیم ایدلمشدی . موسی پاشا ابراهیم افندی یه صورتا التفاتکارانه معامله ایتمش ، فقط کیزلیجه قاباجی مصطفایه خبر کوندرمش :

— کیزلی صیتمه طوتولدی، کلسینلر . جبراً الوب قیدینی کورسونلر !

دیمشدی . او زمان قاباجی، درحال باب عالی یه بر سورو اشقیا کوندرمش ، ابراهیم افندی بی باب عالی دن آلدیرمش ، یوللرده صاقلانی یولدیرا یولدیرا ، وجودینی پارچه پارچه ایتدیرمش ، باشنی (آت میدانی) نه کوندرمشدی . دها صو کرا ، جنایتلر بربرینی ولی ایله - مشدی . ابراهیم افدینک کاتبی طامدن آتلارکن سوقاق اورتلرنده خردوخاش اولیور ، باشی درحال کسپله رک آت میداننه کوندریلیوردی . قاباجی مصطفی او کون یالکنز بوایکی جنایتله اکتفا ایتمش ، ایرته سی کون (جمعه ایرته سی) علمای کرام ایله برابر آت میداننده عرض اندام ایله مشدی . آرتق اشقیا ایچون مناصب دولت یغما کرلکی حلول ایتمشدی . شیخ الاسلام ایله علمای اعلام او کون آت میداننده اشقیا ایله تشریک افکار ایدیورلر ، مناصب حکومتی ماللری کبی پایلاشیورلردی . قاباجی مصطفی آغا بوغاز ناظر لغنی ایستبور ، درحال عهدده سنه

طور ناجی باشلیق پایه سی ویریله رک بوغاز ناظری نصب ایدیلوردی . صوگرا ، اختلالده خدمتی سبق ایدن اشقیادن آرناوود علی آناطولی قلعه لرینه ، بایوردلی سلیمان سنجاق قابودانلغنه تعیین اولونیوردی . یالکز ممش آغا ، بیک آلتوندن فضله برشی ایسته مه مشدی ؛ فقط ایفا ایتدیکی خدمته مقابل بو احسان پک آز کورولمش : کندیسنه - « جانم سن ده یوللوجه بر مأموریت ایسته ! » دنیلمش ، او گاده یوز یکریمی آچمه یومیه ایله خاصکی تقاعدلکی ویرلمشدی . صوگرا ، دیکر سرکرده لره ده آلتیمشر آچمه دن قرق و یکریمشر آچمه قدر یومیه تفریق اولونمشدی . فقط سکبان باشی آغا بو یومیه نك بودجه یه پک زورلی کله جکئی آکلامش ، آغاره بیت المال مسلمینک حائی آکلامش ، عسکره کیزلی کیزلی یالوارمش ، نهایت اشقیایی رسمی یغما کر لکدن واز کچیرمشدی . بوسره ده ، بوغاز وقعه سنی طویارطویماز ، قاباقچی مصطفی آغا اوغلنه کیسه لرطولوسی آلتون کوندرن کوسه کتخداده ترسانه امینی نصب اولونمشدی .

آرتق هیئت وکلا تمام اولمشدی . برنجی آلکساندرک رجال سیاسیسه نه ، ناپولئونک خارق العاده دهاسنه قارشی (دولت ابد مدت عثمانیه) نك سیاستنی بو ذاتلر اداره ایده جکلردی . عثمانلی دولتسک مقدراتنه حاکم اولان

دماغر جداً آجیناجق برحالده ایدی : باشده، خفت عقليه ايله مألوف برپادشاه ، دردنجی سلطان مصطفى ، سوکرا کوسه موسی ، طوپال عطاء، قباچي مصطفى ، عثمانلی دولتک اک مهم رجال سیاسیه سنی تشکیل ایدیوردی . فقط بوتون بورجال ااره سنده اک صاحب نفوذی، قباچي مصطفى ایدی . اشقیا جمعیتی اداره ایدن ، اختلالی فعلاً ترتیب ایلین ، سوکرا رجال دولتی پارچه لایان هپ اوایدی . بوافعالک کافه سی ، منفعتلری وقایه حسنه تابع ، آج وحریص خلقک نظرنده اثر حیت عد اولونیوردی .

قباچي ، آت میدانک سروری ایدی . بوتون اعدام امرلری او ویریوردی ، اعدام پوصله لری اونک آینه ویریلیوردی . مثلاً بردنبره قباچي به ، برپوصله کتیریلیور ، یهودیلردن و ارمیلردن بر قاج صرافک اعدام ایدلمسی سویله نیوردی . او زمان قباچي ، دفترینه باقیور ، بو اسملری کوره مینجه ، متجسسانه نظرلرله یکیکچری کاتبه سوریور :

— نه یابالم ، بونلری ده پارالایلمی ؟

دیوردی . کندیسنه بو اسملرک غرض اثری اولارق ویرلیدیکی آکلاییلجه ، قباچي مصطفى پوصله ییرتیور ، کتیره نی کمال حقارتله دفع ایدیوردی . فقط اوکون ، سابق شیخ الاسلامک ، اسعد اقدینک ده نظام

جدید طرفداری اولمق اوزره قئلی موضوع بحث اولدینی زمان ، طوپال عطا مشکل بر موقعه قالمشدی . مملکتک اک منور طبقه سنی آت میداننده ، اشقیا آلررنده پارچه لالا - تديران شيخ الاسلام ، بو تشبیه شدتله مانع اولمش ، رجال علمیه دن قتلی الزم اولانلری کندیسنه تسلیم ایتدیرمشدی . شیخ الاسلامک بو حرکتی ده کوستریبو - ردی که ، علمانک خصومتی دینی و شریعتی پائمال ایدنلره دکل ، بالخاصه علم و فقه ، ترقی و مدینته قارشی ایدی . غرض و منفعت ، علمایه حقیقه ده ، شریعتی ده ، هر شیء اونوتدیرمشدی (۱) .

بو صبرده سلیم ثالث ، سرايک لوش اوطه لررنده ضعف و ملايتمتک جزاسنی چکیور ، بونکله برابر خارچک یغما کرلکنی ده نظر دقتدن دور طوتمیوردی . سلیم ثالث بویوک بر دهایه مالک دکلدی ؛ فقط هیچ اولمازسه ، مدینتدن بر شی آ کلامش ، و مملکتده انی تطبیق ایتمک یولنی طوتمشدی . شمدی ، عثمانلی حیثیتک اشقیا آلتنده بازیچه اولماسی انی دلخون ایدیور :

جنبشندن طویارز وضع سم پیشه سنی
بز فراغته فقط مشغله دن مسرورز .
اقتراب ایتمه در وضعنی چرخک ادراک
قطره اشک کبی کرچه نظردن دورز .

(۱) تاریخ جودت . جلد ۸ ، ص ۱۷۹

ملت و دولته لایقی بو وضع ناساز
بونک انجمنی تفهیمه سلیم مجبورز .

تظلماتی ایله (۱) قلاباً متسلی اولیوردی . فقط صاف
قبلرک تحسسانی اشقیانک روحنده هیج بر معکس
بولامیوردی . قاباجی وَعونهسی ملتک مقدراتی آلرینه
آلمشر ، جنایتلرینک عاقبتی ده دوشونمکدن خالی
قالمامشردی . انلرده بیلورلردی که ، وطنه اهانتلری
هیج بر زمان جزاسز قالمایاجق ، ایشله دکلری جنایتله
کندیلری ده هدف اولاجقلردی . ذاتاً موجودیتلری بیه
غیر قانونی و غیر شرعی ایدی ؛ چونکه جنایتله رأس کاره کلمشر ،
جنایتله غضب اموال ایشمر ، جنایتله ملتک وَعمانلیلغک
حیثیتی لکه دار ایله مشلردی . بر کون ، کندیلرینک ده
عین سلاحلره ، هیج اولمازسه آنی و معنوی بر انتقام
ایله ، زیروز بر ایدیله جکلری محققدی . بونک ایچون قاباجی
مصطفی ایله طوپال عطا بر چاره دوشونمشر ، عفوعمومی
اعلاتی موافق کورمشلردی . علمانک بوفکره پیرو
اولماسی اسلامیت نامنه بویوک بر اهانتدی : طوپال عطا
وَعونهسی بر چوق معصوم و بیچاره نک قانه کیرمشلردی ؛
شمدی شریعتی ده جنایت آلت ایتمک ایستورلردی . او کون
آت میدانی علما و قاضیلره طولمشدی . باشده شیخ الاسلام

اولدینی حالدہ، بوتون علما طوبیلا نیور، جنایت ایقاع ایدن یکجیریلردن هیچ بری مواخذہ اولونماق ایچون حجتلر یازیلوردی. (سیرکیبر) مترجنک نامنه اهدی بر آبدہ مجالت تشکیل ایدن بو حجتدہ، قاباچی مصطفیٰ وقعہ سی آ کلاتیلیرکن:

«بعض دوراندیش اولمیان کیمسه لر بوندن اقدم مأمورا اولدقلری خدمات دولت علیہدہ نظام جدید تعیریلہ مثلئ نامسبوق و بدعت عظیمہ و ایراد جدید نامیلہ مظالم کثیرہ احداث و نتیجہ سی آنجق جلب منافع و اجرای سفاهتترینہ انبعاث ایلہ هر بری ابنیہ و البسه و کافہ امور لرینی کفریہ تقلیددن بشقہ، دولت علیہ بی دخی دول نصارا قواعدینہ ارجاع و اولوجهلہ عامہ مسلمینی تکدیر...» ایتدکلی بیان اولونیوردی. سوکرا: «اوجاغ عامرہ آغالری و نفراتی مجرد اصلاح عالم نیت خالصہ سیلہ قیام و بالجملہ علمای اعلام رجال دولت علیہدن سائر ارکان صداقت انسام اتفاق و التیام و موجب شرع و قانون اوزرہ خداوند کار سابق مشارالیه حضر تلرندن قطع رشتہ تبعیت» ایتدکلی آ کلاتیلوردی.

فقط علما، جنایتلرینی غفو ایتدیرمک ایچون پادشاهک «کریک ضابطان و کریک آحاد و افرادندن بر فردہ مقدار ذرہ خطاب و عتاب و سرزنش و عقاب» ایتہ مسنی تأمین ایدیورلر، حجتک بالاسنی خط هایون ایلہ توشیح ایتدیریورلردی.

في الحقيقة سلطان مصطفى ، حجتك بالاسنى اشقياني
 ممنون ايده جك طرزده توشيح ايدييور، حجت شرعيه يي
 امضا ايدين « شيخ الاسلام سلمه السلام وَ قائم مقام عالم مقام
 وَعِلْمَاي اعلام، قوللرينك امضالريني قبول بويوريوردى .
 اوكون محاكم شرعيه ده تسجيل ايديلن بوججت ، ايرتسى
 كون آلاي والا ايله ، حرمتلر وَ تعظيملرله آغا قاپوسنه
 كوتوريليور، منيب افندى طرفندن كمال طنطنه ايله قرائت
 اولونيور ، ختام مراسمده سليمانيه واعظنك دعاسي كمال
 خشوع ايله قرب رحمانه ايصال اولونيوردى . آرتق
 جنايت ، قان ، اهانت ، غارت ، غصب حقوق كاملاً
 اورتوليور ، ياييلان جنايتلارك نتيجه سي ، اولديريلن
 وجودلارك انتقامي ، مملكتك دوچار اولاجنى تهلكه لر هيچ
 برى نظر اعتباره آلنيوزدى .

رجال دولت ، موقعلريني مشروع كوسترمك ايچون
 هر درلوتدايره توسل ايدييورلردى . ايرته سي كون (۲۴
 ربيع الاول ، بازار ايرته سي) تكرر بر بياننامه نشر
 اولونيور ، سليم ثالث ايله قرناسنك احوالى مؤأخذ
 ايديليور ، سليم ثالث رجالنك مملكتي فلاكته
 دوچار ايتدكلرنندن بحث اولونيوردى . صوكرام عزلر
 وَ نصبلر ، احسانلر وَ بخششلر بر برينى ولى ايدييوردى .
 قباچي طرفدارلرى دوكدكلرى مظلوم قانلرينى اونوتمشلر ،

اوکون، یوم عید ایمش کبی، بر برینی تبریکه شتاب ایلیور لردی، بر طرفدن والده سلطانک اسکی سرایدن سرای هایونه نقلی، دیکر طرفدن مصطفای رابعک قلیسیج آلاپی ذوق واکلنجه بی وطنپرورانه مشغولیتلره ترجیح ایدن استانبول خلقی ایچون طاتلی بر تماشاشا تشکیل ایدیوردی .

سلانیکلی موسی پاشا آرتق باب عالی پی آووجنه آمش، آقیتدینی قانلره حالا طویامامشدی . شمدی ده مالی و اقتصادی منافعی تأمینه چالیشیور، مظلوم شهدانک تقدیرینی و مجوهرلرینی یغما ایدیوردی، مبری به عاند اشیا و اموالی یدغصبنه کچیریوردی . سلطان مصطفی بو حالدن اصلا خبردار اولموردی . قاباقچینک سلاحی قوتیله عثمانلی تختنی اشغال ایدن پادشاه نوجاه، صاف درونلنی و فکر سزلکی ایله ملتیه ده اشقیا آلینه تسلیم ایدیوردی . سلطان مصطفی، هیچ برشیدن آکلامیور، تخت و سلطنتی محافظه ایچون اشقیانک هر ارزوسنه مماشات ایلیوردی . قاباقچی و عونو سی ایسه، بو مساعده دن بالاستفاده، اسهام مقاطعاتی قاباتیورلر، اعدام ایدیلن مظلوملرک قوناقلرینی، یالیرینی تقسیم ایدیورلردی .

قاباقچی مصطفانک معیتی، منصبه و پاره به بردرلو طویمق بیلیموردی . دولت ایشلرینه قاریشاملری تحت تأمینه آندیغی حالده، ایسته دکلرینی عزل و نصب ایدیورلر، همان

هر کون زوربالغه قیام ایلیورلردی. مثلا قاباقچینک یاماقلی
 جلوس بخششی پایلاشامیورلر، سلیمانیه جامعنه طوپلانا قارق
 سکیان باشی بی عزل ایدیورلردی. کوسه موسی بر طرفدن
 بوتون ایشلرده اوک آیاق اولیسور، دیگر طرفدن
 شهید ایدیلن مظلوملرک ماللرینی غصب ایتمکله مشغول
 بولونیوردی. کوسه موسانک ثروتی حدالغایه بی بولمشدی.
 قاباچی عصیاننده عسکر یالکز شقاوت اجرا ایتمش،
 ثروت ویساری کوسه موسی قازانمشدی. استانبول خلقی
 بو یغما کرلکه قارشلی لاقید برسیرجی صفتنی طاقینیور،
 بی رحمانه پارچه لانان وجودلرک الیم خاطره لر یله اولسون
 معذب اولیوردی. حقه تجاوز، غدارانه جنایت، هیچ
 کیسه نک قلبنده حق وعدالت نامنه طغیان حسی پیدا
 ایتمیوردی. هر کس، فلا کتدن خلاص اولدیغنه نمون،
 حالک ذلیلانه مصونیتی استقبالك فجیع تهلکه لرینه
 ترجیح ایدیوردی. جهالت، اون اوچنجی عصر
 عثمانلیرینه، پسایه لر اسارتی ده مباح کوستریوردی...
 آرتق توره دیلر سلطنتی اولانجه انتظامسز لقلاری
 وظلملرینه باشلامشدی. ورته لر یغما ایدیلیور، رشوتلر
 آلینیور، ویردکلری حجتلرده «لازمه دیانت ارتساملری
 اولان امر معروف ونهی منکره قیام» ایلمکی تعهدایدن
 علمای اعلام، بیت المال مسلمینک بی رحمانه یغما ایلمسنه

قارشی هیچ سس چیقارمیورلردی .

استانبول، اوچ کشینک یدشقاوتنده قالمشدی :
 طوپال عطا، کوسه موسی ، قاباقچی مصطفی ... پادشاه
 اساساً «احوال زمانه دن بی خبر و حجر و کهرغندنده برابر»
 (۱) ایدی . سه باستیانی ، ناپولیونه یکی پادشاهدن بحث
 ایتدیکی صروده : «سلطان مصطفاده، سلفنک معلوماتدن
 ذره قدر اثر یوق؛ فقط انک ضعف طبعی اندهده موجود .
 دور حکومتی ، بکا اویله کلیورکه ، بو خاندانک صوکی
 اولاجق . عثمانلی خاندانی طبعی برحالهده سونمکه محکوم» (۲)
 دییوردی . فی الحقیقه، دردنجی سلطان مصطفی عثمانلیلغه جدأ
 لاقید ایدی . قاباقچی و عونهنسک جنایتلری نتیجه سنده
 عثمانلی تختنه جلوس ایدن پادشاه ، اولانجه حرصی ایله
 تخت سلطنته صاریلیور ، دور حکومتنده ایقاع ایدیلن
 جنایتلردن اصلا متأثر اولمایوردی . جودتک تعیری وجه
 ایله « پادشاه نوجاه حضرتلری » نك سلطنتده کوردیکی
 یکانه ذوق « هرکون بوغازک ایکی ساحلنده مدبذب بر
 صورتده قایقه تفریح ایتمکدن عبارت» قالیوردی (۳) . اردو،

(۱) تاریخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۱۸۵

(۲) ناپولئونک شرق سیاستی . ص ۳۹۱

(۳) ژوشهرو، استانبول انقلابلری . جلد ۲ ، ص ۱۴۶

- تاریخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۱۹۷

طونه بويلرنده سفيل و پريشان بكليور ، ملت مضايقه فوق العاده ايجنده ايگله بور ، عثمانليق تهلكيه معروض بولونيور ؛ مصطفىاى رابع بوتون بو فلاكتله قارشى بي حس ، وطنى قباچى و عونهمى آينه تسليم ايمش ، تفرجدين تفرجه طولاشيوردى . سلطان مصطفىانك پايختنده بيله نفوذى كورولميوردى . ياماكلر ، سراينك قاپوسنى بگله ين بوستانچيلره پشتو آتورلر ، سلطان مصطفىانك سراى آدملىرى پاراليورلردى .

مملكتده فترت ، اولانجه مناسيله حكم فرمايدى . قباچينك نفوذى سايه سنده بك چوق كشير موقعلىرى محافظه ايدييورلر ، انتقاملىرى بيله قباچى . مصطفى واسطه سيله آليورلردى . مثلا مدرسندن برى شيخ الاسلامدن انتقام آلق ايستيور ، قباچى بي اوينه دعوت ايدييور ، طوپال عطانك نظام جديد طرفدارى اولديغنى آكلا . تيوردى . صوكرا قباچى بي تكرار ايوبده بر پاشانك قوناغنه دعوت ايدييور ، اوراده ده شيخ الاسلامك عزلى اوجاقلينك املى اولديغنى سويليور ، نهايت والده سلطانه يازيلان تذكره اوزرينه طوپال عطا افندى عزل اولو . نيوردى . فقط يكي شيخ الاسلام ، صمانى زاده ، طوپال عطا طرفدارلينك خوشه كيتميوردى . اوزمان علماي كرام ، اردويي تحريك ايدييورلر ، قباچى مصطفىايه تذكره لر

کوند ریورلردی . علما ، بوتذ کره یه قاباچی مصطفی ایله معیتک اسمارینی یازیورلر ، عطااه افندی کندیلرینک اعدامنه فتوی ویرمدیکی ایچون عزلی ایدلدیکنی ایلری سورییورلردی . صوکرآ ، سکیان باشی بی ده بوسورتله قورقوتاریق ایتسی صباح (سلیمانیه) جامعنده عصیان بایراقلری آچدیرمایه موفق اولیورلردی . اوکون کوسه موسی پاشا ، سکیان باشیدن عصیانک سیننی سؤال ایدیور ، جواباً او جاقلینک شیخ الاسلامی ایسته مدکلری بیلدیریلوردی . کوسه موسی اصبر ایدیور - « بهی آغا بویله مسخره لوق اولورمی ؟ » دیور ، فقط ینه برتیجه حاصل اولیوردی . نهایت سکیان باشی ، مصطفای رابعک حضورینه چیقیور ، پادشاه نوجاهاه :

— بزّه صوزمه دین شیخ الاسلامی عزلی ایله صمانی زاده بی کیم نصب ایتدی ؟
 دینجه ، مصطفای رابعه جسارت کلیور :
 — شیخ الاسلامی بن نصب ایتدم .
 دیوردی .

— شمدی برفته قوباره ، استانبول هرچ و مرج اولور .
 تهدیدینی ایشیدنجه ، سلطان مصطفی یکی شیخ الاسلامه استعفا ایتدیرمکی بيله دوشونمور ، طوبال عطایی مشیخته تعیین ایدیوردی (۷ جمادی الاولی) . بوتون

بوايشلرده قاباجينك نفوذى حس اولونيوردى . فقط
 طويل عطا افدينك مشيخته كلمسى اي بر تاثير حاصل
 اتمه مشدى . موسى پاشا ، باشه كله جك فلاكتلىرى
 دوشونمش ، ايكي هفته اول (۲۲ ربيع الآخر)
 راحتسز لغنى وسيله ايدرك استعفا سنى و يرمشدى . يرينه
 كلن حمده پاشا ايسه اختيار ، اداره اموره غير مقتدر
 برذات ايدى . طويل عطا ، كوسه موساسز هيچ برايش
 كوره ميه جكنى آكلامش ، نهايت بر آى صوكر
 (۲ جمادى الآخر) موسى پاشاي بروسه دن استانبول
 قائم مقاملغنه كتير مشدى .

آرتق قاباجى مصطفى ايله طويل عطا ، كوسه موسى ،
 عثمانلى ملكنى ايسته دكلرى كې اداره ايدى يورلردى .
 فقط طويل عطا ايله كوسه موسانك احتراصلرى تأليف
 ايديله مه مكه باشلامشدى . كوسه موسانك سليم ثالثى خلع
 و رجال دولتى قتل ايتدير مكدن مقصدى ، بلاسؤال ،
 ايسته ديكي كې اداره حكومت ايله مكدى . شمى ،
 طويل عطانك بعض ايشاره قاريشماسى فوق العاده جاتى
 صيقور ، مفتى انامدن انتقام آلىق ايستيوردى . كوسه
 موسى ، خصمنى دو يرمك ايجون بر قوت آرامش ، قاباجى
 مصطفى ، اشقياسى و ياماقريله كوزينك اوكنه كمشدى .
 قاباجى مصطفى ، عوام ناسك ده پرستيده سى

اولمشدى . قاباچينك سايه سنده رتبه و ثروت صاحبي اولانلر ، حيت و جسارتتى تصوير ايده ايده بتيره ميور . لردى . قاباچى ، استانبولده سطوت و نفوذيله قىلبرى تسخير ايتمش ؛ صوكر ا بوغازه ، يماقلىرك باشنه كچمش ، بوغازلرده حاكم اولمشدى . قاباچى مصطفى ، آرتق دولت ايشلرينه قاريشيور ، يالكز حكومتدن آدينى امرلره اطاعت ايدييوردى . فقط معيتمده كى اشقيانك قوتى ، هان هر زمانده كنديسنه مر بوپيتى ، توجهنه نائل اولان فرقه ايجون متين بر سلاح تشكيل ايدييوردى . كوسه موسى ايله طوپال عطا اتفاق ايتسه لر ، قاباچينك وجودى اورتادن قالديرمق هر زمان ممكندى ؛ فقط بينلرنده نفاق ظهورى قاباچينك نفوذى آرتديريور ، هر ايكى طرفده قاباچى بي آله ايتك ايتيوردى .

قاباچى مصطفى ، جسارتيله برابر ذكاوته مالكدى . كوسه موسى ايله طوپال عطانك خصومتلرني اوده آكلامشدى . نهايت ، كندى اشقياسى ايله شيخ الاسلام معيتمده كى علمانك تشريك مساعى ايتلرني ده ممكندى و ده مؤثر كورمش (۱) ، درحال طوپال عطانك طرفنى التزام ايله مشدى .

بو صورته موسى پاشانك نفوذى بك زياده آلامشدى .

(۱) ژوشه رو ، استانبول انقلابلى ، جلد ۲ ، ص ۱۴۷

فقط موسی پاشا ، نفوزینک آزالماسیله برابر احوالده باشقه تهلکه لر حس ایدیوردی: سلطان مصطفانک قرناسی سلیم ثالثی اعدام ایتدیرمک ایستیوزلردی . موسی پاشا بوجنایتی تأخیر ایتدیرمکه چالیشور ، اولکی جنایتلرده دوکولن قابئر، وجداننده ندامت حسی پیدا ایدیوردی. خصوصیه بوتون نفوزک مابینجیلر آینه کچمه سی، کوسه موسانک عزت نفسنه طوقونیوردی. موسی پاشا بوضورتله ایشدن صیرلمایي دوشوندیکی بر صر هده ، شیخ الاسلام ایله اره سنده موجود عداوت (۱) ، بوتون ارزولرینی تسهیل ایتمش ، قباچي مصطفى معیتده کی یاماقلرک سرای قابولری اوکنده ظهوری موسی پاشانک (استانکوی) . کوندرله سیله نتیجه لشمشدی .

آرتق یکی قائم مقام ، طیار پاشا ایدی . طیار پاشا ، سلیم ثالث زماننده روسیه یه قاچمش ، اورادن سلطان مصطفى طرفدارلریله چالیشمشدی ؛ شمدی غیرتنک مکافاتنی کوریوردی . طیار پاشا غایت ذکی وقورناز ایدی . شیخ الاسلام ایله اویشدینی کبی ، متفق قباچي ایله یاماقلرینی ده او قشامقدن خالی قالمایوردی . فقط بوتون عزلر ونصبار صر ه سنده ، یالکز قباچي مصطفى موقعنی محافظه ایلوردی .

شمى طيار پاشا، طوپال عطاء، قاباجى مصطفى، آل آله
 وىر مشر، امور حكومتى حيل و دسيسه ايله چویرمكه باشلا-
 مشردى. بر طرفدن سراى طاقى رشوتلر و نصبرله فعاليتته
 دوام ايدييور، ديكر طرفدن شيخ الاسلام ادخار ثروت
 تدبيرنده قصور ايتيوردى. فقط ايجلانده اك قورنازى،
 ينه قاباجى ايدى. قاباجى، يالكز اداره سنده كى يماقرله
 قناعت ايدييور، هيئت وكلا ارسنده هيچ بر موقع طلب
 ايتيوردى. حالبوكه حكومتك همان اك مهم ايشلرنده،
 اك مهم تشبثلرنده، ينه قاباجينك نفوذى حس اولونيوردى.
 خلق ايسه قاباجينك قناعتكار لغنى فرط حميته، فداكار لغنه
 عطف ايدييورلردى. مع مافيه رجال دولت ارسنده،
 اولدقجه ايش كورن، ينه قاباجى ايدى. قاباجى، «بوتون
 افعالنده، كندى كى بر آمدن هيچ مأمول ايدلميه جك
 بر ذك، بر قناعت ابراز ايدييوردى. قائم مقام، دساس، حريص
 و مسرف ايدى. طبع خائنه سنى سويللى، روح نواز
 بر ستره آلتنده صاقلايور، اسرافك بى نهايه لكى درجه-
 سنده حرص ابراز ايدييوردى». فقط قاباجى، اوكا
 هر خصوصده تفوق ايدييوردى. باب عالیده كوروله جك
 مشكل ايشلرى اولانلر در حال قاباجى به مراجعت ايدييورلر،
 قاباجينك سر بست، قبادا بجه و عدلر ينه اعتماد ايلورلردى.
 اجنې سفيرلر، قائم مقامله و يادپوان ارکانى ايله كوروشوبده

طولامباچي ، مشكل ، دسيسه كارانه يوللره كيمكدنسه ، مصطفى اياماق باشيسنى ترجيح ايديورلردى . فى الحقيقه ، سفرانك نظرندة دولت عثمانيه نك قباچي ويا اشقيا طرفدن اداره ايدلسنك هيچ اهميتى يوقدى . اونلر ، رأس كاره كلن كيم اولورسه ايشلرينى اونكله كورمكده قصور ايتيمورلر ، رجال دولتك جهالتلرندن بالاستفاده حكومـ . مترينك منافعى تأمينه باقيورلردى . اجزال سه باستياني ، درحال قباچي مصطفى ايله دوست اولمشدى . سه باستياني قباچي به الثفات ايديور ، شجاعت وحميتنى تقدير ايليور ، بو واسطه ايله ، سليم ثالثك سقوطندن اول باب عالیده كى نفوذى اکتسابه موفق اوليوردي .

استانبولده قباچينك نفوذى دولتك سياست ومقدراتنه حاكم اولديني صروده ، اردو استانبول اختلالى اوزرينه بسبتون يكي بر وضعيته بولونيوردي . قباچي مصطفىانك عصياتى طونه بوينده ، اردوده ده عكس تأثير حاصل ايله مشدى . قباچي مصطفى ، بوغازده عصيان ايدر ايتمز ، اردويه سريعاً امرلر كوندرلمش ، سلطان مصطفى طرفدارلرندن يكيچرى آغاسى پهلوان آغا عزل ايدلمشدى . حكومتك مقصدى ، پهلوان آغانكده اردوده قاريشيقلق چيقارماسنه مانع اولمقدي . فقط عزل

کيفيتى اردودہ شايع اولورا اولماز، پهلوان آغاده يکيچريلري آياقلا ندير مشدى. بر مدت صو کرا سلطان مصطفانک جلوسى اوزرينه اردودہ دها مهم تبدلر واقع اولمايه باشلامشدى . فقط عثمانلى اردوسنک سياسى تأثير لر آلتنده بولونماسى، مملکتک خارجى سلامتى نقطه نظرندن پک مضر دى . اردودہ ايکي فرقه موجود دى : يکيچريلر ، نظام جديد طرفدار لرى . بو ايکي فرقه ، بر برينک عادتا خصم جاني ايدى . بر زمانلر يکوجود و يالکز بر پادشاهه ، بر سرداره تابع اولان عثمانلى اردوسى، شمدى سياسى امللره ، عادى احتراصلره آلت اوليور دى . استانبولده صاحب نفوذ اولمق ، منابع دولتي آلرينه کچير مک، ملتک مقدراتنه حاکم اولمق ايسته ينلر، در حال اردويى آله ايدىورلر ، يکيچريلرک آغالرى و ضابطلريله اويوشيورلر ، حکومتى تهديد و يا اسقاط ايليورلردى . اوزمان ، يکانه وظيفهسى تعليم و تربيه دن، مدافعه و طندن عبارت اولان اردو ، سياسى وظيفه لره مشغول اوليور ، اردودہ نظام و انضباط قالميور دى . عز مکار پادشاهلر دورنده عثمانلى نامنى اعلا ايدن عسکرلر، شمدى صرف سياسى ايشلره مشغوليت يوزندن، ملتک شرف و ناموسنى لکه دار ايدىورلر ، دشمن اردولرى قارشيسنده هزيمتن هزيمته گرفتار اوليورلردى . اردونک سياستله اشتغالى ۱۲۲۲ عصباننده سوء تأثير

کوستر مشدی . استانبول اختلالی اوزرینه اردونک اک مهم ارکانی عزل ایدلمشدی . از جمله سلطان مصطفی طرفدار لرندن پهلو ان آغا ، قاباتچینک استانبولده قازاندینی شهرتی چکه میور ، دشمن قارشیننده یکچریلری آیاقلانده . ریوردی . حتی کندینسه موقع حاضر لامق ایچون سردار اکرمک عزلتی تأمین ایدیور ، یکچریلری باش قوماندان قرار کاهنه هجوم ایتدی ریوردی . اوزمان ، یکچریلری تصویبی . اوزرینه چلبی مصطفی پاشا سردار نصب ایدیلوردی . فقط بو اَلم مساحه لر دن سوکرا ، یکچریلر کده تلغی آرتیوردی . ایچلر دن برچوغی ، اردوده کی رجالی تلف ایتمک ایستیور لر دی . ایشه بوسره ده روم ایلینک اک نافذ اعیانندن ، علمدار مصطفی پاشانک کله سی ، اور تالقدده سکونت حصوله سبب اولمشدی .

فی الحقیقه ، علمدارک نفوذی پک بویوکدی . بودورده روم ایلی کاملاً اعیان نفوذی آلتنده ایدی . ما کدو نیا ، سیروزلی اسماعیل بکک ، آرناوودلغک بر قسمی تپه دنلینک اداره سنده بولونیوردی . بوتون بکلر ایچنده اک صاحب سطوت اولانی ، علمدار ایدی . فقط سردار لغک چلبی مصطفی پاشایه ویرلمسی علمدار کده جاتی صیقه مش ، در حال معیتی عسکرینی آلاق (روسجق) ه چکیلیمشدی . اوتاریخه کلنجیه قدر اردونک ذخیره سنی علمدار تدارک ایدیوردی ؛

شمدی بوحال، اردونك ده اعاشه سنی مشکل قیلاجق، روسلرك وضعیتی برقات دها اصلاح ایلیه جكدی .

قاباجی عصیانك نتیجه سی عثمانلی اردوسنی الیم بر وضعیتده بولوندی ریوردی . عصیانك وقوعه كلنجیه قدر روس اردوسی بویوك بر تهلكیه معروضدی . ناپولئون ، پولونیایی ضبط ایتمش ، روسیه یی تهدید ای دیوردی . روسلر ، اشغال ایتدكلری جسم اراضی یی بردرلو محافظه ایده میورلردی . عثمانلی اردوسنك قوتی ایسه کوندن کونه آرتیور ، پلانرینك مکملیتی روسلری مشکل بروضعته قویوردی . بویلان موجبنجه، اردو (شمنی) ده طوپلانا جق ، اورادن (قلاص) و (اسماعیل) ه طوغرو (طونه) یی کچه جك ، بعده (سیرهت) کریسنی آلا جقدی . بوسرده علمدار پاشاده روسلره (بکرش) جهنتدن و جهه دن تعرض ایده جكدی . بو حرکتاره مایس اواسطنده باشلانا جقدی . جنرال میکه لسون عثمانلی اردوسنك (شمنی) ده طوپلان دیغنی خبر آیر آلاماز ، مقصدی آکلامشدی . روسلر افلاقدن چیقہ جق اولورلرسه ، طونه نك تشکیل ایتدیکی دیرسك روسلرك کریلرینی تهدید آلتنده بولوندی راجقدی . بوسیدن میکه لسون (بکرش) یی تخلیه ایتدی ریور ، علمدارك حرکاتی ترصد ایچون اوفاق بر مفرزه بر اقیوردی .

شو صورتله افلاقده عثمانلی اشغالنه کیریوردی . کذا بغدادنده، ده، عثمانلیلرک مقاومتی اوزرینه، روسلر (دینه‌ستر) کریسنه چکلمکدن باشقه چاره کوره میورلردی (۱) .

فقط قاباتچینک عصبیانی، اردونک بومساعد وضعیتنی ده آلت اوست ایتمشدی . اردو ارکانی موقعلرینه امین بولونامیورلر، یکچیچری عصبیانلرندن حیاتلرینی قورتارمق غائله‌سنه دوشیورلردی . دونانماده (بوزجه آطه) اوکنده مغلوب اولیور ، ضابطلرک تجربه‌سز ، افرادک دکزجیلکدن بی‌خبر بولونماسی یوزندن محاربه‌ینی غائب ایدیوردی . بوسره‌ده ناپولئون، روسلرله (تیلسیت) معاهده‌سنی عقد ایتمش ، بومعاهده نتیجه‌سی اولارق عثمانلیلرده متارکه‌یه مجبور ایدلمشدی ...

قاباتچی مصطفانک عصبیانی عثمانلیلرک ناپولئوندن سیاسی برضربه یملرینه‌ده وسیله تشکیل ایتمشدی . اساساً ناپولئونک سلیم ثالثه قطعی بر اتقاقی یوقدی ؛ چونکه بوتون معاصرلری کبی ، اوده پک اینی بیلوردی که ، دولت عثمانیه آرتق انقراضه یوزطوتمشدی ؛ اودرجه‌ده که ، روسلرک تجاوزاتنه بیله مانع اولاجق اقتدارده دکلدی . واقعا ناپولئون صورتا دولت عثمانیه‌ینی محافظه ایدر کبی

كورونمشدى ؛ فقط بوده صرف كندى منافعى نقطه نظرندن ايدى . ناپولئون ، روسيه و انكلتره ايله محارب بولونديجه ، دولت عثمانيه مسئله سنى اصلا موضوع بحث ايتيور ، كنديسندن دها مساعد بر وضعيته بولونان خصملىرىك توركيه يي پايشالمرينه ميدان ويرمك ايسته ميوردى . شمدى ناپولئونك بوتون خصمى و هدى انكلتره ايدى . بوسيدن انكلتره يه قارشى روسلاره برلشمك ايستيور ، عين زمانده توركيه ايله ده قطع رابطه يي ارزو ايتيوردى . ناپولئون ، مقصدىي تأمين ايجون ، سه باستيانينك تشويق ايله ، عثمانلىلرى روسلاره طوتوشد رمش ، (دوستى سليم ثالثه) صميانه . مکتوبلر كوند رمش ، عثمانلى رجالى قانديرمش ، و اويالامشدى . ناپولئون ايجون منفعت ، دوستلغه ، هر شيئه مرججدى . سياستده اخلاق و حسيات ، اونك عنديده بويوك بر ضعف ديمكدى . « اساساً كنديسنك سلطان سليم ايله خصوصى بر دوستلغى ده يوقدى ؛ حتى كنديسنى شخصاً بيله طانمازدى . بناء عليه فلاكتندن او درجه متأثر اولمامشدى » (۱) . فقط سليم ثالثك خلغنى بهانه ايتمك ، بو صورتله عثمانلىلره ايتديكى وعدك ايفا ايدلمه سنى سياسى بر حق صورتنده كوسترمك ، شمدى بك موافق

اولاجدی . بو سبیدن ناپولئون ، ایمپراطور برنجی
 آلكساندر ایله (تیلست) ده ملاقات اییدیور ، انکلتره یه
 قارشى روسیه ایله اتفاق دکل ، فقط صمیمی بر ائتلاف
 عقد ایلك ، روسیه پی ده کندینه رام ایتمک ایستیوردی .
 تمام بوصره ده ، قاباجی عسایتی ویانه سفیرندن خبر آلمش ،
 عسایتی داخلی بر اختلال ظن ایتمشدی . بالآخره
 ایشک حقیقتی آکلاینجه پک متأثر اولمشدی . حتی
 (تیلست) ده ، چار ایله برابر عسکرلره کچید رسمی
 اجرا ایتریرکن استانبولدن بر تلغراف آلمش ، درحال
 یکی دوستنه دونه رک :

— ایشته بو ، تورک ایمپراطورلغنک یاشامیه جغه

حجت قاطعه در .

دیمشدی (۱) . او آقشام آلكساندر ایله هپ
 استانبولدن بحث ایتمش ، سوزلریله ، طورلریله چاری
 جلب ایدرک تیلست معاهده سنی عقده موفق اولمشدی
 (۸ تموز ۱۸۰۷) . آلكساندر ، بو معاهده پی عقد
 ایدرکن هپ تورکیه پی ، (آیاصوفیه) پی کوزینک اوکنه
 کتیریور ، ناپولئون ده انکلتره پی ازمکدن باشقه بر شی
 تصور ایتمیوردی . (تیلست) معاهده سی موجبنجه (ماده ۲۲)
 روس قطعاتی افلاق و بغدادن چکیله جک ، روسیه ایله

(۱) وانداال ، ناپولئون و آلكساندر ، جلد ۱ ، ص ۷۳

باب عالی بیننده مصالحه قطعیه صورتلری تعاطی ایدیلنجیه .
 قدر بو اراضی اشغال ایدلیه جکدی . معاهده نك منفرد
 و کیزلی ایکی ماده‌سی ده واردی که ، انلرده : روسلرک
 (قطارو) یی فرانسزلره تسلیم ایتسی ، جزائر سبعة نك
 کاملاً فرانسزلره ویرلسی ایدی .

ناپولئون ، بر طرفدن بو معاهده یی عقد ایدیور ،
 دیگر طرفدن تورکیه یه قارشی کندینی معذور کوسترمک
 ایستور: « سلطان سلیمه یابدقلری پک کوجه کتدی ! »
 دیوردی . سوکرا ، سه باستانی یه : « طوپجیلریمک کری یه
 کوندرلمه سندن ، سفیریمه جلوسک اخبار ایدلمه مسندن
 پک متأثر اولدیغی کندیلرینه احساس ایدیکز . هله سلطان
 مصطفانک بکا هیچ برشی یازمامسی پک غریب ! حال بوکه
 مملکتی حمایه ایدن بن ایم . چونکه بنم حمایه اولماسه ایدی
 تورکلر روسلره زور مقابله ایدرلردی ، « دیه یازیوردی .
 ناپولئونک بوسوزلری ، عثمانلی هیئت ارکانی اره سبنده
 هیچ بر تأثیر حاصل ایتیموردی . ناپولئون ، سلیم ثالثه
 یازدیغی مکتوبلرده ، قریمک اعاده سندن ، بسار اییادن بحث
 ایتشدی . سلیم ثالث ده ، بو اغفالاته صاف درونانه قایلیمش ،
 روسیه یه اعلان حرب ایله مشدی . شمدی ناپولئونک
 عثمانلیلری یوز اوستی براقاسی ، هر کسده فرانسزلره
 قارشی نفرت حسی پیدا ایدیوردی . عثمانلیلر ، بودفعه ده

سیاستده کی بهره سز لکترینک قربانی اولیور لردی؛ و بوده یک طبیعی ایدی. چونکه ناپولئونلرک و طاله یرانلرک دهای سیاسینه، برنجی آلکساندرلرک افکار و احتراصاته مقابل، کوسه موسار و قاباجی مصطفالره اداره اولونان بر حکومت، بوندن فضلہ بر سیاست کوستره مزدی. سلطان مصطفی، نه یاباجغی شاشیرمش، سه باستیانی به دخالت ایدیور: «ایمپراطور حضرتلری آرتق بودولتی ناصل ایستره اویله یاسین، اونک اینه قالدق.» دیوردی (۱). سلیمان قانونینک عاجز حفیدی، شمدی فرانسرلرک سایه امانه التیجا ایدیور، (تیسیت) معاهده سنک احکامی چاره سز قبول ایدیلیوردی.

بواننده انکلتره حکومتی ده باب عالی ایله فرانسه نک مناسباتی یاقیندن تدقیق ایدیوردی. آرتور پازه، سفارته (چاناق قلعه) به کوندربیلیر کوندربلز، سه باستیانی ک اندیشه سی ده آرتمایه باشلامشدی. آرتور پازه، اولاسرای ارکاتی آله ایتمش، باب عالی ایله مذاکراته کیریشمشدی. فقط سه باستیانی ک قاباجی مصطفی سایه سنده اکتساب ایتدیکی قفوذی بیلدیکی ایچون مذاکراتک کیزلی طوتوماسنی آرزو ایله مشدی. بوسره ده مذاکراتک دیوان ترجانی آلکساندر صوجو (علقو بک) واسطه سیله افشا ایدلسی، احوالی (۱) سه باستیانی ک طاله یرانه مکتوبی، ۲۳ آغستوس.

بستون قاریشدير مشدی . علقو بکک اعدامی ایسه .
 سه باستانی بی آياقلاندير مشدی . سه باستانی ، در حال مسئله بی
 قاباچی مصطفایه آکلایور ، قائم مقام طیار پاشایی دورمک
 ایستوردی . او زمان عثمانلی رجالی ایکی فرقه یه انقسام
 ایتمش بولونیوردی : شیخ الاسلام عطا افندی ایله قاباچی
 مصطفی آغا بر فرقه بی ، طیار پاشا ایله سرای ارکانی ده
 دیگر فرقه بی تشکیل ایدیوردی (۱) . سه باستانی ، اک زیاده
 قاباچی مصطفی ایله ایش کوریور ، دولتک امور داخله سنه
 وارنجیه قدر مداخله ایدیوردی . مثلاً بغداد والیسی
 اولمش ، یرینه ارضروم والیسی ضیا یوسف پاشا تعیین
 ایلمک ایستهنیلور . سه باستانی در حال اعتراض ایدیور ،
 ایران ایله بصره کور فزی و عربستانه مجاور اولق حسیله
 بورایه فرانسه نك اعتماد ایده جکی بر ذاتک کوندرلمسنی
 توصیه ایدیور ، سلیمان پاشایی بغداد والیسی نصب ایترمک
 ایستوردی (۲) .

صوکر ، ارزوسنک اسعاف ایلمدیکنی کورونجه ،
 اک اوافق وسیله لرله پروتستو ایدیور ، اشیاسنی طولایوب
 قطع مناسبتیه قدر واریوردی . ده صوکر ، قاباچی

(۱) «عطاء افندی نك زور بالره استناداً بیانی زور ایله مقام

میخنده طور می » تاریخ جودت ، جلد ۹ ، ص ۲۸۱

(۲) استانبول انقلاب لری ، جلد ۲ ، ص ۱۵۸

مصطفی ، فرانسه ایله دولت عثمانیه بیننده قطع مناسبتک بویوک برفلاکت انتاج ایده جکنی آکلا یور ، خائن قائم مقامک یوزندن فرانسز سفیرینک قیزدیغنی ، اردو طونه بوینده طوررکن فرانسه ایله حرب آچانک بویوک برفلاکت اولاجغنی باب عالی به کلوب باغیره باغیره سو بیلوردی . رجال حکومت ، قاباتجینک حدتندن متحاشی ، درحال تسلیمیت کوسترییور ، ناپولیونک سفیری بوتون ارزولرینه نائل اولیوردی . آرتق باب عالی ده سه باستیاینک ماهیتی آکلامشدی . سه باستیانی باب عالی بی نفوذی آلتنه آلمق ایچون اک ذلیل بهانه لر آرایور ، مجهر قوطولری ، مرصع ظرفلری کورونجه درحال یوموشایوردی (۱) .

آرتق سرسریلری بیله فرانسز تبعه سی اولمق اوزره حمایه ایدن بوسفیر ، کیتدکجه نفوذینی ضایع ایله مکه باشلامشدی . بونی ، سه باستیانی کندی ده آکلامش ، طاله يرانه یازدیغنی بر مکتوبده : « استانبوله کلدیکم کوندن بری بو قدر مشکل بروضعیتده قالدیغیم اولمادی ؛ بو وضعیت قدر الیم برحاله بولونمادم . آرتق بو حکومتی آلداندیغیم والآن ده آلدانمق ایسته دیکم بللی اولیور » دیمشدی (۲) .

(۱) تاریخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۲۴۳

(۲) سه باستیاینک طاله يرانه مکتوبی ، ۱۸ تموز .

دولتک احوال سياسيه سى بومر کزده ايکن، رجال دولت اره سنده ايکي فکر جاري اوليوردي : استانبولده، سرای ارکانی سليم ثالث اعدام ايتمک ؛ روسجقده، علمدارک باشنه طوپلانان سليم ثالث طرفدارلری ده مصطفای رابعی خلع ايله مک ارزو ايديورلردی .

۱۲۲۲ عصيانك بواليم عاقبتی ، ملتی ده سانه لرحه انحطاط یولی اوزرنده طوتمايه کافی ایدی . او آنه قدر تورکيه، هپ رجال سياسيه سنک جهالتي، اوروپا سياسته وقوفسز لنی یوزندن ضايعاته دوچار اولمشدی . روسيه، اوتهدن بری تورکيه نك انقسامنی هدف اتخاذا ايتمشدی ؛ فقط آوستريا حکومتی روسيه نك بوحرکنه مانع اولمش، قاينارجه معاهده سى (۱۱۸۸ هـ) بوفجيع تشبثك سکونت بولماسنه سببیت ویرمشدی . ده اوصو کرا، ايکنجی قاته رينك روملق پروژه سى تورکيه ايچون جدی برتهلکه تشکيل ايله مشدی . بوسفرده فرانسه انقلابی نظراحتراصی غربه چويرتمش ، تورکيه بوسورتله ده کندينی طوپلايايله جک برفرست بولمشدی . صوکر ابوفرستدن بالاستفاده تشکيلاتنه قوت ویرمک ايسته مش ، فقط تشبثاتی منطقی و عنعوی اساسلره مستند، تدریجی برصورتده موقع تطبیقه قويا ما . مشدی . سليم ثالث رجالتک مفرطانه حرکتلری نهایت ۱۲۲۲ عصيانك ظهورینی حاضر لامشدی .

قاباچينك عىياني، جهالت و تعصبه ياشامش، روى
 و دوشونجهسى قطعياً دكشمه مش بر محیطه افراطكارانه
 تطبيق ايديلن بر تجددك طبيعى بر عكس العملى ايدى .
 بو تجددك مؤثر و دائمی اولايلمهسى ايجون، تطبيق
 اولوندينى محیطه اويماسى لازمدى . قاباچينك كنديسنه
 ظهور قوتلر طوبلاماسى ده كوستريوردى كه، خلق هنوز
 بو شدتلى تجددلرى هضم ايدمه يوردى . سليم ثالث ايسه
 خلقك حالت فكريه سنى نظر اعتباره آلمايور، جاهل
 اهالينك نظرنده دينه مخالف عد اولوناچق اصلاحات
 ايله برابر حسد و عداوتى جلب ايله جك فضله لقرى ده
 مسامحه ايدى يوردى . سليم ثالثك بو اجرا آتى قولاي
 و ممكن الاجرا كوسترمه جك بر چاره واردى: متين بر عزم،
 فداكارانه بر شدت . سليم ثالثه ايسه بو اوصاف موجود
 دكلى . سلطان سليم، خلقك طغيانى موجب اولاجق،
 منفعت طامارلرينه طوقوناچق نافع و جدى ايشاره تشبث
 ايدى يور، فقط بو طغيانلرى اجدادينه خاص بر شدتله
 باصديراجق ثباتكارانه بر عزم كوسترمه يوردى . بوسيدن
 قاباچينك عىياني موفقيتله نتيجه نمش، كوپرولورك متين
 بر باش، قوتلى بر بازو ايله اداره ايله دكلى عثمانلى سياستى
 نهايت قاباچى مصطفالرك آينه دوشمشدى .
 توركيه نك بورجال ايله، بو جاهلانه تذبذبله دوام

ایده میه جکی محققدی . مملکتده حقوق عباد یکچیری . زوربالزی ، قاباچی مصطفی بندکانی آئنده پامال اولیوردی . عثمانلی دولتشک سیاستنی اداره ایده جک ، تورکیه نی پارلاق ماضیسنه شرف و یرن سالم بوللر اوزرنده ، مدینت وانسانیت عالمنه طوغرو ، سریع و قطعی آدیملرله ایلریلته جک برصاحب ذکا ظهور ایتمیوردی . بر زمانلر اوروپا رجالتک مستمندانه نظر لرینی جلب ایدن باب عالی ، شمدی قاباچی مصطفانک سفیل توره دیلری آئنده اشقیا مجعی حالتی المشدی .

استانبولده توره دینر سلطنتی دولتشک خارجی و داخلی هر درلو موازنه سنی زیرو زبر ایدیوردی . فقط بوتون فلا کترده سبب ، سلطان مصطفانک مجزی ایدی . توره دیلر سلطنتی هر طرفه استیلا ایتمش ، مملکت فترت ایچنده قالمشدی . سلطان مصطفی ، قاباچی و عونهنسی هر زمان تپه لیه بیلیر ، دولتی ده ، ملتیه اشقیا تغلبندن قورتاریردی . فقط حرص سلطنت اوکا هر درلو تدابیری اونوتدیریوردی . قاباچینک تحکمی باب عالی نی ملعبه صبیانه دوندیریور ، حکومت ایشلری رسمی هیچ صفقی حائز اولمایان عاجزلر آینه قالیوردی . ضرورت وسفالت خلقی پریشان ایدیور ، مضایقه مالیه بومشکلالتی برقات دها آرتدیریوردی . نفوذ سلطنت هیچ بریده جاری اولمادینی ایچون ویرکیلرده طویلانامیوردی .

سليم ثالث رجالك پاره لرندن ۶۰۰۰۰ كيسه آچه خزينه يه آلمش ، فقط قاباجی وعونه سی اونك ده آلتندن كيرمش اوستندن چيقمشدی . حتى سلطان سليمك احتياطاً صاقلاديني ۲۰۰۰ كيسه يالديز آتونی ده صرف ايدلمش ، كافه سی اشقيا جمعيتنه داخل اولانلره طاغيدلمشدی . نهايت دولت بويوك برمضايقه ماليه ايجنده ، فاس حاكمندن ۲۰۰۰۰ كيسه آچه استقراضنه قرار ويرمشدی (۱) .

اهاليدن برچوقلری ، احتياج و ضرورتدن متأثر ، اسکی دوری کمال اشتياق ايله آرامايه باشلامشدی . اشقيا ، آرده صرده آياقلانيور ، سلطان مصصفانك اراده لرينه کيمسه رعایت ايتيوردي . قاباجی مصصفانك تحکمندن بيزار اولانلر بوتون بوفلا کته سبب ، سلطان مصصفانك عجزی و احتراصی اولديغنی آکلایورلر ، پادشاهک اسمنی نفرته ياد ايدييورلردی (۲) .

بوصرده ، شيخ الاسلام ظوپال عطا ايله قائم مقام طيار پاشا آرهنده منافرت کيریيوردي . فاتح جامعی حادثه سی

(۱) تاريخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۲۷۹

(۲) « سلطان سليمك خلغندن صكره هر طرفه امثالی كورولمك صورتده خوف و خطر بولوتلری استيعاب ايدرك افق پوليقية سلطنت اولقدر قراردي كه انك عصرندن شكایت ايدنلر اول عصر محاسن عصری موم ايله آرزدي » تاريخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۲۸۰

ایسه طوپال عطانک بوتون نفوذنی قبرمشدی. علمانک فاحشه غوغاسی یوزندن فاتح جامعنه التجاسی، سوکرا مدرسه ده یکچریلره مقابله سی، فاتح جامعنه قورشون آتیماسی، طوپال عطانک موقعنی فوق العاده متزلزل براقوردی. فقط طوپال عطا، قاباجی مصطفی سایه سنده بو شقو طردن ده کندینی قورتاریوردی. حتی طیار پاشانک قائممقاملده طورماسی جبار زاده لرك عصیاننه سبب سبب اولاجنی ایلری یه سوره لرك قائممقامک ده عزتله موفق اولمشدی.

طوپال عطانک بو موقعیتی پک پارلاقدی : طوپال عطا، عثمانلی تختی اشغال ایدن سلطان مصطفی، سردار اکرم چلبی مصطفی، یکی استانبول قائممقامی حاجی مصطفی، اشقیا رئیس قاباجی مصطفی، حاصلی بوتون مصطفالره کیفی برسلطنت سوره جکنه ذاهب اولیوردی. فقط بو ائنده، روس جقده، علمدارک اطرافته طوپالانان هیئتک توره دیلرسلطنتته نهایت ویرمک ایچون فداکارانه چالیشدق لرندن خبردار اولامیوردی.

فی الحقیقه (روس جق) ، سلطان سلیم طرفدارلریله طولمشدی : حتی معزول قائممقام، طیار پاشاده بورایه کئمشدی. روس جقده طوپالانان رجال، بالخاصه علم و معرفتله تمیزایدن سیالردی. قاباجی مصطفانک جاهل،

حرص منفعته معلول ، احوال عالمدن بی خبر چته ارکاننه بوقوتک غلبه ایده جکی طبیعی ایدی . روسجقده طویلانان وطن خلاصکارلرینک الذمهملری: رفیق، بهیج، غالب، وَ تحسین افسدیلردی . بودرت ذات ، علمدارى استانبوله کتیرمک، توره دیلر سلطنته خاتمه چکمک ایچون هر درلو تداییره توسل ایدیورلردی . طیارباشاده سرای ارکاننک احوال روحیه سنه دائر معلومات ویریور ، علمدارک توجه و امنیتنی قازانیور (۱) ، بالخاصه صدراعظم چلبی مصطفی پاشانک باب عالی رجالی ایله آره سی بوزوق اولدیغنی، قاباچی بی دویرمک و سلیم ثالثی اجلاس ایتمک ایچون اونکله اوزلاشمقدن باشقه چاره اولمادیغنی سویلیوردی .

علمدار، طیار پاشا ایله بهیج افسدینک و سائر رجالک وصایاسنی قبول ایدیوردی. علمدار، صاحب دها برسیما دکلدی. سلطان سلیمدن چوق ایلیک کورمش؛ فقط صوئ حادثه لر ، و بالخاصه چلبی مصطفی پاشانک صدارتی پک فنا جاتی صیقمش، سلطان مصطفی و رجالنه قارشى قلمبنده عداوت حسى او یاندرمشدی . بهیج افسدی و رفقاسی علمدارک حالت روحیه سننی بیلدکبری جهته ، قاباچی

(۱) تاریخ جودت، جلد ۸، ص ۲۹۴ — استانبول

انقلابری، جلد ۲، ص ۱۶۴

و معیتی دویرمک ایچون علمداردن استفاده‌ی دوشو -
نمشر ، و موفق اولمشردی (۱) .

بوصره‌ده چلبی مصطفی پاشا ، (تیسلیت) معاهده -
سنی متعاقب ، (ادرنه) یه چکیلمشدی . علمدارده ،
سردار اکرمه او یوشمق ایچون ادرنه‌یه بهیج افندی‌یی
کوندرمشدی . بهیج افندی ، (سودلیجه) مکنبنده
یتشمش ، ذکا و عرفانه مالک ، حیثی بر ذات ایدی .
بووظیفه‌یی ، سائر رفقاسنک یاردیمی ایله ، مکمللاً ایفا
ایتمش ، صوکر استانبوله کله‌رک سرای ازکاتی‌ده
قاندیرمشدی . نهایت حضور هایونه قدر دخوله موفق
اولان بهیج افندی ، توره‌دیلر سلطنتدن بیزار اولان
سلطان مصطفانک‌ده ذهنی چلمش : « اقتضاسنه کوره
حرکته اذن هایون ارزان بیورلمشدر » صورتنده برده
فرمان آلمشدی .

آرتق روس‌جق فداکاراننک موفقیتلرینه هیچ
شبهه قالمامشدی . (ادرنه) ده ، سردار اکرم چلبی
مصطفی پاشا ایله علمدار مصطفی پاشا اتفاق ایدیورلر ،
استانبولده سلطان مصطفانک سلطنته اشتراک ایدن قاباقچی
مصطفایی دویرمکه قرار ویریورلردی . روس‌جق
فداکاراننک ترتیباتی موجنبجه (ادرنه) ده بر مجلس
(۱) تاریخ جودت ، جلد ۸ ، ص ۲۸۱-۲۹۶ مراجعت.

عقد ایدلمشدی. بوجلمسده علمدارپاشا ورفقاسی سردار
اکرمی اغفال ایده جک تدبیرلرده بولونمشلردی. از جمله:
— روسلرله متارکه نك نه اولاجنی معلوم دکل .
ادر نه ده او طور مق، بیهوده پاره صرفنی موجب اولیور.
بونك ایچون هپ برلکده استانبوله کیدلسه، دها خیرلی
اولور. مصالحه اولورسه، نه اعلا. اولمازسه، استانبولدن
ارزاق و جیخانه دها قولای سوق اولونور .
دیشلر و بو صورتله حرکتیه قرار ویرمشلردی .
بو ائناده علمدارده :

— اولیه ایسه، بنده برابر کیدوب افندی مکزک دیدار
هایونلرینی کوره ایم . خاکپای شاهانه لرینه یوز سوره ایم!
دیشم، علمدارک بو ارزوسی در حال تصویب ایدلمشدی.
فقط رامز افندی دها مدبرانه تدبیرلره لزوم کوریور ،
اردونك حرکتندن اول استانبوله اوافق برقطعه کوندرلمه سنی،
اڭ اول اشقیا ریسلرینک تپه لئمه سنی توصیه ایدیوردی .
رامز افندی نك بوتکلینی پک مناسب کورولمشدی. فی الحقیقه
قاباجی مصطفی ایله همپاری تلف ایدلد کدن صوکر استانبولده
تأمین موفقیت دایماً ممکندی. خلق، اساساً منفعتی تأمین
ایده جک طرفه مجلوبدی . همان هر عصیانده عاصی
قوتلره سرفرو ایدیور، شقی و زوربا شخصلر رأس کارده
بولوندقلری مدتجه، آنلردن ایده جکی استفاده بی دوشونیور،

برساعت اول تملقلر وَ تبصصلرله آلقيشلاديني ذواتى پارچالامق ايجون اشقيا كروهنه التحاق ايدىوردى .
 خلقك وَ مأمورلرك بو اخلاقسزلى همان هر عصيانك موقيتله نتيجه لىمىنى تأمين ايلوردى . بوسيدن قباچينك ازالهسى اورتالقه دهشت حاصل ايدىجك ، قباچى به حسب المنفعه مداهنه ايدنلر بيله عليهنه دونه جك ، حقيقى طرفدارلى ايسه خوف و هراس ايجنده تذللدن باشقه چاره بولاميه جقلردى .

علمدار وَ رفقاسى ، بوظيفه يى (بيكار حصار) ايمانندن حاجى على آغايه توديع ايتمشلردى . على آغا ، علمدار اردوسندن بر قاچ كون اول ، مقدار كافى سوارى ايله حرکت ايتمش ، تموزك ساكن بر كيجه سنده ، اوتوز آلتى ساعت يورويشدين صوكر ، (روم ايلي قنارى) نه كمشدى . او كيجه استانبول ، سكون ايجنده ايدى . (ادرنه) ده مقدرات دولتى دكيشديرمك ، توره ديلىر سلطنته نهايت ويرمك ايجون ياييلان تدبيرلردن كيمسه نك خبرى يوقدى . قباچى و معتى ، سعادتلر يى تأمين ايتمكدن متولد درونى بر حظ ايله او يورلردى . حاجى على ، صباحه طوغرو ، قباچينك اوينى محاصره ايدىيور ، ياننده درت كشى ، كمال دهشتله قابوسنى چاليور : « حقنده امر وار ! » ديهرك سرعتله ايجرى داليوردى (۱) . بو صره ده قباچينك

اوشاغنى و آدملىرىنى باغلايۇر ، طېشارىدەكى سوارىلەر
تسلىم ايدىيۇر ، صوكرا قاباچىنىڭ آدملىرىنى ياتىدىنى
اوطەيى اوكرەنيۇر، سىرەتله اوطەيە قوشىۇر، قاباچىيى
كىجەلك قياقتىدە، قادىنلار آره سىندە بولىۇردى. قاباچى
مصطفي بۇكۇرۇلتۇردىن اويانىمش ، اطرافىدە مەيىب بىر
هەيت كۇرۇنچە نەياپاچىنى شاشىرەمش :

— نە اىستىۇرسىكىز؟ بىن نەياپىدىم؟ كىمكى امرىلە اويىمە،

حرەمە كىرىيۇرسىكىز؟

دەيە باغىرىيۇردى (۱). فقط حاجى عىلىنىڭ عىسكىرلىرى
بۇ سوزلىرى طۇيۇمىۇرلار، قاباچىيى خىنچەرلە پارچە -
لايۇرلار، باشى كىسەركى علمدارە كۇندىرىيۇرلۇردى .
بۇسۇرەدە علمدار اردۇسى (چۇرلۇ) دە بولۇنيۇردى.

صباح ، لطيف بىر تۇمۇز صباحى ، آناطولى ساحلىنىڭ
يشىل اغاچلىرى اوزۇندە پىنە و ضيادار بىراقق وجودە
كىتىرىيۇردى . ياماقلار، رۇئىسلىرىنىڭ اعدامىدىن خىردار
اولمىشلىر ، مەخىرانە بىر بىرىنە صۇرىيۇرلار ، ايلرى كلنلىرى
استانبولە قوشىۇرلار، باب عالىيە خىر وىرىيۇرلۇردى .
قاباچىنىڭ اعدامى استانبول خىلقى خىرتلەر غىرق
ايتىشىدى. ارکان دولتىدىن بەعضىرى بۇ حىركىتىڭ شىقاوت

اولدىغى سويليورلر، يىمالرى و جىايتلر يله وطنك سىنە سىندە
آچدقلى ياره لرى اونودىيورلردى. خصوصيله علمدار
اردوسنك حركىتى ، قباچى و طرفدارلر ينى پك زياده
اندىشه يەدوشورىيوردى. بونلر ، يكانە حامىلر ينىڭ ، قباچى
مصطفانىڭ قتلدىن متاثر ، دوچار اولاجقلى فلاكتى
تصور ايدىيورلر ، سردار اكرمه تذكروه يازارق :

— بوناصل اولماز ايشدر ؟ سزك بوندىن خبرىكز

وارمى ؟

دىه سؤال ايدىيورلردى ...

GRAD

DR

559

.K33

A45

1915

BUHR